

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Kristina KUGRIENĖ

Ekonomikos studijų programos studentė

**AB „ŽEMAITIJOS PIENAS“ ir AB „PIENO ŽVAIGŽDĖS“
PELNO IR JŲ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ EKONOMINĖ
ANALIZĖ**

Magistro darbas

Šiauliai, 2015

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Kristina KUGRIENĖ

**AB „ŽEMAITIJOS PIENAS“ ir AB „PIENO ŽVAIGŽDĖS“
PELNO IR JŲ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ EKONOMINĖ
ANALIZĖ**

Magistro darbas

Socialiniai mokslai, Ekonomika (L100)

Darbo vadovė:

prof.dr.Diana CIBULSKIENĖ

Teigiu, kad magistro darbas, kurį teikiu Ekonomikos studijų krypties magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

SANTRAUKA

Kristina Kugrienė

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pelno ir jį lemiančių veiksnių ekonominė analizė. Magistro darbas.

Magistro darbe remiantis apibendrinta pelną (nuostolį) lemiančių išorinių ir vidinių veiksnių nustatymo ir ekonominės analizės apžvalga, siekiama išanalizuoti AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ išorinius ir vidinius pelną (nuostolį) lemiančius veiksnius ir įvertinti jų poveikį pieno perdirbimo sektoriaus įmonių pelno prieš apmokestinimą pokyčiams. Konceptualioje darbo dalyje aptarta pelningumo esmė ir apibūdinti santykiniai pelningumo rodikliai, įvertinant analizuojamų akcinių bendrovių rodiklius ir palyginant tarpusavyje bei su šalyje veikiančių pieno produktus perdirbančių įmonių rodikliais. Analizuojant mokslinę literatūrą išskirtas finansinės ir valdymo analizės turinys, apibendinti analizės būdai bei jos būtinumas įmonės veiklos efektyvumui skatinti. Analitinėje darbo dalyje atlikta akcinių bendrovių veiklų apžvalgos, išanalizuota AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ 2009 – 2013 metų veiklos finansinė būklė. Dinaminės analizės pagalba atskleisti darbuotojų skaičiaus, darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudų, pardavimo pajamų, kitos ir finansinės veiklos galutinio rezultato, sukauptų atsargų, pardavimo savikainos bei pardavimo ir administracinių sąnaudų pokyčiai. Struktūrinės analizės pagalba atskleista turimų atsargų, viso turto, kapitalo ir įsipareigojimų struktūros. Konstruktyviojoje dalyje sudarytas ir patirkintas pelną lemiančių veiksnių vertinimo matematinis modelis. Tyrimui naudojami įmonių ketvirtiniai duomenys. Siekiant įvertinti akcinių bendrovių ryšio stiprumą tarp pelno prieš amokestinimą pokyčio ir jį lemiančių vidinių ir išorinių veiksnių pokyčio, atlikta daugialypė tiesinė regresinė – koreliacinė analizė, kurios rezultatai parodė, kad norint įvertinti pelno prieš apmokestinimą pokytį neužtenka vien pardavimų pajamų bei sąnaudų pokyčių vertinimo. Pelno prieš apmokestinimą pokytį veikia daugelis kitų veiksnių.

SUMMARY

Kristina Kugrienė

Žemaitijos pienas, AB and Pieno žvaigždės, AB profit and its determinants of economic analysis. Master's work.

The aim of the Master thesis is to analyse external and internal factors influencing profit (loss) of Žemaitijos pienas, AB and Pieno žvaigždės, AB and assess their impact to the changes of profit before taxes in the sector of milk processing companies by virtue of summarized review of assessment of internal and external factors influencing profit (loss) and economic analysis.

In the conceptual part of the thesis, essence of yield is discussed and relative profitability ratios are described by estimating ratios of the analysed companies and by comparing them to each other and the ratios of other milk processing companies operating in the country. According to the

analysis of scientific literature, contents of financial and management analysis are excluded, methods of analysis are summarized as well as its necessity to company's performance promotion.

In the analytical part of the thesis, companies' performance is reviewed, financial statements of year 2009-2013 of Žemaitijos pienas, AB and Pieno žvaigždės, AB are analysed. Changes in number of employees, salary and social insurance expenditure, sales revenue, other operating income and financial performance final result, reserves, cost of sales, sales and administrative expense are revealed by dynamical analysis. Structure of reserves, assets, equity and liabilities is revealed by structural analysis.

In the constructive part of the thesis, mathematical model of profit influencing factors assessment is constructed and examined. Quarterly data of the companies is used for the analysis. Multiple linear regression – correlation model is developed to assess strength of the relationship between changes of profit before taxes and changes of internal and external factors, which revealed that assessment of sales revenue and cost of sales is not sufficient to estimate changes of profit before taxes. Changes of profit before taxes are influenced by many other factors.

Turinys

ĮVADAS.....	10
1. PELNO IR JŲ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ VERTINIMO METODOLOGINIAI ASPEKTAI	12
1. 1. Pelno ir jo reikšmės samprata	12
1. 2. Pelno (pelningumo) pokyčiuslemiantys veiksniai.....	14
1. 2. 1. Vidiniai veiksniai ir jų įtaka pelnui	16
1. 2. 2. Išoriniai veiksniai ir jų įtaka pelnui	17
1. 3. Pelningumo esmė ir santykiniai pelningumo rodikliai	18
1. 4. Pelno (pelningumo) analizės metodai ir rūšys	23
2. PIENO PERDIRBIMO ĮMONIŲ PELNO (NUOSTOLIO) IR JŲ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ ANALIZĖ.....	27
2.1 Tyrimo metodika	27
2.2 AB „Žemaitijos pienas“ veiklos apžvalga	29
2.3 AB „Pieno žvaigždės“ veiklos apžvalga	30
2.4 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ vidiniai pelną (nuostolį) lemiantys veiksniai.....	32
2.5 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ išorinių pelną(nuostolį) lemiančių veiksnių analizė..	41
2.6 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansinių ataskaitų rodiklių dinamikos ir struktūros analizė	45
2.6.1 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ turto rodiklių dinamikos ir struktūros analizė	45
2.6.2 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų rodiklių dinamikos ir struktūros analizė.....	50
2.6.3 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pelno (nuostolio) rodiklių dinamikos ir struktūros analizė	54
2.7 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ bendrojo pardavimų pelningumo analizė	56
2.8 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ grynojo pelningumo analizė	58
2.9 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ turto ir nuosavybės pelningumo analizė	59
3 AB „ŽEMAITIJOS PIENAS“ IR AB „PIENO ŽVAIGŽDĖS“ VIDINIŲ IR IŠORINIŲ VEIKSNIŲ POVEIKIO PELNUI VERTINIMAS	61
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	67
LITERATŪRA.....	69
PRIEDAI.....	74
1 priedas Balansai ir pelno (nuostolio) ataskaitos	75
2 priedas AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ darbuotojų skaičiaus ir darbo bei socialinio draudimo sąnaudų pokyčiai	77
3 priedas AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pajamų bei atsargų pokyčiai	78
4 priedas Išorinių pelną (nuostolį) lemiančių veiksnių bei pajamų pokyčiai.....	79
5 priedas AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ dinamikos analizės rezultatai	80
6 priedas AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pelningumo rodikliai	82

7	priedas AB „Pieno žvaigždės“ išskirčių skaičiavimo lentelė	83
8	priedas Daugialypėje regresinėje koreliacinėje analizėje naudoti duomenys	84

Paveikslai

- 1.1 pav.** Įmonių veiklos rezultatų vertinimo finansiniai santykiniai rodikliai
- 1.2 pav.** Įmonių finansinės būklės vertinimo finansiniai santykiniai rodikliai
- 1.3 pav.** Finansinės ir valdymo analizės turinys
- 1.4 pav.** Analizės būdai
- 2.1 pav.** Įmonių pelną (nuostolį) lemiančių veiksnių vertinimo modelis
- 2.2 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ darbuotojų skaičiaus pokytis 2009 – 2013 m. laikotarpiu
- 2.3 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ darbuotojų darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudų pokytis 2009 – 2013 m. laikotarpiu
- 2.4 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo pajamų pokytis 2009 – 2013 m. laikotarpiu
- 2.5 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ kitos veiklos pajamų pokytis 2009 – 2013 m. laikotarpiu
- 2.6 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ sukauptų atsargų pokytis 2009 – 2013 m. laikotarpiu
- 2.7 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ sukauptų atsargų struktūra 2009 – 2013 m. laikotarpiu
- 2.8 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo savikainos pokytis 2009 – 2013 m. laikotarpiu
- 2.9 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo ir administracinių sąnaudų pokytis 2009 – 2013 m. laikotarpiu
- 2.10 pav.** Nedarbo lygis Lietuvoje ir Telšių apskrityje 2009 - 2013 m. laikotarpiu
- 2.11 pav.** Supirkimo kainos perskaičiuotos į bazinį riebumą litais už toną 2009 2013 m. laikotarpiu
- 2.12 pav.** Infliacija Lietuvoje ir jos pokytis 2009 – 2013 m. laikotarpiu
- 2.13 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ turto apyvartumas 2009 – 2013 m. laikotarpiu
- 2.14 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ viso turto pokytis 2009 – 2013 m. laikotarpiu
- 2.15 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ ilgalaikis ir trumpalaikis turtas (%) 2009 – 2013 m. laikotarpiu
- 2.16 pav.** AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų pokytis 2009 – 2013 m. laikotarpiu

2.17 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai (%) 2009 – 2013 m. laikotarpiu

2.18 pav. AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo pajamų, pardavimo savikainos, pardavimo ir administracinių sąnaudų bei pelno prieš apmokeštinimą pokytis 2009 – 2013 m. laikotarpiu

2.19 pav. AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo pajamų, pardavimo savikainos, pardavimo ir administracinių sąnaudų bei pelno prieš apmokeštinimą pokytis 2009 – 2013 m. laikotarpiu

2.20 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ bei pieno produktų šakos šalyje bendrasis pelningumo rodiklis (%) 2009 – 2013 m. laikotarpiu

3.1 pav. Autokoreliacijos diagnostika Durbin – Watson testu AB „Pieno žvaigždės“ modeliui

Lentelės

1.1 lentelė. Pelno sąvokos interpretacija mokslinėje literatūroje

1.2 lentelė. Padariniai apskaičiavus didesnę arba mažesnę įmonės pelną

1.3 lentelė. Makroekonominių veiksnių apžvalga

1.4 lentelė. Mikroekonominių veiksnių apžvalga

1.5 lentelė. Pelno apmokestinimo aspektai

1.6 lentelė. Pelningumo skaičiavimo metodikas nagrinėję autoriai

1.7 lentelė. Pelningumo rodikliai ir jų apibūdinimas

1.8 lentelė. Finansinės analizės metodikas nagrinėję autoriai

3.1 lentelė. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ koreliacijos koeficientas (Sig.) ir R^2 reikšmės

3.2 lentelė. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ koreliacijos koeficientas (Sig.) ir R^2 reikšmės

3.3 lentelė. Test of Normality AB „Pieno žvaigždės“

3.4 lentelė. Model summary

3.5 lentelė. Corelations

3.6 lentelė. Coefficients

3.7 lentelė. Vidutinė procentinė absoliutinė pakalida

IVADAS

Pasaulyje intensyvėjantys integracijos ir globalizacijos procesai skatina nuolatinę rinkos plėtrą, tuo pačiu didindama joje veikiančių įmonių konkurencingumą. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę ir įstojus į Europos Sąjungą Lietuva tapo atvira laisvam kapitalo judėjimui iš ir į šalį. Tai iš esmės pakeitė Lietuvos santykius su kitomis pasaulio šalimis suteikiant Lietuvos įmonėms galimybę suvienodinti konkurencijos sąlygas. Tokios mažos šalies, kaip Lietuva užsienio prekybos plėtra skatina ekonomikos augimą, praplečia įmonių gaminamos produkcijos vartotojų ratą, suteikia galimybes plačiau ieškoti tiekėjų, partnerių ir pan.

Svarbiausias verslo įmonių siekis, nepriklausomai nuo jų dydžio, veiklos rūšies bei srities, kurioje jos dirba, yra pelnas. Rinkos ekonomikos sąlygomis kiekviena verslo įmonė patiria mažesnę ar didesnę riziką. Kiekvienas vadovas stengiasi suvaldyti atsirandančią riziką ir priimti teisingus valdymo sprendimus, tik deja ne visada galima suvaldyti riziką. To priežastimi yra nepakankamas vadovų dėmesys įmonės finansinei būklei, jos analizei bei veiksniams lemiantiems pelningumą arba nuostolingumą. Sparti ekonomikos raida, didelė konkurencija, globalizacija rinkose verčia įmones ieškoti efektyviausių būdų išnaudoti kapitalą ir uždirbti kuo didesnę pelną. Kiekvienas įmonės vadovas ieško kaip pagerinti įmonės veiklos rezultatus.

Daugelis autorių ekonominę analizę apibūdina, kaip specifinę žinių sistemą, kuri apima: nepanaudotų ekonominių rezervų atskleidimą, teigiamų ir neigiamų ekonominių veiksnių išaiškinimą, jų pagrindimą kiekybiniais matavimais, ekonominių reiškinių sąveikos tyrimus, verslo planų mokslinį pagrindimą ir jų įgyvendinimą. Ekonominės analizės tyrimo objektas yra visi įmonėje vykstantys ekonominiai procesai, jų efektyvumas bei galutiniai finansiniai duomenys.

Temos naujumas, aktualumas. Stabili įmonės ekonominė būklė yra pelningos veiklos rezultatas ir pagrindinė sėkmingos tolimesnės veiklos sąlyga. Dėl šios priežasties įmonės ekonominės būklės vertinimas yra svarbus visiems rinkoje dalyvaujantiems subjektams, nes kiekvienas iš jų nori gauti kuo geresnius savo veiklos rezultatus. Įmonės veiklos analizė padeda nustatyti galimybes konkuruoti su kitomis įmonėmis, išlikti pasikeitusioje rinkoje kriziniu laikotarpiu. Norint išlikti rinkoje konkurencingomis ir nebankrotuoti įmonės privalo greitai prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkos sąlygų, tokių kaip politiniai ir mokesčių sistemos pasikeitimai, didėjanti infliacija, ekonominės krizės bei kiti veiksniai. Įmonės vadovas turi suprasti veiklos ekonominės analizės reikšmę ir naudotis įmonėje sukauptais duomenimis jai atlikti. Ekonominė analizė įmonės vadovams padeda priimti optimalius valdymo sprendimus bei diegti veiklos efektyvumo didinimo priemones. Tačiau nedaugelis vadovų kreipia dėmesį į ekonominės analizės atlikimo būtinumą, kuris padėtų matyti realią įmonės finansinę padėtį bei prognozuoti ateities rezultatus.

Darbo problema. Remiantis surinkta informacija galima teigti, kad įmonės vadovai per mažai dėmesio skiria ekonominės veiklos analizei, kuri galėtų parodyti realią finansinę padėtį bei padėtų numatyti ateities rezultatus. Vadovams turėtų rūpėti klausimas kaip identifikuoti ir kontroliuoti vidinių bei numatyti išorinių pelną (nuostolį) lemiančių veiksnių daromą įtaką įmonės veiklos efektyvumui.

Tyrimo objektas. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pelną priešapmokestinimą lemiantys veiksniai, 2009-2013 metų finansiniai veiklos rodikliai.

Darbo tikslas. Remiantis apibendrinta pelną (nuostolį) lemiančių išorinių ir vidinių veiksnių nustatymo ir ekonominės analizės apžvalga, išanalizuoti AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ išorinius ir vidinius pelną (nuostolį) lemiančius veiksnius ir įvertinti jų poveikį pieno perdirbimo sektoriaus įmonių pelno prieš apmokestinimą pokyčiams.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti ir susisteminti užsienio ir Lietuvos autorių mokslinę literatūrą ekonominės analizės klausimais, išskirti išorinius ir vidinius pelną (nuostolį) lemiančius veiksnius bei įvertinti finansinės analizės reikšmę įmonių pelno apskaičiavimo ir maksimizavimo procese.

2. Atlikti AB „Pieno žvaigždės“ ir AB „Žemaitijos pienas“ 2008-2013 m. veiklos finansinės situacijos analizę.

3. Įvertinti AB „Pieno žvaigždės“ ir AB „Žemaitijos pienas“ vidinių ir išorinių veiklos veiksnių poveikį įmonių peln priešapmokestinimą pokyčiams.

4. Remiantis atlikta ekonomine veiklos ir daugialype regresine – koreliacine analize pateikti rekomendacijas.

Metodai. Siekiant išanalizuoti ir optimizuoti AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ veiklą, buvo atlikta mokslinės literatūros lyginamoji ir loginė analizė, sisteminimas, apibendrinimas, palyginimas, statistinė duomenų analizė, grafinis atvaizdavimas, dedukcija, indukcija, horizontalioji, vertikalioji, santykinių rodiklių analizė, regresinė – koreliacinė analizė, modeliavimas. Atliekant analizę ir optimizuojant veiklą išnagrinėta ir panaudota Lietuvos (Gipienė ir Jefimovas, 1999, Mackevičius, 2008-2010, Gronskas, 2006, Urniežius, 2004 ir kt.) ir užsienio (Герасимов, Коновалова ir kt., 2008, Бальжинов, Михеева, 2003, ir kt.) autorių mokslinė literatūra, straipsniai, kolektyvinėmis monografijomis, informacija spaudoje, internete taip pat statistikos duomenys, akcinių bendrovių finansiniai duomenys.

Darbe iškelta hipotezė. Išorinių ir vidinių pelną lemiančių veiksnių ištyrimas ir įvertinimas leidžia išskirti esminius veiksnius, kurie nulemia įmonės pelno prieš apmokestinimą pokytį.

Raktiniai žodžiai: pelnas, pelną lemiantys veiksniai, ekonominė analizė, akcinė benrovė.

1. PELNO IR JŲ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ VERTINIMO METODOLOGINIAI ASPEKTAI

1. 1. Pelno ir jo reikšmės samprata

Pelnas vienas iš pagrindinių verslo įmonės siekių, taip pat pagrindinis finansinis rodiklis apibūdinantis veiklos efektyvumą. Ekonominėje literatūroje pabrėžiami įvairūs pelno, kaip verslo įmonės veiklos rodiklio ir ekonominės kategorijos, aspektai. Pabrėžiama, kad pelnas yra finansinė nauda, veiklos vertinimo kriterijus, įmonės ekonominio vystymosi veiksnys, veiklos tęstinumo, ilgalaikio finansavimo šaltinis ir pan. Įvairūs autoriai apibūdina pelną savaip (žr. 1.1 lentelę).

1.1 lentelė

Pelno sąvokos interpretacija mokslinėje literatūroje

Autorius, metai	Apibūdinimas
J. Žvinys ir E. Vabalas, 2001	Finansinė nauda, gaunama pajamų ir joms uždirbti padarytų sąnaudų skirtumas, pajamų perviršis.
D. Zinkevičienė, 2004	Pajamų dalis, kuri išreiškia verslininko atlyginimą už verslumą ir apskaičiuojamas lyginant pardavimų bei kitas pajamas su sąnaudomis.
L. Juozaitienė, 2007	Rodo įmonės veiklos rezultatą; svarbiausias įmonės plėtros veiksnys
E. Andrijauskienė, 2004	Bendrų pajamų ir bendrųjų kaštų skirtumas.
K. Bermen, J. Knight, J. Case, 2006	Tai suma, kuri lieka iš pajamų atėmus sąnaudas.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis moksline literatūra

Pelnas yra susijęs su visais įmonės veiklos rodikliais: kapitalu, ilgalaikiu ir trumpalaikiu turtu, ilgalaikiais ir trumpalaikiais įsipareigojimais, pajamomis, sąnaudomis ir kt. Verslo įmonės konkurencingumas ir jos aplinka priklauso nuo jos pajėgumų ir jos konkurentų diktuojamų sąlygų. Įmonės pelną įtakoja įvairiausi veiksniai: ekonominiai, politiniai, sociologiniai, technologiniai, vidiniai veiksniai, susiję su produkcijos gamyba, inovacijų taikymu, pardavimais, turimais žmogiškaisiais ištekliais ir jų panaudojimu, rinkodaros strategija ir pan. Norint nesulaukti neigiamų verslo įmonės rezultatų, tai yra nuostolingos veiklos, būtina vertinti finansinius įmonės rezultatus ir juos lemiančius veiksnius. Analizuojant finansinių rodiklių dinamiką, nagrinėjant pelningumo rodiklius galima sąmoningai įtakoti verslo įmonės veiklos efektyvumą. Svarbiausias aukščiausių vadovų tikslas yra padidinti įmonės gaunamą naudą.

Pelno maksimizavimu yra suinteresuotos visos verslo įmonės, nepriklausomai nuo jų veiklos pobūdžio, dydžio bei rūšies. Savininkai investuoja į įmonę pirkdami jos akcijas, nes tikisi pelno ir veiklos efektyvumo (Mackevičius, 2005).

Skiriami trys pelno susidarymo šaltiniai (Lydeka, Drilingas, 2002):

- Naujovės – jei versle diegiamos inovacijos, pelnas svyruoja tarp nulio ir tam tikros ribos. Jei versle atsiranda daugiau įmonių, negaunančių pelno, įmonės palieka nuostolingą veiklos šaką. Naujovės įmonėje diegiamos įvairiais būdais: gaminami nauji produktai, tobulinami jau gaminami, tobulinama vadyba, diegiami nauji įrengimai ir kt. Taip stengiamasi sumažinti gamybos

kaštus ir gauti didesnę pelną. Galima teigti, kad pelnas (šiuo atveju) – atlyginimas už sėkmingai įdiegtą naujovę.

- Rizika – nėra verslo be rizikos, todėl pelnas – premija už riziką įmonių savininkams.
- Monopolijos galia – pelnas egzistuoja tik todėl, kad rinkoje nėra visiškos tobulos konkurencijos. Jei rinkoje yra monopolijos ir oligopolijos apraiškų, pelnas neišnyksta. Gaminant daugiau prekių, jos parduodamos už mažesnę kainą, todėl nustatoma tokia gamybos apimtis, kuri garantuotų didžiausią pelną.

Pelno ekonominė reikšmė (Juozaitienė, 2007):

- Kapitalo savininkai siekia maksimizuoti pelną, nes laukia daugiau pajamų iš investuoto kapitalo.
- Valstybė (regionas) suinteresuota pelninga verslo įmonių veikla, nes ji lemia ekonomikos augimą ir didesnes valstybės biudžeto pajamas.
- Vadybininkams didesnis pelnas rodo, kad jie priima teisingus sprendimus.
- Verslo partneriams didelis įmonės pelnas tiekia saugumą ir didesnę ekonominių sandorių patikimumą.

Kartais norint sukurti klestinčios įmonės įvaizdį ir sulaukti pasitikėjimo iš tiekėjų, pirkėjų ir partnerių vadovai apskaičiuoja didesnę pelną, bet nepamatuotas pelno didinimas arba mažinimas gali pakenkti tolesnei įmonės veiklai (žr. 1.2 lentelė).

1.2 lentelė

Padariniai apskaičiuojant didesnę arba mažesnę įmonės pelną

Apskaičiuojant didesnę pelną	Apskaičiuojant mažesnę pelną
1. Įmonė mokės didesnę pelno mokesčių.	1. Kris įmonės įvaizdis.
2. Vadybininkai gali priimti neteisingus valdymo sprendimus dėl įmonės plėtros, organizacinės struktūros keitimo, paslaugų teikimo ir pan.	2. Tikimybė, kad kris akcijų kursas
3. Darbuotojai gali prašyti padidinti darbo užmokesčių, reikalauti kultūrinių, sportinių, socialinių paslaugų.	3. Vadybininkai gali priimti neteisingus valdymo sprendimus dėl įmonės plėtros, organizacinės struktūros keitimo, paslaugų teikimo ir pan.
4. Akcininkai gali reikalauti išmokėti didesnius dividendus.	4. Gali sumažėti investuotojų dėmesys ir galimybė konkuruoti rinkoje.
	5. Gali atsirasti problemų gauti paskolas iš bankų.

Šaltinis: Mackevičius J. (2005) Įmonių veikos analizė. Monografija, Vilnius, p. 176

Neapskaičiuotas pelno siekimas sukelia rizikos didėjimą, pamirštami darbuotojų interesai (nediegiama naujos technologijos, maži atlyginimai, nesprenžiamos socialinės problemos). Tokia strategija yra neperspektyvi ir žiūrint į įmonės ateities perspektyvas tęsti pelningą veiklą.

Ekonominė ir buhalterinė pelno samprata gali žymiai skirtis. Z. Lydekos ir B. Drilingo teigimu (2002), skirtingi pelno skaičiavimo metodai formuoja nevienodą pelno sampratą. Išskiriamos buhalterinio, normalaus ir ekonominio pelno sąvokos. Vienas svarbiausių pelno didinimo šaltinių yra nuolatinė ir išsami pelno analizė. Analizuojant pelną keliami tokie uždaviniai:

- Nustatyti pelno plano pagrindimą ir jo ryšį su kitais finansinio plano rodikliais;
- Įvertinti ataskaitinio laikotarpio pelno plano įvykdymą, jo dinamiką bei sudėtį;
- Įvertinti pelno kitimą nulėmusius veiksnius;
- Nustatyti neigiamų veiksnių šalinimo galimybes.

Atsakius į visus išsikeltus uždavinius, galima prognozuoti verslo įmonės pelno gavimo galimybes ateityje. Pelno rodiklis pasižymi jį įtakojančių rodiklių gausa, sudėtingumu, atskirų elementų ryšiais. Tuo remiantis lietuvių autoriai V. Gronskas (2005), J. Mackevičius (2005), A. Andrijauskienė (2004) nurodo pagrindines pelno analizės kryptis:

- Pelno ataskaitos vertikalioji ir horizontalioji analizė;
- Bendro pelno veiksnių analizė;
- Pelno segmentinė analizė (pagal veiklos sritis, rūšis, padalinius)
- Prognozuojamo pelno analizė;
- Pridėtosios vertės analizė.

Apibendrinant galima teigti, kad pelnas yra pagrindinis rodiklis atspindinti įmonės veiklos efektyvumą, jos veiklos tęstinumo galimybes, įmonės vadovybės gebėjimą priimti teisingus sprendimus didinant pelną, efektyviai išnaudoti turimą kapitalą, įmonės sukauptą turtą. Efektyviai valdomos verslo įmonės turi daug tikslų, bet pats pagrindinis visų pelno siekiančių įmonių tikslas plėsti verslą ir optimizuoti pelną. Visi autoriai sutinka, kad norint optimizuoti pelną būtina išsikelti uždavinius ir siekti užsibrėžto tikslo atliekant pelno visapusišką analizę. Norint gauti pelną reikia diegti naujoves, motyvuoti darbuotojus, atnaujinti prekiaujamos produkcijos ar teikiamų paslaugų asortimentą, vengti nepagrįstai rizikingų valdymo sprendimų, prognozuoti ateitį.

1. 2. Pelno (pelningumo) pokyčiuslemiantys veiksniai

Įmonės pelnui įtakos turi įvairūs veiksniai, kuriuos galima suskirstyti į išorinius ir vidinius. Labai didelę įtaką įmonės veiklos rezultatams turi išoriniai veiksniai, tokie kaip šalies ekonominė politinė padėtis ir jos nestabilumas, mokesčių ir finansinių sistemų kaita, teisės aktų dviprasmiškumas, valiutų kursų skirtumai, infliacija, gamtos sąlygos ir pan. Makroekonominius veiksnius įvairiais aspektais nagrinėjo 1.3 lentelėje pateikti autoriai.

Makroekonominių veiksnių apžvalga

Problema nagrinėjantys autoriai	Nagrinėta sritis	Tyrimo turinys
Inga Kancevičienė, Donata Janickaitė, 2011	Makroekonominių veiksnių įtaka NASDAQ OMX VILNIUS listinguojamų įmonių akcijų pelno normoms	Ekonominis augimas lemia didesnę vartojimą, gamybą, pardavimus, o tai teigiamai veikia akcijų pelno normas. Tolesniuose tyrimuose būtų tikslinga įtraukti daugiau makroekonominių kintamųjų.
Jūratė Marčišauskienė, Diana Cibulskienė, 2013	Baltijos šalių makroekonominių rodiklių ir akcijos rinkos kainų tarpusavio ryšio vertinimas	Nustatytas stiprus tiesioginis ryšys tarp OMXV indekso ir pinigų kiekio M1. Tiesioginis vidutinis ryšys tarp OMX indekso ir BVP, tenkančio vienam gyventojui. Tarp OMXR indekso ir SVKI, TUI ir pramonės kainų indekso - tiesioginis silpnas ryšys.
Inga Maksvytienė, Mindaugas Dapkus, 2012	Bendrųjų makroekonominių veiksnių poveikis šalies mokesčių kultūros pokyčiams vertinimas	Žemas mokesčių kultūros lygis dėl nepakankamai išvystytų mokesčių sistemų, ekonominės ir socialinės valstybės politikos sąlygoja blogesnius makroekonominius rodiklius.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Taip pat didelį poveikį turi ir vidiniai veiksniai, tokie kaip profesionalių vadovų bei darbuotojų trūkumas, neteisingi vadovų bei akcininkų sprendimai, neracionalus turimų išteklių naudojimas, pardavimo apimtis, pardavimo savikaina ir sąnaudos, netipinės veiklos efektyvumas ir kt. Keletas autorių, nagrinėjusių vidinius veiksnius, nurodyti 1.4 lentelėje.

Mikroekonominių veiksnių apžvalga

Problema nagrinėjantys autoriai	Nagrinėta sritis	Tyrimo turinys
Audrius Džikevičius, Edvard Michnevič, Olga Ževžikova, 2008	Verslo vertinimo diskontuotų pinigų srautų metodu procesas	Pasiūlytas stochastinis verslo vertinimo metodas; pasitelkus Monte Karlo metodą, pasirenkamų finansinių ataskaitų straipsnių prognozės nustatomos kaip atsitiktinių dydžių skirsniai, nustatyti tam tikrais vidurkais ir standartiniais nuokrypiais. Nuokrypiai išreiškia realių dydžių nuo prognozių nukrypimo riziką.
Rasa Kanapickienė, Monika Razmutė, 2009	Įmonės vidaus kontrolės vertinimas	Tikslinga rinktis vieną ar kelių formų derinį: klausimyną, schemas, aprašymus. Patobulinta mažų ir vidutinių įmonių vidaus kontrolės sistemos vertinimo metodika.
Aurimas Župerka, 2009	Lietuvos smulkių ir vidutinių organizacijų vidiniai ir išoriniai aplinkos veiksniai	Plėtrą skatinų įstatyminės bazės, verslo organizacijos kūrimo proceso tobulinimas, valstybinė parama ir tarpininkavimas pritraukiant reikalingus finansinius išteklius verslo kūrimui, taip pat svarbi verslo informacinių centrų pagalba. Lietuvos verslo organizacijų verslumo didinimo galimybės pasireiškia e-verslo, informacinių technologijų, naujų technologinių panaudojimo srityse ir smulkių/ vidutinių verslo organizacijų dalyvavimu tarptautinėse verslo asociacijose.
Gintaras Černius, 2013	Įmonės finansų valdymo tikslas – tvarumo reikalavimas	Šiuolaikinėmis finansų sistemos neapibrėžtumo ir daugiavariančių prielaidų sąlygomis reikia taikyti naujus įmonių finansų valdymo metodus, kurie įgalintų reaguoti ne tik į vidinius, bet ir į išorinius veiksnius, turėsiančius įtakos galutiniams įmonių veiklos rezultatams.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Rinka yra objektyviausias įmonių vadovų sprendimų vertintojas. Nuo teisingų sprendimų priėmimo priklauso ar įmonė išsilaikys užimamojo rinkos dalyje ir gebės konkuruoti. Norint tenkinti šias sąlygas įmonių vadovai turi stebėti ir vertinti išorinių veiksnius, lemiančių pelną, o vidinius veiksnius, lemiančiu pelną, turi gebėti kontroliuoti, tai yra pasamdyti profesionalius vadovus, kvalifikuotus patyrusius darbuotojus, diegti naujas technologijas, pritraukti naujų tiekėjų ir pirkėjų, stengtis priimti kuo teisingesnius sprendimus įmonės valdyme. Įmonei norint išlikti konkurencingoje rinkoje reikia ieškoti kompromiso tarp galimo didžiausio pelno ir rizikos optimizavimo. Norint efektyviai valdyti įmonę ir maksimizuoti jos veiklą būtina atsižvelgti į kuo didesnę tokių rizikingų veiksnių skaičių, juos tinkamai įvertinti tam, kad būtų galima priimti racionalius valdymo sprendimus.

1. 2. 1. Vidiniai veiksniai ir jų įtaka pelnui

Vidiniai veiksniai, lemiantys pelno dydį, susiję su įmonės ūkiniais – gamybiniais planais, materialiniais ištekliais, kuriais įmonė disponavo nagrinėjamu laikotarpiu (Mackevičius, Poškaitė, 1998). Pelnas parodo įmonės veiklos rezultatus, bet neapibūdina priemonių, kuriomis tie rezultatai buvo pasiekti. Nuo to, kaip įmonės vadovai sugeba numatyti išorinių ir vidinių veiksnių poveikį pelnui, priklauso įmonės pelno dydis ir jo kitimo tendencijos (Mackevičius, Poškaitė, 1998). Pagrindiniai veiksniai, kuriuos gali įtakoti įmonės vadovybė yra pardavimų apimtis, pardavimų sąnaudos ir savikaina, produkcijos asortimentas ir struktūra, darbuotojų kvalifikacija.

Bendrojo pelno ryšiai su veiksniais (Gronskas, 2005):

1. Tarp bendrojo pelno ir natūrinės pardavimų apimtys yra tiesioginis ryšys: didėjant parduotos produkcijos apimčiai (jeigu ji pelninga) ir nesikeičiant kitiems veiksniams, pelnas didės, ir atvirkščiai: jeigu mažės parduotų prekių kiekis, tai mažės ir pelnas.
2. Parduotos produkcijos kainos taip pat veikia pelno dydį. Jeigu prekės parduodamos didesnėmis kainomis nei planuota ar palyginti su praėjusiu laikotarpiu, tai pelnas didės ir atvirkščiai.
3. Tarp parduotų prekių savikainos ir pelno yra atvirkštinė priklausomybė. Didėjant produkcijos savikainai, pelnas sumažėja, o savikainai mažėjant, pelnas didėja.
4. Produkcijos struktūros ir asortimento veiksnio tiesiogiai iš pelno skaičiavimų nematyti. Jeigu gaminama ir parduodama produkcija yra nevienodo pelningumo, tai, padidėjus pelningesnės produkcijos lyginamajam svoriui, pelnas padidės. Ir atvirkščiai: padidėjus mažiau pelningos arba nuostolingos produkcijos lyginamajam svoriui, pelnas sumažės.

Pelnas yra svarbiausias verslo įmonės veiklos rodiklis, kuriam didžiausią dėmesį skiria vadovai, savininkai bei kiti investuotojai į verslą, nes tikis gauti ekonominės naudos. Pelnas, kaip veiklos rezultatas reikalingas ne tik įmonės investuotojams, bet ir pačiai įmonei, kad galėtų tęsti bei

plėsti savo veiklą, tobulinti technologijas, išlaikyti ir pritraukti kvalifikuotą personalą, įsitvirtinti ir konkuruoti rinkoje ir pan. Pelno rodiklis kaip absoliutus dydis nepilnai atspindi įmonės veiklos efektyvumą. Skirtingos įmonės gaudamos tą patį pelno dydį gali dirbti nevienodai efektyviai, dėl tos priežasties reikalinga apskaičiuoti pelningumo rodiklius.

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindinis įmonės bei investuotojų tikslas yra pelnas. Pelnas priklauso nuo daugelio veiksnių, tokių kaip pardavimų apimtis, sąnaudų dydis, prekių ar paslaugų asortimento, kainų politikos, personalo kvalifikacijos, naujų technologijų diegimo ir pan. Taip pat galima sakyti, kad įmonės vidiniai veiksniai yra numatomi ir galima juos kontroliuoti.

1. 2. 2. Išoriniai veiksniai ir jų įtaka pelnui

Išorės veiksniai yra makroekonominio pobūdžio, susiję su teisiniais, politiniais, demografiniais, techniniais, visuomeniniais, ekonominiais procesais. Įmonės pelną veikia ūkinė politika, vietinės rinkos sąlygos. Rinkos ekonominėmis sąlygomis didelę įtaką pelnui daro pasiūlos ir paklausos veiksniai. Įmonės ūkinę veiklą ir finansinį rezultatą veikia valstybės ūkinė politika, ekonominė sistema, vietinės veiklos sąlygos, nagrinėjamos įmonės produkcijos paklausa. Visi šie veiksniai formuoja efektyvią įmonės veiklą rinkos sąlygomis. Išoriniai veiksniai turi didelę įtaką verslo įmonės veiklos pelnui, bet jiems yra skiriamas per mažas dėmesys atliekant ekonominę analizę. Šie veiksniai iš dalies įtakoja gaminamos produkcijos ar teikiamų paslaugų kainas, jų paklausą bei pasiūlą ir pan.

Pasak C.Lentner (2007) pramonės įmonės vis daugiau dėmesio skiria tyrimams ir stebėjimams, kurių metu ieško naujų varomųjų jėgų kurios pakeistų verslo aplinką. Tai rodo, kad įmonių vadovai ir savininkai nesiekia beatodairiškai maksimizuoti savo gaunamą naudą. Evoliucija išlaikant ekologinį pusiausvyrą, tai evoliucijai kur susitinka dabarties poreikiai su bekompromise ateities kartų galimybe tenkinti savo būtiniausius poreikius (Destatte, Ph. 2010).

Įmonių vadovai ir savininkai susiduria su dar vienu prieštaravimu, ataskaitinis įmonės pelnas turi būti kuo didesnis, o apmokestinamasis – kuo mažesnis, nes reikės mokėti pelno mokestį. Pelno mokestis sumažina įmonės bei jos savininkų pelną, investicijas į tolimesnę įmonės veiklos plėtrą. Ataskaitinis įmonės pelnas gali būti didesnis, dėl gaunamų neapmokestinamų pajamų, nuo kurių yra nemokamas pelno mokestis. Neapmokestinamų pajamų kategorijos yra nurodytos Lietuvos Respublikos Pelno mokesčio įstatyme Nr. IX-675 12 straipsnyje.

Pagal Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymą (2001) apskaičiuojant apmokestinamąjį pelną iš pajamų:

- 1) atimamos neapmokestinamosios pajamos;
- 2) atskaitomi leidžiami atskaitymai;
- 3) atskaitomi ribojamų dydžių leidžiami atskaitymai.

Pelno apmokestinimo aspektus tyrusių keletos autorių darbai sugrupuoti 1.5 lentelėje.

1.5 lentelė

Pelno apmokestinimo aspektai

Problema nagrinėjantys autoriai	Nagrinėta sritis	Tyrimo turinys
Arūnas Bogušas, 2012	Pelno mokesčio vertinimas	Kaip svarbiausias apmokestinimo principas, į kurį reikia atsisžvelgti vertinant pelno mokestį – išskirtas ekonominio efektyvumo principas
Algė Budrytė, Elena Mačiulaitė, 2004	Pelno apmokestinimas ir veiksmingumas	Įvykdžius pelno mokesčio reformą, padidėjo įmonių konkurencingumas, pagerėjo pelno mokesčio surenkamumas
Dalia Rudytė, Ligita Šalkauskienė, Lukšienė, 2009	Lietuvos mokesčių sistema	Šalies mokesčių pajamų pagrindą formuoja keturi pagrindiniai mokesčiai: pridėtinės vertės, gyventojų pajamų, pelno mokesčiai ir surenkami akcizai. Išaugusią mokesčių našta šalies subjektams tikslinga mažinti, mažinant administruojamų mokesčių skaičių
Justė Tušaitė, 2003	Naujosios mokesčių sistemos bruožai	Naujoji mokesčių sistema labiau atitinka teorinius apmokestinimo principus negu iki tol buvusi. Mokesčių našta turėtų mažėti gyventojams ir didėti įmonėms

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Išorinių (makroekonominio pobūdžio) veiksnių įmonės negali paveikti ar tiesiogiai daryti įtaką, bet turi identifikuoti, juos nagrinėti, stebėti. Ypač didelį poveikį daro ekonominis ir politinis šalies nestabilumas, kintantys apmokestinimo principai ir mokesčių dydžiai, pasauliniame lygyje didelės įtakos įmonėms turi žaliavų kainų pokyčiai, ekonominės krizės ir pan.

1. 3. Pelningumo esmė ir santykiniai pelningumo rodikliai

Svarbiausias įmonės veiklos efektyvumą apibūdinantis veiksnys yra grynas pelnas, kuriuo remiantis skaičiuojami visi santykiniai rodikliai, parodantys kokia kaina yra gaunamas pelnas. Pelno didinimu yra suinteresuotos visos verslo įmonės, nepriklausomai nuo jų dydžio, veiklos specifikos bei rūšies. Verslo įmonėms vadovaujantys asmenys turėtų žinoti kaip stabilizuoti pelną. Bendrasis pelningumas stabilizuojasi esant šioms sąlygoms:

- Nedidelė konkurencija ir galimybė nemažinti gaminamos produkcijos kainų;
- Gaminant platų asortimentą prekių, kuris užtikrintų bendrąjį pelningumą;
- Sunaudotų medžiagų ir atsargų savikaina atitinkanti sąmata.

Absolūtus pelno rodiklis neparodo verslo įmonės veiklos efektyvumo, kaip naudojamas turimas ilgalaikis bei trumpalaikis turtas, darbo išteklių, nuosavas kapitalas, kaip valdoma rizika vykdant įsipareigojimus, kaip skirstomas pelnas ir kt. Todėl reikia skaičiuoti įvairius pelningumo rodiklius. Analizuojant pelningumo rodiklius ir jų skaičiavimo metodikas būtų galima išskirti kelis autorius, kurie nagrinėjo šias problemas (žr. 1.6 lentelė).

Pelningumo skaičiavimo metodikas nagrinėję autoriai

Problema nagrinėjantys autoriai	Nagrinėta sritis	Tyrimo turinys
Jonas Mackevičius, 2006	Finansinių santykinių rodiklių grupavimas	Finansinius santykinius rodiklius suskirstė į 3 grupes, kurie vertina įmonių finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus
Tadas Gudaitis, Ugnė Žagunytė, 2013	Įmonių pelningumo vertinimo sistemos teoriniai aspektai	Pelnas yra vienas iš svarbiausių įmonės veiklos vertinimo indikatorių. Išryškėja auganti finansinės analizės reikšmė. Nustatyta, kad įmonėms parenkami pelningumo didinimo būdai tiesiogiai priklauso nuo jų pelningumą lemiančių konkrečių veiksnių detalios analizės.
Inga Adomavičiūtė, 2006	Verslo finansavimo šaltiniai	Renkantis įvairesnius finansavimo šaltinius, įmonė pasiekia geresnių kapitalo pelningumo rodiklių. Naudojant finansinio svorto efektą, galima derinti įvairius verslo finansavimo šaltinius.
Dalia Rudytė, Rita Bužinskienė, 2012	Nematerialiųjų išteklių vertinimo metodai	Verslo apskaitos ir tarptautinės apskaitos standartai nustato pripažinimo kriterijus, kuriais remiantis ištekliai yra priskiriami nematerialioms, tačiau dar daug yra nematerialių išteklių, kurie neatsispindi balanse.
Vaida Mockaitytė, 2007	Finansinių rezultatų analizės problemos	Finansinės analizės rodiklių ribotumo vertinimo reikšmė, būtina teisingai išskirti finansinį rezultatą lemiančius veiksnius, vidinių ir išorinių veiksnių poveikį galutiniam rezultatui.
Rasa Kanapickienė, Monika Razmutė, 2009	Įmonės vidaus kontrolės vertinimas	Tikslinga rinkti vieną ar kelių formų derinį: klausimyną, schemas, aprašymus. Patobulinta mažų ir vidutinių įmonių vidaus kontrolės sistemos vertinimo metodika.
Jonas Mackevičius, 2006	Finansinių santykinių rodiklių reikšmė ir jų skaičiavimo būtinumas	Finansiniai santykiniai rodikliai turi didelę reikšmę vertinant įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus, pinigų srautus, prognozuojant bankroto tikimybę bei veiklos rezultatus; reikšmingi tada kai lyginami su: praėjusiais įmonės laikotarpio rodikliais, numatytais tam tikrais parametriniais rodikliais, tos pačios ūkio šakos kitų įmonių rodikliais, pagrindinių konkurentų rinkoje rodikliais, agreguotais šalies ekonomikos rodikliais.
Violeta Janovič, 2012	Perspektyvinė finansinė analizė esant neapibrėžtumui	Analizuojant neapibrėžtumo bei rizikos veikiamus procesus, juos reikia vertinti ne kaip vienareikšmiškai nustatytus dydžius, bet kaip atsitiktinius dydžius, apibūdinamus kaip tikimybiniais skirsniais bei šiems skirsniams būdingais parametrais; imitacinės technologijos yra efektyvi priemonė sprendžiant problemas, suformuluotas atsizvelgiant į neapibrėžtumą ir riziką.
Jonas Mackevičius, Ona Moliienė, Dalia Poškaitė, 2008	Bendrasis pardavimų pelningumas	Norint atskleisti įmonės veiklos efektyvumo didinimo rezervus, būtina skaičiuoti ir analizuoti pelningumo rodiklius; tikslingiausia bendro pelningumo veiksnių analizę atlikti indeksų metodu; pagrindiniai veiksniai, darantys įtaką bendrajam pardavimų pelningumui ir jo pokyčiui, yra: pardavimų fizinė apimtis ir jos pasikeitimai, parduotos produkcijos kainos ir jos pasikeitimas, pardavimo asortimento struktūra ir jos pasikeitimas, parduotos produkcijos savikainos ir jos pasikeitimas.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

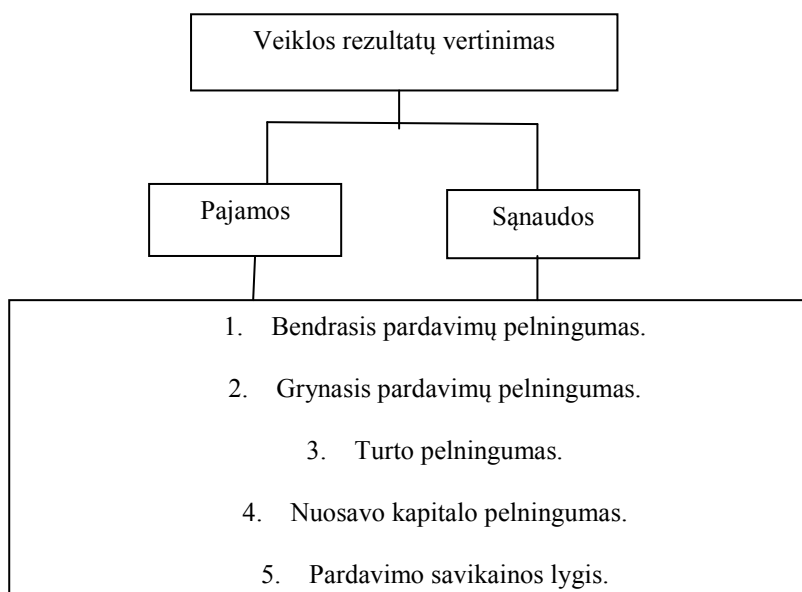
Svarbiausi kriterijai, kurie turi būti įvertinti priimant sprendimus, susijusius su finansinėmis operacijomis, yra planuojamas veiklos pelningumas ir siekiant to tikslo patiriama rizika. Galima išskirti keletą pelningumo rodiklių svarbių įmonių savininkams ir vadovams norintiems nustatyti įmonės veiklos efektyvumo laipsnį. Pelningumo rodiklių apibūdinimai pateikti 1.7 lentelėje.

Pelningumo rodikliai ir jų apibūdinimas

Pelningumo rodikliai	Apibūdinimas
Grynasis pelningumas	Grynojo pelno ir pardavimų apimties santykis, parodantis kiek procentų arba litų grynojo pelno uždirba vienas pardavimo pajamų litas
Bendrasis pelningumas	Bendrojo pelno ir pardavimų apimties santykis, parodantis įmonės gebėjimą uždirbti pelną iš pagrindinės veiklos
Veiklos pelningumas	Tipinės veiklos pelno ir pardavimų apimties santykis, parodantis kiek procentų arba litų veiklos pelno uždirba vienas pardavimo pajamų litas
Pelningumo koeficientas	Pelno prieš mokesčius ir pardavimų apimties santykis, parodantis įprastinės įmonės veiklos pelningumą
Turto pelningumas	Grynojo pelno ir turto santykis, parodantis, kiek litų grynojo pelno tenka vienam turto litui
Nuosavo kapitalo pelningumas	Grynojo pelno ir nuosavo kapitalo santykis, parodantis kiek litų grynojo pelno tenka vienam nuosavo kapitalo litui
Investicinio kapitalo pelningumas	Grynojo pelno ir investuoto kapitalo santykis, parodantis kiek litų grynojo pelno tenka vienam investuoto kapitalo litui

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX Vilnius, Įmonių finansinės analizės rodiklių skaičiavimo metodika, 2010.

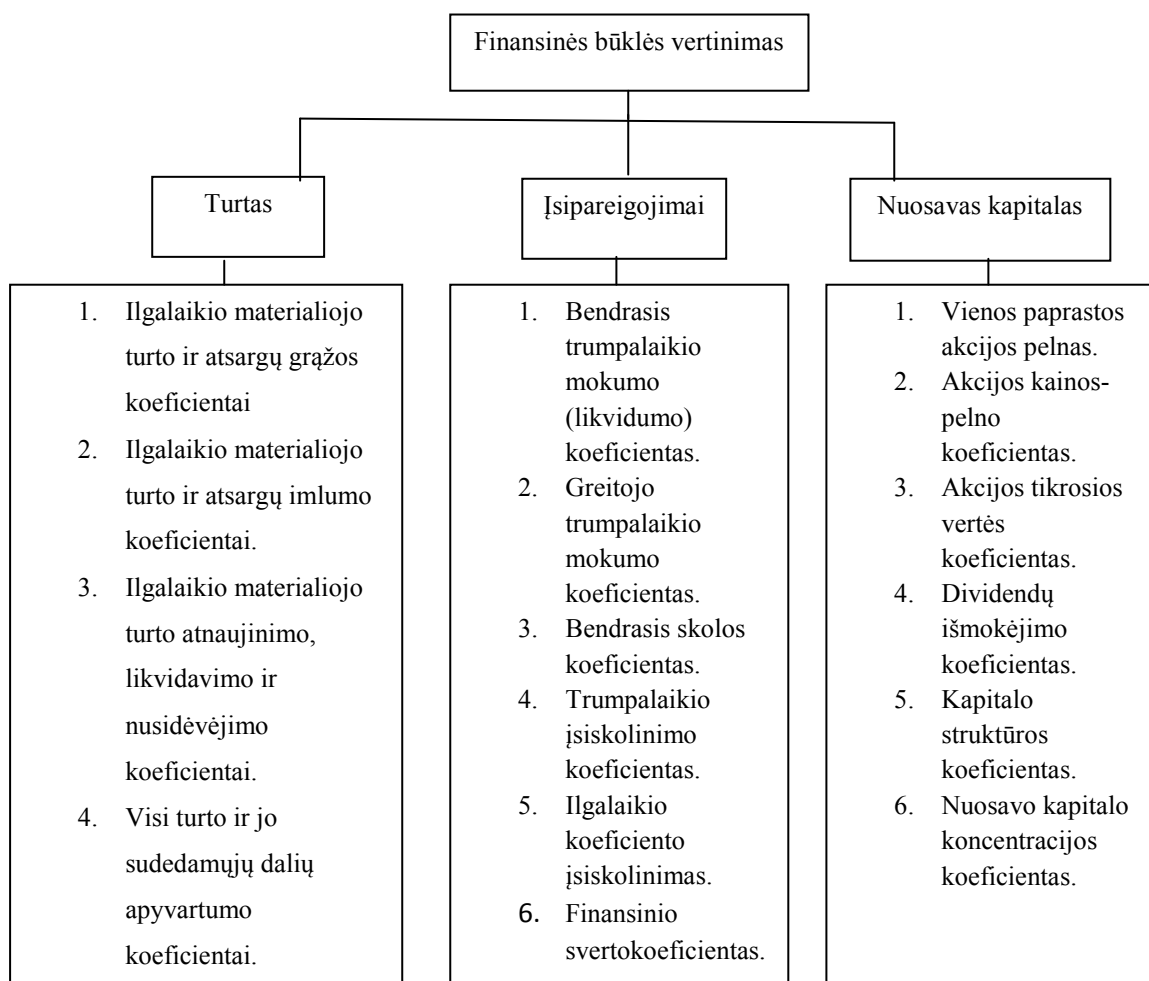
Pelningumo rodikliai tiksliausiai apibūdina įmonės veiklos rezultatus ir leidžia akcininkams ir kitiems vartotojams palyginti įmonės rezultatus su tos pačios veiklos įmonių gaunamais rezultatais ir prognozuoti ateityje gaunamą naudą investavus. Veiklos rezultatų vertinimo schema pavaizduota 1.1 paveikslėlyje.

1.1 pav. Įmonių veiklos rezultatų vertinimo finansiniai santykiniai rodikliai

Šaltinis: Mackevičius J., ISSN 1392-1258. EKONOMIKA, 2006, Nr.75

Finansinės būklės vertinimas suskirstomas į turtas, įsipareigojimai bei nuosavas kapitalas efektyviausiai atspindi įmonės veiklos pelningumą ir perspektyvas (žr. 1.2 paveikslėlis).

1.2 pav. Įmonių finansinės būklės vertinimo finansiniai santykiniai rodikliai

Šaltinis: Mackevičius J., ISSN 1392-1258. EKONOMIKA, 2006, Nr.75

Finansiniai santykiniai rodikliai turi didelę reikšmę vertinant įmonių finansinę būklę, veiklos rezultatus, pinigų srautus, prognozuojant bankroto tikimybę ir veiklos perspektyvas. (J. Mackevičius, 2006). Santykiniai rodikliai reikšmingi lyginant tos pačios įmonės praėjusio laikotarpio rodiklius, tos pačios šakos rodiklius, pagrindinių konkurentų rodiklius bei agreguotus šalies ekonomikos rodiklius. Finansinės analizės metodikas nagrinėję autoriai pateikti 1.8 lentelėje.

Finansinės analizės metodikas nagrinėję autoriai

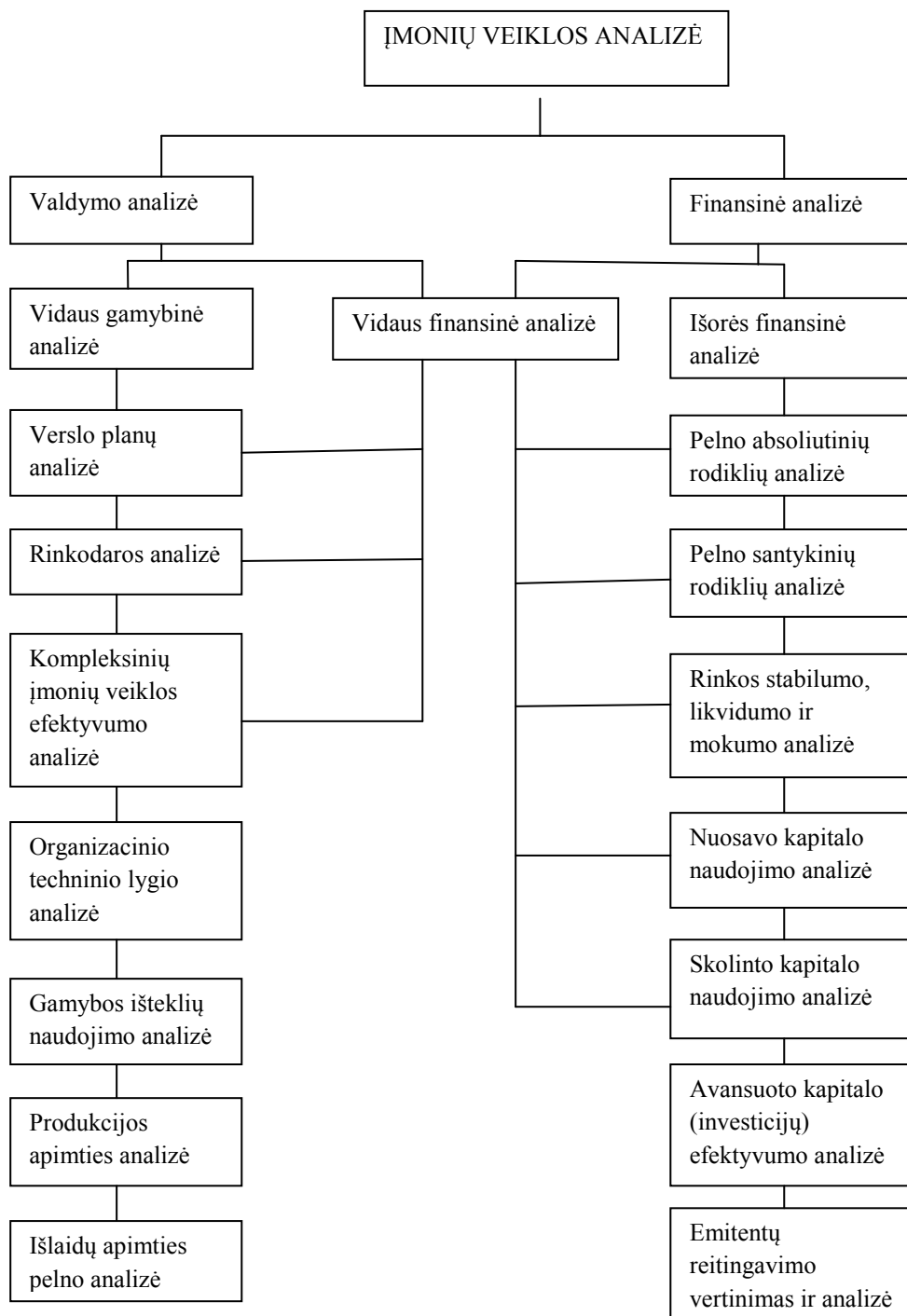
Problema nagrinėjantys autoriai	Nagrinėta sritis	Tyrimo turinys
Irena Paliulytė, 2009	Kapitalo struktūra ir įmonių pelningumo rodikliai	Įmonėms finansuojančioms savo veiklą skolintu kapitalu, jų pelningumo rodikliai yra nepakankamo lygio. Įmonėms, turinčioms daugiau skolinto kapitalo, sunku pasiekti gerų pelningumo rodiklių. Kapitalo struktūra kapitalizaciją dažniausiai veikia neigiamai
Lukas Giriūnas, Romualdas Valkauskas, 2011	Nustatyti teorinius aspektus ir parengti trumpalaikio turto sąnaudų analizės metodiką	Trumpalaikio turto, o ypač atsargų, valdymas reikalauja ypatingo dėmesio. Nustatyta, kad trumpalaikio turto sąnaudų analizės modelio sudarymui galima panaudoti ir statistinius metodus, tokius kaip regresinė analizė
Jonas Mackevičius, Ona Molienė, Dalia Poškaitė, 2007	Nuosavo kapitalo kompleksinės analizės metodika	Nuo įmonės nuosavo kapitalo sudėties, struktūros dydžio, techninės būklės, pelningumo ir naudojimo efektyvumo priklauso finansinė įmonės būklė, veiklos rezultatai ir plėtros galimybės; siūloma nuosavo kapitalo kompleksinės analizės sistema, kurios pagrindinės sudedamosios dalys yra: nuosavo kapitalo sudėties ir pokyčių analizė, nuosavo kapitalo pelningumo analizė, nuosavo ir skolinto kapitalo santykio analizė
Audrius Džikevičius, Edvard Michnevič, Olga Ževžikova, 2008	Verslo vertinimo diskontuotų pinigų srautų metodu procesas	Pasiūlytas stochastinis verslo vertinimo metodas; pasitelkus Monte Karlo metodą, pasirenkamų finansinių ataskaitų straipsnių prognozės nustatomos kaip atsitiktinių dydžių skirstiniai, nustatyti tam tikrais vidurkiais ir standartiniais nuokrypiais. Nuokrypiai išreiškia realių dydžių nuo prognozių nukrypimo riziką
Jonas Mackevičius, 2008	Ilgalaikio materialiojo turto kompleksinės analizės procesas	Nuo įmonės turimo ilgalaikio turto sudėties, struktūros dydžio, techninės būklės, pelningumo ir naudojimo efektyvumo priklauso finansinė įmonės būklė, veiklos rezultatai ir plėtros galimybės; sistemingai atliekama šio turto kompleksinė analizė gali padėti atskleisti turto naudojimo efektyvumo rezervus, nustatyti konkrečių veiksmų įtaką pelningumui, priimti ekonomiškai pagrįstus šio turto valdymo sprendimus

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Apibendrinant galima teigti, kad pelningumo rodiklis yra svarbiausias vertinant įmonės veikos efektyvumą. Jis yra svarbus akcininkams, savininkams, valstybei bei investuotojams į įmonės veiklą. Pelningumas taip pat parodo ar įmonė turės iš ko finansuoti savo tolesnę veiklą, ar galės išmokėti dividendus ataskaitinio laikotarpio pabaigoje ir kt. Tinkama eilės tvarka sudėlioti, tinkamai suplanuoti pokyčiai palengvina įmonės vadovams koordinuoti pelną lemiančius vidinius veiksmus ir suteikia pasitikėjimo tiekėjams, pirkėjams ir suinteresuotiems asmenims. Pelningumas tai pelno arba grynojo pelno ir tam tikro įmonės veiklos rodiklio santykis. Pelningumo rodiklio skirstymas į grupes padeda lengviau suprasti jų skaičiavimo metodikas, padeda vadovybei priimti teisingus valdymo sprendimus bei akcininkams geriau įvertinti įmonės finansinę padėtį.

1. 4. Pelno (pelningumo) analizės metodai ir rūšys

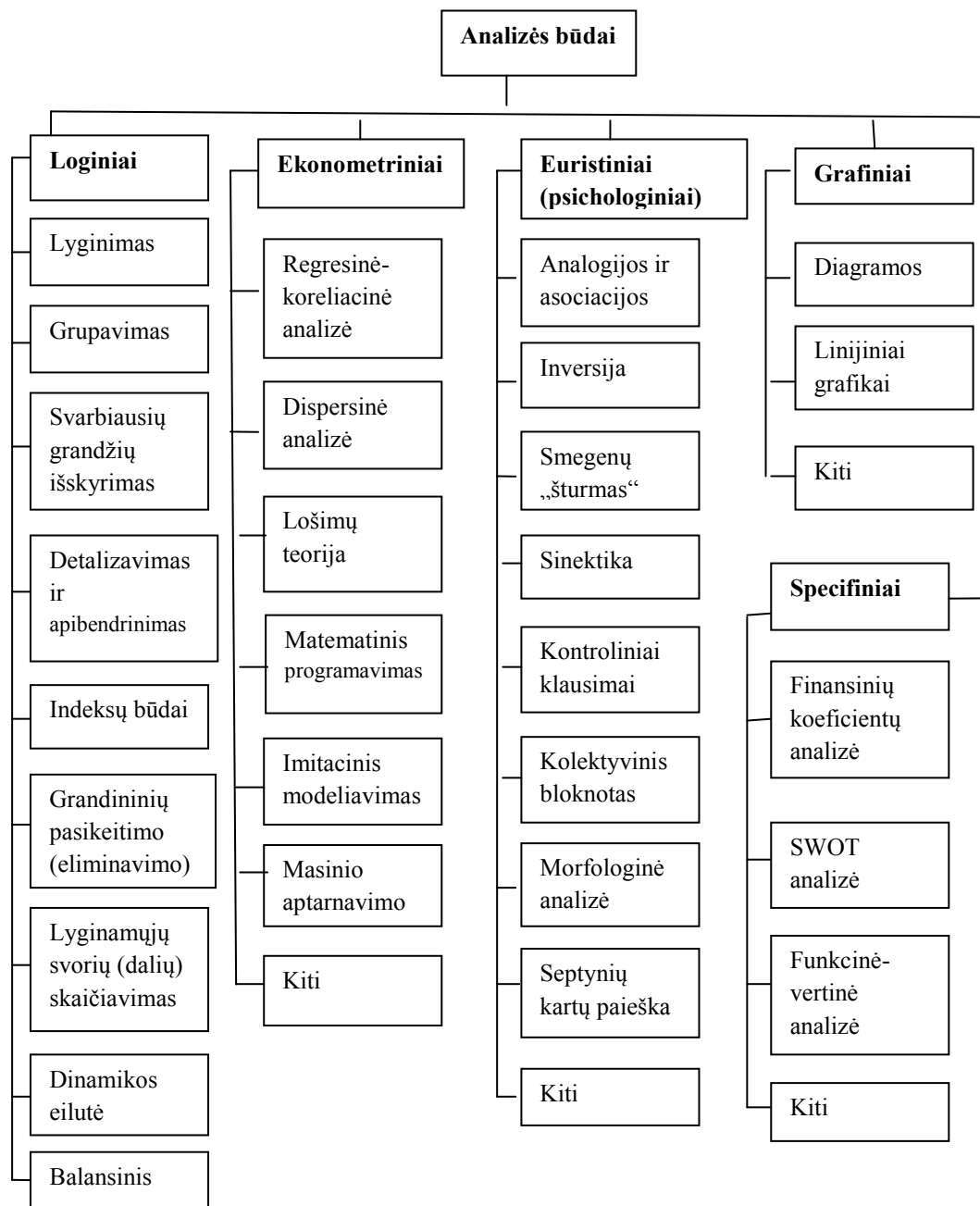
Norint teisingai įvertinti įmonės finansinę būklę ir laiku pastebėti problemas, būtina nuolat ir išsamiai analizuoti pelną. Įmonės sėkmingą veiklą lemia jos pasirinkta strategija finansų valdymo politikoje, taip pat teisingai priimti sprendimai ir jų pagrįstumas. Įvertinti buvusius, analizuoti esamus ir numatyti būsimus rezultatus padeda įmonės veiklos analizė (žr.1.3 paveikslėlį).

1.3 pav. Finansinės ir valdymo analizės turinys

Šaltinis: Mackevičius J., ISSN 1392-0561. INFORMACIJOS MOKSLAI, 2008, Nr.46

Finansinių ataskaitų vartotojai, norėdami suprasti įmonių finansinę būklę bei operacijų esmę, turi mokėti naudotis tam tikrais analizės būdais. Atliekant analizę yra atskleidžiami išoriniai ir vidiniai rezervai, galimybės didinti darbo našumą, efektyviai naudoti turimus išteklius, priimti teisingus valdymo sprendimus ir pan. Analizės būdai įvairių autorių klasifikuojami nevienodai, 1.4 paveikslėlyje pateikiami Eugenijos Buškevičiūtės ir Irenos Mačerinskienės suklasifikuoti analizės būdai pagal turimus bendrus požymius.

1.4 pav. Analizės būdai

Šaltinis: Buškevičiūtė E., Mačerinskienė I., Finansų analizė, 2009

Finansų bei ekonominė analizė plačiausiai taiko lyginimo būdą. Tokiu būdu, galima išsiaiškinti nukrypimus nuo projektuojamų rodiklių dydžių, materialinių, piniginių ir kitų normų, įvertinti rodiklių augimo tempus, dinamiką, galimybes bei kontroliuoti įmonės veiklą, numatyti jos plėtimosi ar stabilaus gyvavimo perspektyvas. Taikant lyginimo būdą, svarbu nepažeisti rodiklių

palyginamumo, nes kitaip negalėtume įvertinti realios padėties. Lyginamus dydžius reikia įvertinti palyginamosiomis kainomis, tarifais, turi būti palyginami analizuojami periodai, taikoma vienoda rodiklių apskaičiavimo metodika ir kt. Kartais tikslinga pašalinti veiklos produkto apimties bei struktūros pasikeitimus.

Taip pat vienas iš dažnesnių analizės būdų yra grupavimas. Grupavimas yra analizuojamų dydžių jungimas į grupes, pagal panašius požymius. Grupavimo būdas padeda nustatyti ekonominių reiškinių tarpusavio ryšius bei atskirų rodiklių įtaką bendriems rodikliams.

Svarbiausių grandžių išskyrimas tyrimo sistemoje yra prioritetinių įmonės finansinės veiklos bei su ja susijusios veiklos sričių nagrinėjimas.

Apibendrinimas yra tiriamųjų dalių sujungimas į bendrą visumą ir rodiklių apibendrinimas.

Indeksai – santykiniai dydžiai, kurie apibūdina ekonominio reiškinio pakitimą laiko ir vietos atžvilgiu. Taikant indeksus, galima išsiaiškinti nagrinėjamo rodiklio veiksnius, išmatuoti poveikio dydį.

Grandinių pakeitimų esmę sudaro tai, kad kiekvienas bazinis rodiklis iš eilės keičiamas faktiniu, o kitus rodiklius paliekant nepakitusius. Šiuo būdu yra išsiaiškinama kuris rodiklis daro didžiausią poveikį.

Rodiklių skaidymas yra sintetinių rodiklių skaidymas įvairiomis kryptimis: pagal kokybinius požymius, vietą, laiką sudedamąsias dalis ir pan. Rodiklių skaidymas padeda išsiaiškinti vykstančių procesų struktūrą, sudedamųjų dalių reikšmes atitinkamam rodikliui ir pan.

Norint nustatyti apskaitos duomenų pasikeitimą, atliekant finansinę analizę, išskiriamos tokios analizės rūšys:

- Horizontalioji analizė. Taikant šią analizės rūšį galima nustatyti dviejų ar daugiau metų įmonės rodiklių dinamiką, išreiškiant absoliučiais dydžiais ir procentais.
- Vertikalioji analizė. Taikant šią analizės rūšį galima nustatyti rodiklių kitimo priežastis, įvertinti ar efektyviai naudojamas turtas, nustatyti rodiklių struktūrą ir kt.
- Santykinių rodiklių. Ši analizės rūšis plačiausiai taikoma finansinės analizės specialistų, nes leidžia nustatyti nepanaudotas galimybes, atskleisti rezervus, prognozuoti ir priimti teisingus valdymo sprendimus.

Apibendrinant galima teigti, kad atliekant įmonės finansinę analizę ir norint sužinoti ar įmonė veikė efektyviai prėjusį laikotarpį, objektyviai įvertinti esamą jos padėtį ir planuoti sekančio laikotarpio būsimą pelną yra tikslinga taikyti keletą analizės rūšių. Analizuojant mokslinę literatūrą nustatytas finansinės ir valdymo analizės turinys, išskirti dažniausiai naudojami analizės būdai: lyginimas, grupavimas, grandininio pasikeitimo, lyginamųjų svorių skaičiavimas, regresinė koreliacinė analizė ir imitacinis modeliavimas. Horizontalioji analizė leidžia sužinoti turto vertę ir įsipareigojimų dydį bei jų pasikeitimus ir prognozuoti ateities pasikeitimus. Norint sužinoti

analizuojamojo objekto struktūrą, nustatyti rodiklių kitimo priežastis reikia papildomai atlikti vertikaliąją analizę. O norint priimti teisingus valdymo sprendimus atskleisti nepanaudotus rezervus ir galimybes reikalinga naudotis santykinų rodiklių skaičiavimais.

2. PIENO PERDIRBIMO ĮMONIŲ PELNO (NUOSTOLIO) IR JŲ LEMIANČIŲ VEIKSNIŲ ANALIZĖ

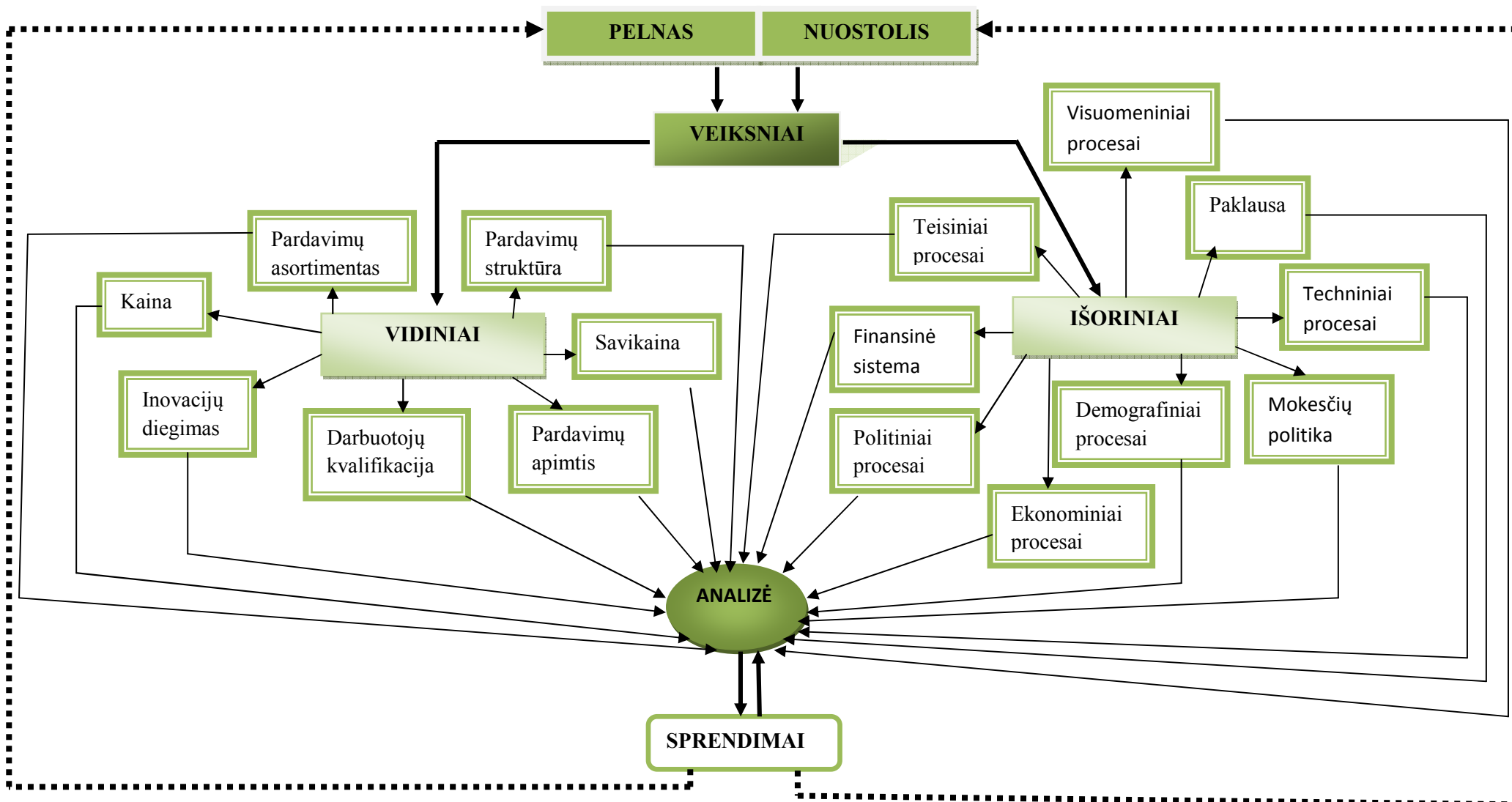
Lietuvoje pienininkystė yra viena iš svarbiausių žemės ūkio šakų. Lietuvoje konkurencija vyksta tarp penkių didžiausių pieno perdirbimo įmonių: AB „Pieno žvaigždės“, AB „Žemaitijos pienas“, AB „Rokiškio sūris“, AB „Marijampolės pieno konservai“ ir AB „Vilkyškių pieninė“, kurios pagal pardavimo pajamas, užima daugiau nei 65 proc. rinkos. Lietuvos pieno perdirbimo įmonės yra eksportuotojos, kurių pajamos priklauso nuo užsienio rinkų ir jų stabilumo, nuo paklausos užsienio rinkose bei nuo ekonomikos augimo prognozių užsienio šalyse, o išlaidos yra priklausomos nuo siūlomos žalaivos kiekio ir jų kainų pokyčio bei darbo jėgos pasiūlos. Nedidelėms valstybėms ir jose veikiančioms įmonėms yra labai svarbus ekonomikos atvirumas. Šalies narystės tarptautinėse organizacijose skatina šalių tarpusavio bendradarbiavimą, įmonių prekinis ryšius, lengvėja prekyba prekėmis bei paslaugomis. Lietuvos pieno perdirbimo įmonių produkcija vis labai pripažįstama užsienio rinkose, ir ne tik Europos sąjungos šalyse, bet ir Jungtinėse Amerikos Valstijose, Japonijoje ir kitose tolimesnėse šalyse. Pieno sektoriaus įmonės daug savo produkcijos eksportuoja ir į Rusiją, kurioje politinė ir ekonominė situacija nepasižymi stabilumu. Tai dar kartą įrodė 2013 metais lietuviškų pieno produktų importo draudimas į Rusiją. Tačiau pieno sektoriaus įmonės atrado kitus kelius, būtent eksportuoja per Baltarusiją ir išvengia nuostolių, ieško naujų eksporto rinkų Europos Sąjungoje ir už jos ribų.

Pieno perdirbimo įmonės koncentravosi, labiau specializavosi, technologiškai pertvarkė ir modernizavo gamybą. Įmonių skaičius sumažėjo, tačiau jų perdirbimo pajėgumai padidėjo dėl įdiegtų beatliekio perdirbimo technologijų. 2004–2013 m. pieno perdirbimo įmonėms modernizuoti ir pieno supirkimo logistikai gerinti buvo skirta 109,2 mln. Lt. (<http://www.zum.lt/>, 2014)

2010 m. buvo skirta 50,8 mln. Lt parama kooperatinės pieno perdirbimo įmonės statybai (statybos darbus numatoma užbaigti 2015 m. balandį). Tai bus vienintelė Lietuvoje pieno gamintojų valdoma pieno perdirbimo įmonė. Tikimasi, kad ši įmonė padidins pieno gamintojų konkurencinę padėtį pieno sektoriuje, sustiprins derybines jų galias. Pieno perdirbimo pramonė bus labiau diversifikuota, išplėstas gaminamos produkcijos asortimentas, pramonė labiau prisitaikys prie rinkos poreikių. (<http://www.zum.lt/>, 2014).

2.1 Tyrimo metodika

Analizuojant AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ įmonės veiklą ir skaičiuojant pelningumo rodiklius buvo taikyta keletas metodų. Visų pirma buvo sukurtas įmonės pelną (nuostolį) veikiančių veiksnių modelis (žr. 2.1 paveikslėlį).

2.1 pav. Įmonių pelną (nuostolį) lemiančių veiksnių vertinimo modelis

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis mokslinės literatūros analize

Remiantis analizuota mokslinė literatūra buvo atrinkti, autorės nuomone, didžiausią įtaką pelnui (nuostoliui) darantys vidiniai ir išoriniai veiksniai. Naudojantis linijiniais grafikais, lyginimo, apibendrinimo ir grupavimo metodais susisteminti abiejų nagrinėjamų įmonių vidinių ir išorinių veiksmų absoliutūs dydžiai ir jų pokyčiai, taip pat palyginti įmonių gauti duomenys tarpusavyje. Baigiamajame magistro darbe finansinė analizė atlikta remiantis įmonių 2008 - 2013 metų balansais, pelno (nuostolio) ataskaitomis, audito išvadomis ir kitais vidiniais įmonių dokumentais. Atlikta AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitų dinaminė ir struktūrinė analizė, apskaičiuoti pardavimų, grynojo, turto ir nuosavybės pelningumo rodikliai. Gauti AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ tyrimo duomenys taip pat palyginti tarpusavyje bei su šalies pieno perdirbimo šakos rodikliais. Paskaičiuoti santykininiai pelningumo rodikliai efektyviausiai atspindi įmonės veiklos rodiklius.

Norint nustatyti ne tik pirminio lygio veiksmus, paveikusius įmonių pelną (nuostolį), bet ir sužinoti esančius tarp jų ryšius buvo atlikta daugialypė regresinė – koreliacinė analizė naudojantis SPSS Statistics 17 programa. Kaip endogeninis kintamas pasirinktas akcinių bendrovių „Žemaitijos pienas“ ir „Pieno žvaigždės“ pelno pokytis prieš apmokestinimą. Kaip egzogeniniai kintamieji pasirinkti išoriniai veiksniai: nedarbo lygis Lietuvoje, infliacija ir žaliavinio pieno suirkimo kainos pokytis ir vidiniai veiksniai: pardavimų pajamų, pardavimų savikainos, pardavimų ir administracinių sąnaudų, kitos veiklos galutinio rezultato, finansinės veiklos galutinio rezultato ir turimų atsargų pokyčiai. Atliekant daugialypę regresinę – koreliacinę analizę buvo nustatyti koreliaciniai ryšiai tarp endogeninių ir egzogeninių kintamųjų. Pradėjus tyrimą ir surinkus 2009 – 2013 metų ketvirtinius AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitų duomenis yra tikrinamas išskirčių egzistavimas. Išskirtys tikrinamos Kuko matu, stebėjimo įtakos ir standartizuotos liekanos skaičiavimo metodais. Autokoreliacijos diagnostika atlikta remiantis Durbin – Watson testu. Naudojantis Microsoft Excel ir SPSS Statistics 17 programomis apskaičiuotos dispersijos paklaidų kritinės reikšmės (F kritinis) ir palygintos tarpusavyje. Naudojantis Šapiro – Vilko testu nustatyta ar skirsniai yra normalieji. Sudarytų regresinių modelių homoskedastiškumas reiškia modelio patikimumą. Atrinkus patikimiausius modelius yra atliekamas modeliavimas ir prognozavimas.

2.2 AB „Žemaitijos pienas“ veiklos apžvalga

1924 metais pradėjo veikti pieno perdirbimo įmonė, kuri tapo viena moderniausių ir didžiausių įmonių Lietuvoje. 1984 metais susikūrė AB „Žemaitijos pienas“. Jau beveik šimtą metų pieninė perdirba pieną ir gamina jo produktus. Įmonė gali didžiuotis savo istorija, sukaupia patirtimi ir unikaliomis receptūromis, pagal kurias gamina 200 produktų asortimentą, pasižymintį aukšta

kokybe ir puikiu skoniu. Nuo 1997 metų įmonė viešintelė naudoja pažangią membraninę pieno valymo technologiją „Bactocath“, 2009 metais įmonei buvo suteikti ISO sertifikatai. Įmonės gaminamos produkcijos prekianiai ženklai: „Magija“, „Dobilas“, „KAR KAR“, „Pik-Nik“, „Žemaitijos senosios tradicijos“. Įmonės labiausiai vertinamas gaminyš Lietuvos ir užsienio rinkose – kietasis sūris „Džiugas“. Pagamintą produkciją parduoda Lietuvos ir užsienio rinkose, turi keletą didmeninės prekybos padalinių su sandėliais ir transportavimo priemonėmis didžiuosiuose Lietuvos miestuose.

2013 metų gruodžio 31 dienai įmonės įstatinis kapitalas buvo 48 375 tūkst. lt., kurį sudarė 48 375 tūkst. paprastųjų vardinių akcijų, kurių kiekvienos nominali vertė 1 litas. Visos akcijos yra išleistos, pasirašytos ir apmokėtos. Įmonės akcijomis prekiaujama Vilniaus vertybinių popierių biržos Baltijos papildomajame sąrašė (AB „NASDAQ OMX Vilnius). AB „Žemaitijos pienas“ turi dukterinių įmonių: ABF Šilutės Rambynas“ (87,82 % akcijų), ŽŪK „Trapučių pienas“, kuri 2013 metų sausio 31 dieną buvo likviduota ir SIA „Muižas Piens“ (32 % akcijų). 2013 metų gruodžio 31 dieną įmonė turėjo 4,28 procentus visų savo akcijų, kurių savikainą sudarė 4 569 tūkst. lt. Nuosavų akcijų įsigijimo priežastis ir tikslas yra palaikyti ir didinti akcijų kainą rinkoje.

Bendrovės apskaita tvarkoma pagal bendruosius apskaitos principus: besitęsinčios veiklos, apskaitos pastovumo, pajamų bei sąnaudų kaupimo, finansinės ataskaitos parengtos pagal Tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus, priimtus taikyti Europos Sąjungoje. Finansinėse ataskaitose skaičiai pateikti iki 2015 metų sausio 1 dienos nacionaline valiuta – litais.

Ilgalaikis materialus turtas įvertinamas įsigijimo savikaina, atėmus sukauptą nusidėvėjimą ir vertės sumažėjimo nuostolius. Ilgalaikis materialus turtas 2013 metų gruodžio 31 dienai sudarė 43 213 tūkst. lt., ilgalaikis nematerialus turtas sudarė 368 tūkst. lt. Ilgalaikio turto iš viso įmonė turi 68 119 tūkst. lt., kurį sudaro materialus, nematerialus ir investicinis turtas, investicijos į kitas įmones, suteiktos paskolos ir atidėtojo pelno mokesčio turtas. Trumpalaikį turtą sudaro atsargos, išankstiniai mokėjimai, iš pirkėjų ir kitos gautinos sumos, pinigai ir pinigų ekvivalentai. 2013 metų gruodžio 31 dienai trumpalaikio turto įmonėje buvo 144 483 tūkst. lt.

AB „Žemaitijos pienas“ nuolat siekia gerinti produktų kokybę, užtikrinti aplikosaugos reikalavimų laikymąsi įmonės veikloje, išlikti lyderiaujančioje pozicijoje pieno prekybos ir gamybos rinkoje, todėl vykdo investicijų įsisavinimą savo lėšomis bei naudodamasi Europos Sąjungos struktūrinių fondų teikiama parama. Dotacijų likutinė vertė 2013 metų gruodžio 31 dienai sudaro 3 632 tūkst. lt.

2.3 AB „Pieno žvaigždės“ veiklos apžvalga

AB „Pieno žvaigždės“ įkurta 1998 metais sujungus AB „Mažeikių pieninė“ su AB „Pasvalio sūrinė“. Susijungus dviem pelningai iki tol dirbusioms įmonėms ir tapus viena, įmonės veikla vyko

sklandžiai, stabiliai, įmonė augo ir daug investavo. Vėliau prie bendrovės prisijungė AB „Panevėžio pienas“ ir AB „Kauno pienas“. Pagrindinė buveinė yra Vilniuje, o Kaune, Mažeikiuose, Panevėžyje ir Pasvalyje yra filialai. Šiuo metu AB „Pieno žvaigždės“ yra priskiriama prie didžiausių ir moderniausių pieno perdirbimo įmonių Baltijos šalyse. Įmonė kasdien gamina daugiau nei 500 pavadinimų pieno gaminių, tokių kaip pienas, kefyras, varškė, jogurtas, pieniški desretai, grietinė bei fermentiniai sūriai. Pagrindiniai prekiniai ženklai: „Smilga“, „Nykštukas“, „Miau“, „Svalia“. Labiausiai įvertintas AB „Pieno žvaigždės“ gaminamos produkcijos prekinis ženklas – „Dvaro“. Savo produkciją įmonė realizuoja Lietuvoje, Europos sąjungos bei NVS šalyse, Japonijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose bei Rusijoje.

2013 metų gruodžio 31 dienai įmonės įstatinis kapitalas buvo 49 634 tūkst. lt., kurį sudarė 49 634 tūkst. paprastųjų vardinių akcijų, kurių kiekvienos nominali vertė 1 litas. Visos akcijos yra išleistos, pasirašytos ir apmokėtos. Įmonės akcijomis prekiaujama Vilniaus vertybinių popierių biržoje. AB „Pieno žvaigždės“ neturi dukterinių įmonių. Akcinė bendrovė yra vienintelis krepšinio klubo VŠĮ „SSK“ dalininkas ir teikia paramą. 2013 metų gruodžio 31 dieną įmonė savo akcijų neturėjo.

Bendrovės apskaita tvarkoma pagal bendruosius apskaitos principus: besitęsiančios veiklos, apskaitos pastovumo, pajamų bei sąnaudų kaupimo, finansinės ataskaitos parengtos pagal Tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus, priimtus taikyti Europos Sąjungoje. Finansinėse ataskaitose skaičiai pateikti iki 2015 metų sausio 1 dienos nacionaline valiuta – litais.

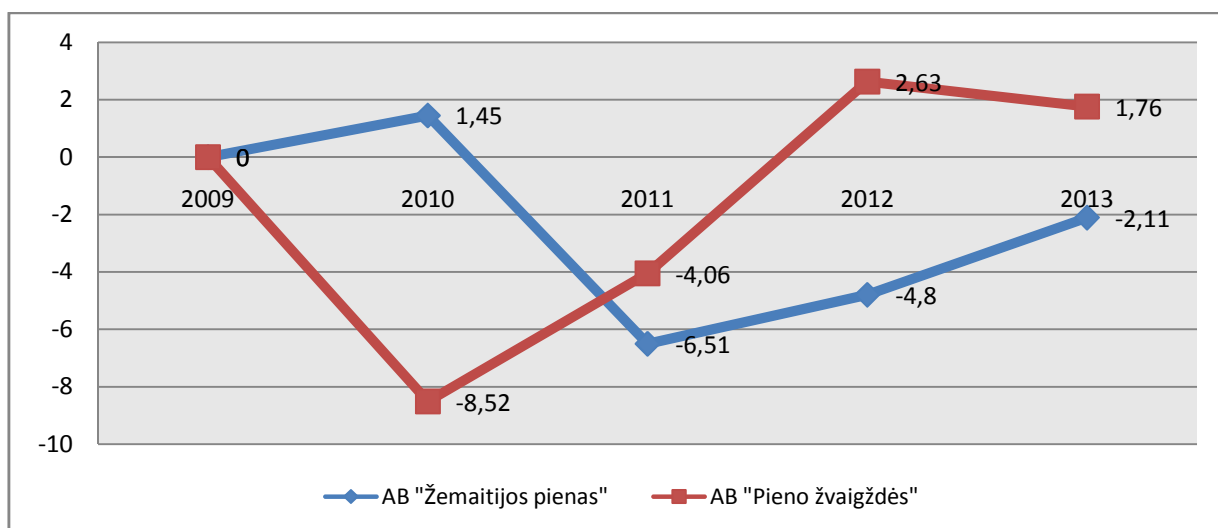
Ilgalaikis materialus turtas įvertinamas įsigijimo savikaina, atėmus sukauptą nusidėvėjimą ir vertės sumažėjimo nuostolius. Ilgalaikis materialus turtas 2013 metų gruodžio 31 dienai sudarė 207 255 tūkst. lt., ilgalaikis nematerialus turtas sudarė 294 tūkst. lt. Ilgalaikio turto iš viso įmonė turi 208 823 tūkst. lt., kurį sudaro materialus, nematerialus turtas, investicijos pardavimui, ilgalaikės gautinos sumos ir atidėtojo pelno mokestis. Trumpalaikį turtą sudaro atsargos, gautinos sumos, pinigai ir pinigų ekvivalentai. 2013 metų gruodžio 31 dienai trumpalaikio turto įmonėje buvo 155 417 tūkst. lt.

Aukštą gamybos technologinį lygį įmonė pasiekė ir stengiasi jį išlaikyti nuolat investuodama į gamybos modernizaciją, gerindama aplinkosaugą įmonės veiklos procesuose, nuolat modernizuoja transportavimo bei sandėliavimo sistemas. 2013 metais gauta 3 950 tūkst. lt. suma pagal struktūrinių fondų projektą „Pieno perdirbimo veiklos konkurencingumo didinimas“ buvo panaudota specializuoto autotransporto ir įrenginių įsigyjimui.

2.4 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ vidiniai pelną (nuostolį) lemiantys veiksniai

Vidinių pelną (nuostolį) lemiančių veiksnių nustatymas, kontroliavimas ir kitimo prognozavimas turėtų būti vienas iš pagrindinių vadovų darbų. Prie vidinių veiksnių yra priskiriama darbuotojai, jų kvalifikacija, atlyginimo dydis, pardavimo pajamos, suteiktų prekių ar paslaugų savikaina, sukauptos įmonėje atsargos ir kt.

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ vienas iš nagrinėjamų vidinių veiksnių lemiančių pelną (nuostolį) yra darbuotojų skaičiaus kitimas (žr. 2 priedą). Pokytis pavaizduotas 2.2 paveikslėlyje.

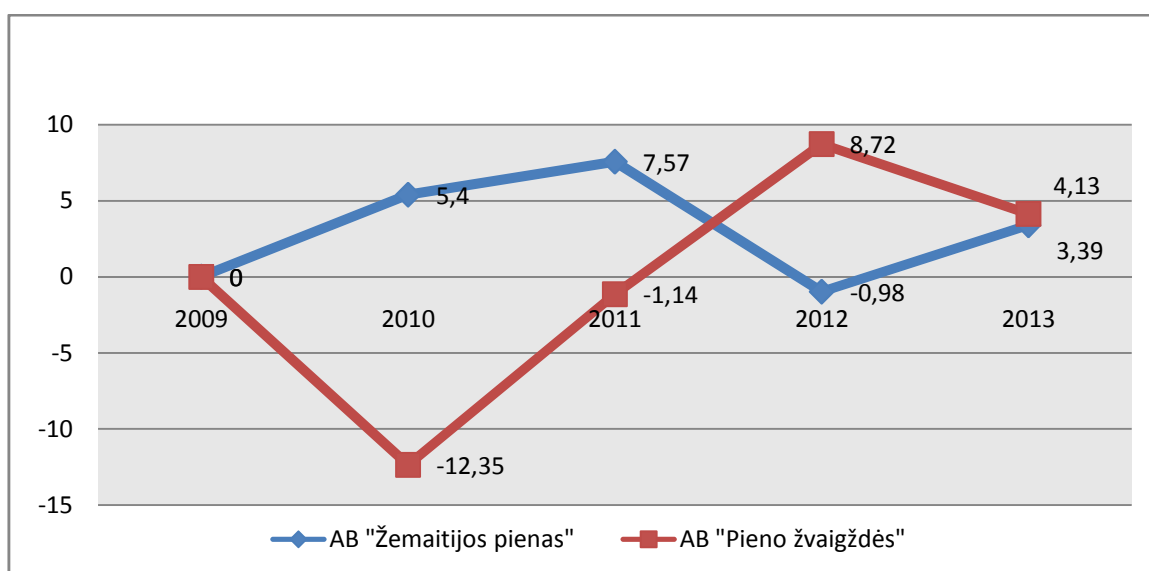
2.2 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ darbuotojų skaičiaus pokytis 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

Nagrinėjamojo laikotarpio pradžioje AB „Žemaitijos pienas“ 2009 metus lyginant su 2010 metais matyti, kad darbuotojų skaičius padidėjo 20 darbuotojų arba 1,45 procento. O AB „Pieno žvaigždės“ tuo pačiu laikotarpiu darbuotojų skaičių sumažino 188 darbuotojais arba 8,52 procentais. AB „Žemaitijos pienas“ lyginant 2010 metus su 2011 metais darbuotojų skaičių matyti mažėjimas, kaip ir AB „Pieno žvaigždės“. 2011 metais AB „Žemaitijos pienas“ darbuotojų gretos sumažėjo 90 darbuotojų arba 6,51 procento. AB „Pieno žvaigždės“ darbuotojų skaičių sumažino 82 darbuotojais arba 4,06 procento. Lyginant 2011 metų darbuotojų skaičių su 2012 metų AB „Žemaitijos pienas“ taip pat matosi darbuotojų sumažėjimas 62 darbuotojais arba 4,80 procento, o AB „Pieno žvaigždės“ lyginant tuos pačius metus padidino darbuotojų skaičių 51 darbuotoju arba 2,63 procento. Lyginant 2012 metų dirbančių darbuotojų skaičių AB „Žemaitijos pienas“ su 2013 metų darbuotojų skaičiumi matome taip pat darbuotojų skaičiaus mažėjimą 26 darbuotojais arba

2,11 procento. O AB „Pieno žvaigždės“ darbuotojų skaičių padidino 35 darbuotojais arba 1,76 procento. Nagrinėjamojo laikotarpio pabaigoje AB „Žemaitijos pienas“ dirbo 1205 darbuotojai, vidutinis metinis darbuotojų skaičius analizuojamu 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu – 1295 darbuotojai. AB „Pieno žvaigždės“ nagrinėjamojo laikotarpio pabaigoje dirbo 2023 darbuotojai, o vidutinis metinis darbuotojų skaičius analizuojamu 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu – 2035 darbuotojai.

AB „Žemaitijos pienas“ darbuotojų skaičiaus mažėjimas buvo paveiktas vykstančių ekonominių pokyčių, darbo našumo didinimo įmonėje, naujų technologijų diegimo ir darbų perskirstymo. AB „Pieno žvaigždės“ darbuotojų skaičiaus svyravimai nagrinėjamoju 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu galėjo būti įtakoti ekonominės krizės, o vėliau matyti, kad įmonė atsigauna ir palaipsniui atsigaunant ekonomikai didėja ir dirbančių darbuotojų skaičius įmonėje (žr. 2 priedą).

2.3 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ darbuotojų darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudų pokytis 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

2.3 paveikslėlyje pavaizduotas AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ skiriamų darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudų kitimas nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu.

Nors darbuotojų skaičius AB „Žemaitijos pienas“ ir turi tendenciją mažėti, bet tai nemažina darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudų įmonėje. Nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudos didėja, išskyrus lyginant 2011 ir 2012 metus matomas mažėjimas 0,98 procentinio punkto. 2009 ir 2010metus lyginant sąnaudos atitinkamai didėja 5,40 procento ir 7,57 procento, taip pat lyginant 2012 metus su 2013 metaisyra 3,39 procentinio punkto didėjimas.

Mažėjant darbuotojų skaičiui AB „Pieno žvaigždės“ mažėja ir darbuotojų darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudos ir atvirkščiai, didėjant darbuotojų skaičiui įmonėje didėja ir personalo išlaikymo sąnaudos. Lyginant 2009 metus su 2010 metais darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudos mažėja 12,35 procento, lyginant 2010 su 2011 metais mažėja 1,14 procento, o lyginant 2011 metus su 2012 metais matomas didėjimas 8,72 procento, taip pat lyginant 2012 ir 2013 metus matomas didėjimas 4,13 punkto.

AB „Žemaitijos pienas“ siekdama plėtoti su darbuotojais ilgalaikius santykius, skatina darbuotojų žinias ir įgūdžius tobulinti seminaruose bei kelti kvalifikaciją kitais būdais. Įmonėje yra specialiai paruoštos mokymo programos specialistams, gamybos darbininkams, gamybos aparatininkams, gamybos operatoriams, gamybos šaltkalviams – operatoriams, gamybos meistrams ir prekybos darbuotojams. 2013 metais apmokytų darbuotojų skaičius buvo 861. Taip pat didelį dėmesį skiria užsienio kalbų mokymams, kuriuos organizuoja pati įmonė bei suteikia galimybes gilinti įgūdžius užsienyje. Keldama darbuotojų kvalifikaciją įmonė gali sau leisti mažinti darbuotojų skaičius, bet privalo motyvacijos tikslais mokėti kvalifikaciją atitinkantį atlyginimą.

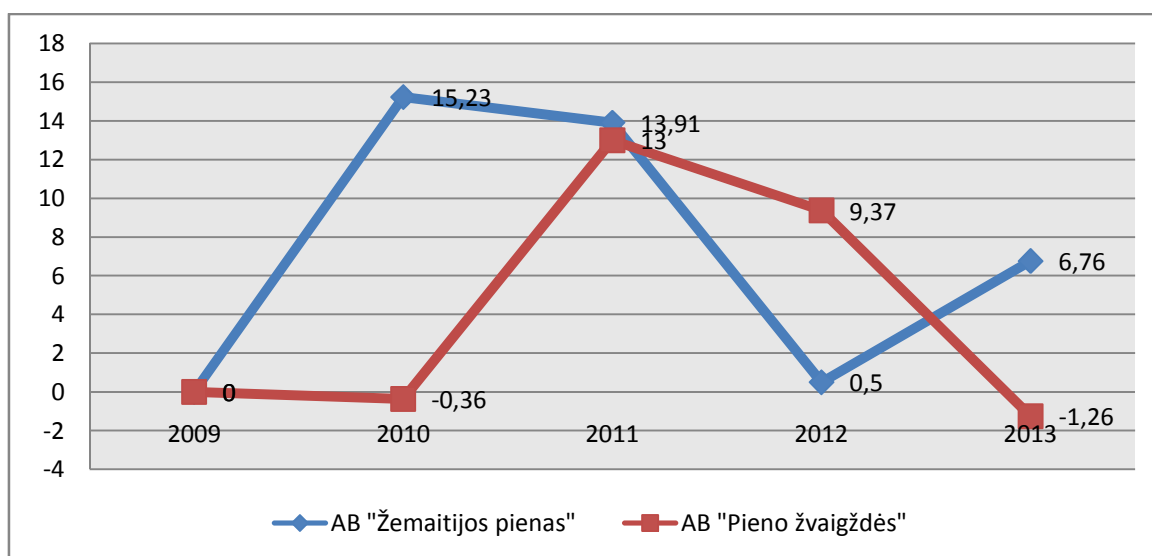
Lyginant AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ dirbančių darbuotojų skaičių nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu didesnis skaičius visada yra AB „Pieno žvaigždės“ nuo 32 iki 41 procento. Nors darbo ir socialinio draudimo sąnaudose tokio didelio skirtumo nėra, didžiausias yra 2009 metais 37 procentai, o kitais metais yra nuo 17 iki 25 procento. Iš to galima daryti išvadą, kad AB „Pieno žvaigždės“ moka mažesnius atlyginimus nei AB „Žemaitijos pienas“.

Nors darbuotojų skaičius AB „Žemaitijos pienas“ ir mažėja nagrinėjamu laikotarpiu pardavimo pajamos tuo pačiu laikotarpiu didėja. Galima teigti, kad AB „Žemaitijos pienas“ taikoma strategija kelti darbuotojų kvalifikacija ir diegti inovacijas nagrinėjamoju laikotarpiu pasiteisino. AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo pajamos mažėja, kai mažėja darbuotojų skaičius įmonėje ir didėja, kai didėja darbuotojų skaičius, didėja ir pardavimo pajamos. Pardavimo pajamų pokytis įmonėse 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu pavaizduotas 2.4 paveikslėlyje.

AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo pajamos susideda iš pajamų už parduotus pieno produktus: fermentinius sūrius, šviežius pieno produktus, sviesto ir tepių riebalų mišinių, ledų ir kitų. Lyginant 2009 metų ir 2010 metų pardavimo pajamas matomas didėjimas 15,23 procento. 2010 metų pajamos lyginant su 2011 metais taip pat didėjimas 13,91 procento. 2011 metų ir 2012 metų pajamos skiriasi tik 0,50 procento, bet tai vis dėl to pajamų didėjimas. 2012 metų ir 2013 metų pajamų pokytis yra 6,76 procento į didžiąją pusę (žr. 3 priedą).

AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo pajamos susideda iš pajamų už parduotus pieno produktus: šviežius ir sausus pieno produktus, sviesto ir tepių riebalų mišinių, ledų, sūrių ir kitų. Lyginant 2009 metų ir 2010 metų pardavimo pajamas matomas mažėjimas 0,36 procento. 2010 metų pardavimų pajamas lyginant su 2011 metais matomas didėjimas 13,00 procento. Lyginant 2011 metų ir 2012

metų pardavimo pajamos yra 9,73 procento augimas, o 2012 metų ir 2013 metų pajamų pokytis yra 1,26 procento į mažąją pusę (žr. 3 priedą).

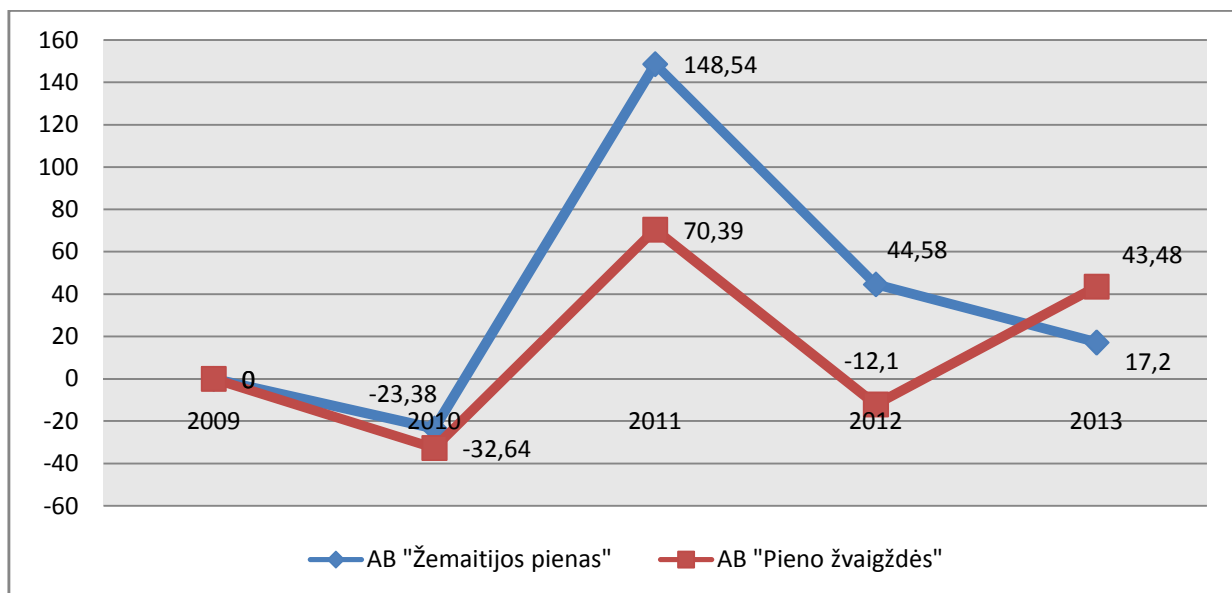

2.4 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo pajamų pokytis 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

AB „Žemaitijos pienas“ kitos veiklos pajamas sudaro ilgalaikio materialiojo turto pardavimo pelnas, žaliavų, prekių skirtų perparduoti pardavimo pajamos, nuomos pajamos, valgyklos pajamos ir kita. Nagrinėjamojo laikotarpio kitos veiklos pajamos taip pat didėjo, išskyrus 2010 metų, kur lyginant su 2009 metais buvo mažėjimas 23,38 procento. Lyginant 2010 metų ir 2011 metų kitos veiklos pajamas yra staigus didėjimas, net 148,54 procento, nuo 649 tūkst. lt. 2010 metais iki 1613 tūkst. lt. 2011 metais. 2011 metų kitos veiklos pajamas lyginant su 2012 metų kitos veiklos pajamomis taip pat yra didėjimas 44,58 procento, nuo 1613 tūkst. lt. 2011 metais iki 2332 tūkst. lt. 2012 metais. 2013 metų kitos veiklos pajamos lyginant su 2012 metų kitos veiklos pajamomis didėja ne taip sparčiai, tik 17,20 procento, nuo 2332 tūkst. lt. 2012 metais iki 2733 tūkst. lt. 2013 metais.

AB „Pieno žvaigždės“ kitos veiklos pajamas sudaro nuomos ir kitų paslaugų pajamos, grynas pelnas iš nekilnojamojo turto, įrangos ir įrengimų perleidimo bei kita. Nagrinėjamojo laikotarpio kitos veiklos pajamos taip pat svyravo. Lyginant 2009 metus su 2010 metais matomas mažėjimas 32,64 procento nuo 2009 metais 677 tūkst. lt. iki 2010 metais 456 tūkst. lt. kitos veiklos pajam. Lyginant 2010 metų ir 2011 metų kitos veiklos pajamas yra didėjimas 70,39 procento iki 777 tūkst. lt. 2011 metų kitos veiklos pajamas lyginant su 2012 metų kitos veiklos pajamomis vėl yra mažėjimas 12,10 procento arba iki 683 tūkst. lt. 2013 metų kitos veiklos pajamos lyginant su 2012 metų kitos veiklos pajamomis didėja 43,48 procento ir 2013 metų pabaigai sudaro 980 tūkst. lt..

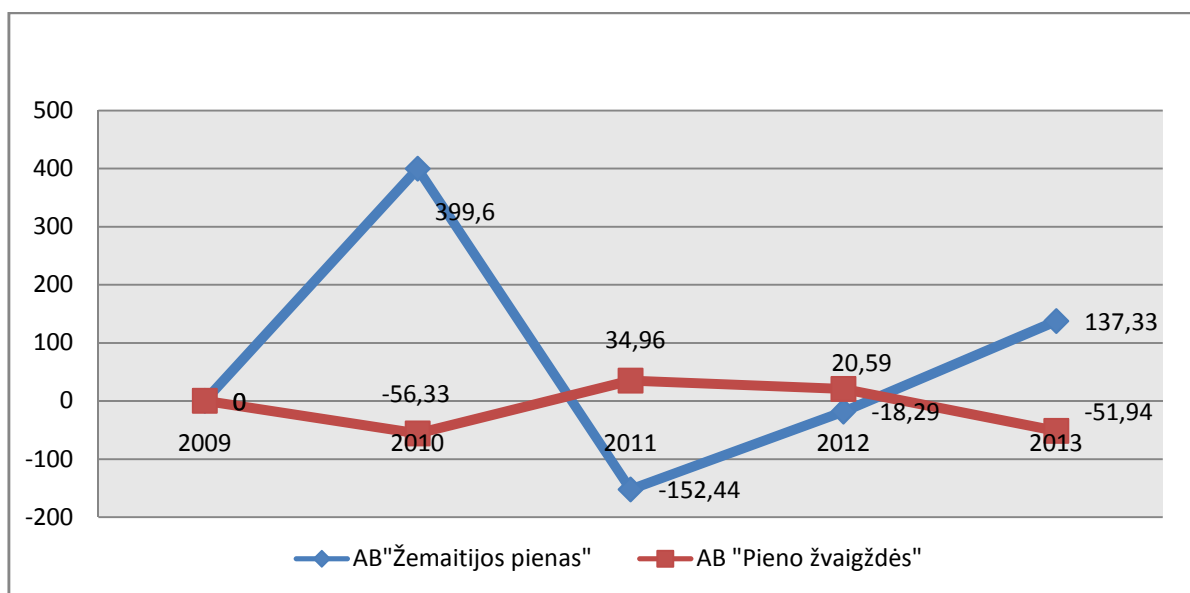
2.5 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ kitos veiklos pajamų pokytis 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

AB „Žemaitijos pienas“ finansinės veiklos pajamos bei sąnaudas sudaro palūkanų pajamos, sąnaudos, pelnas (nuostolis) dėl valiutų kurso pasikeitimo ir kitos finansinės pajamos. Finansinės veiklos galutinis rezultatas nagrinėjamoju 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu svyruoja, 2010 metais ir 2013 metais yra pelnas atitinkamai 250 tūkst. lt. ir 359 tūkst. lt. ir kinta 2010 metus lyginant su 2009 metais 399,60 procento į didžiąją pusę, o 2013 metus lyginant su 2012 metais yra 137,33 procento didėjimas. O 2009, 2011 ir 2012 metais yra nuostolis ir pajamos mažėja atitinkamai 2011 metais 152,44 procento, o 2012 metais 18,29 procento. 2009 metais įmonė iš finansinės veiklos per nagrinėjamąjį laikotarpį turėjo didžiausią nuostolį 1249 tūkst. lt.

AB „Pieno žvaigždės“ finansinės veiklos pajamos bei sąnaudas sudaro palūkanų pajamos, baudos ir delspinigai, palūkanų normos apskaitavimo sandorio tikrosios vertės pokyčio ir kitos finansinės pajamos. Finansinės veiklos pajamos nagrinėjamoju 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu taip pat svyruoja kaip ir pardavimo pajamos, bet įmonė iš šios veiklos turi tik nuostolį. 2010 metus lyginant su 2009 metais buvo sumažėjimas nuo 7088 tūkst. lt. iki 3095 tūkst. lt. nuostolis arba 56,33 procento. Atitinkamai lyginant 2010 metus su 2011 metais yra 34,96 procento didėjimas iki 4177 tūkst. lt., 2011 metus lyginant su 2012 metais taip pat nuostolis didėja 20,59 procento iki 5037 tūkst. lt. ir 2012 metus lyginant su 2013 metais yra finansinės veiklos nuostolio mažėjimas 51,94 procento arba iki 2421 tūkst. lt.

Didelę įtaką įmonės pelnui daro sukauptos įmonėje atsargos ir vadovo sugebėjimas numatyti reikalingą jų kiekį norint palaikyti nenutrūkstamą gamybos procesą (žr. 3 priedą). AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ turimų atsargų pokytis nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu pavaizduotas 2.6 paveikslėlyje.

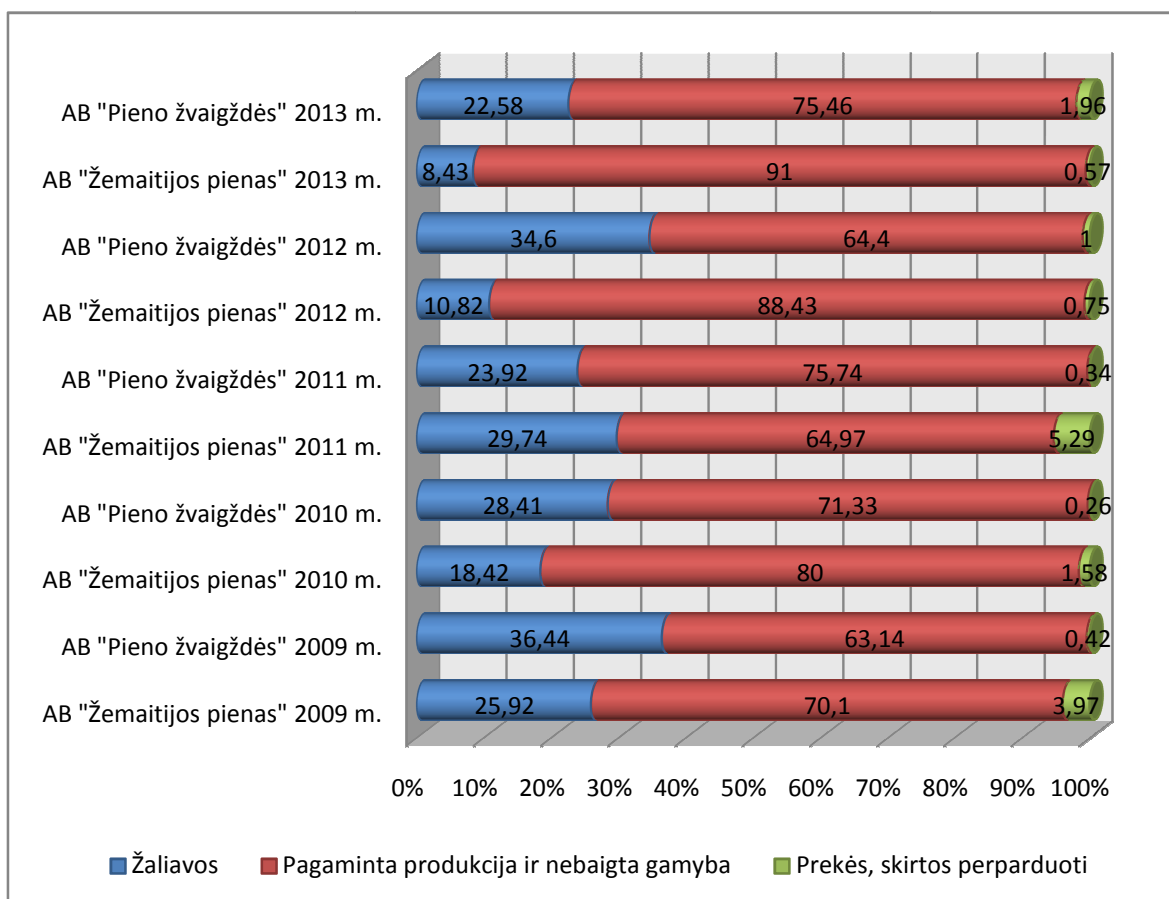
2.6 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ sukauptų atsargų pokytis 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

2.6 paveikslėlyje matyti, kad AB „Žemaitijos pienas“ nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu turimų atsargų piniginių išraiška yra kintanti. Lyginant 2009 metus su 2010 metais matome atsargų padidėjimą 49,71 procento, o lyginant 2010 metus su 2011 metais matosi 33,80 procento mažėjimas. Tai gali būti susiję su Rusijos federacijos pieno importo draudimu Lietuvos pieno perdirbimo įmonėms. Lyginant 2011 metus su 2012 metais sukauptos atsargos didėja 157,99 procento. 2012 metus lyginant su 2013 metais sukauptomis atsargomis matosi 18,45 procento didėjimas.

AB „Pieno žvaigždės“ nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu turimų atsargų piniginių išraiška yra taip pat kintanti. Lyginant 2009 metus su 2010 metais matome atsargų padidėjimą 53,73 procento, 2010 metus lyginant su 2011 metais taip pat yra 25,53 procento didėjimas. Lyginant 2011 metus su 2013 metais yra 27,18 procento mažėjimas, o 2012 metus lyginant su 2013 metais matosi vėl padidėjimas net 78,42 procento.

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ turimų atsargų struktūra nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu pavaizduota 2.7 paveikslėlyje.

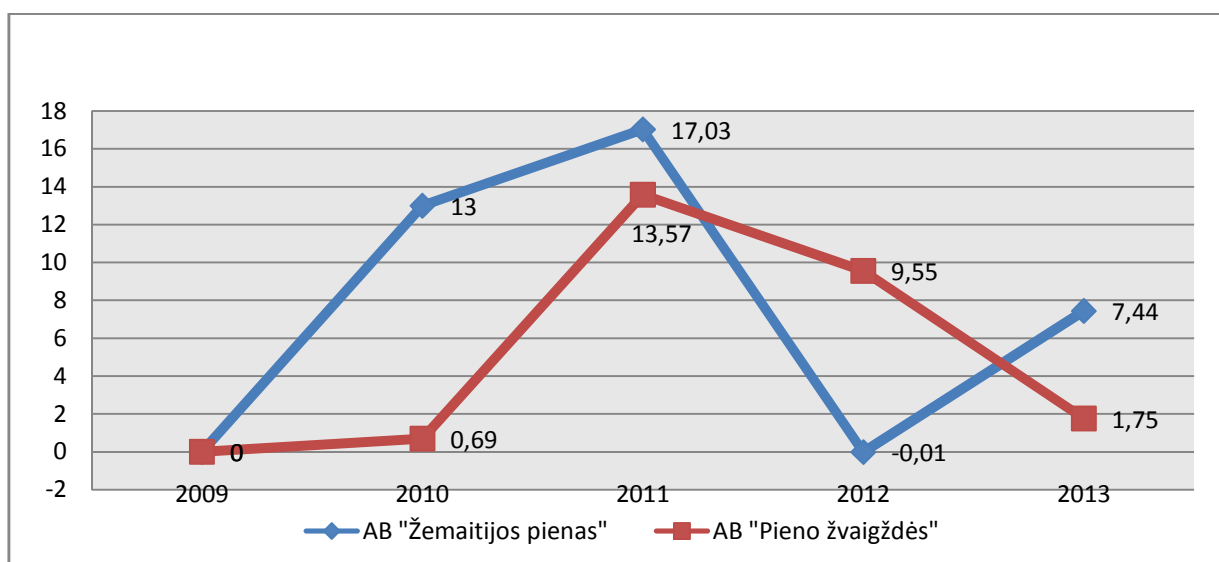
2.7 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ sukauptų atsargų struktūra 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

AB „Žemaitijos pienas“ 2009 metais turimos atsargos buvo sudarytos iš 25,92 procento turimų žaliavų, 70,01 – pagamintos produkcijos ir nebaigtos gamybos bei 3,97 procento prekių skirtų perparduoti. Tais pačiais metais AB „Pieno žvaigždės“ turimos atsargos sudarytos iš 36,44 procento žaliavų, 63,14 procentų pagaminta produkcija ir nebaigta gamyba bei 0,42 procentai prekių skirtų perparduoti. 2010 metais AB „Žemaitijos pienas“ 18,42 procentus atsargose sudaro žaliavos, 80 procentų pagaminta produkcija ir nebaigta gamyba, o 1,58 procentus prekės skirtos perparduoti. Palyginus 2009 metus su 2010 metų atsargų struktūrą matyti, kad mažėja turimos žaliavos ir prekės skirtos perparduoti, o didėja pagaminta produkcija ir nebaigta gamyba. 2010 metais AB „Pieno žvaigždės“ 28,41 procento atsargose sudaro žaliavos, 71,33 procento pagaminta produkcija ir nebaigta gamyba ir 0,26 procento prekės skirtos perparduoti. Taip pat kaip ir AB „Žemaitijos pienas“ AB „Pieno žvaigždės“ palyginus 2009 metus su 2010 metais matyti mažėjančios atsargos ir prekės skirtos perparduoti atsargose ir didėja pagaminta produkcija ir nebaigta gamyba. 2011 metais AB „Žemaitijos pienas“ atsargos sudarytos iš 29,74 procento žaliavų, 64,97 pagamintos produkcijos ir nebaigtos gamybos ir 5,29 procento prekių skirtų perparduoti. Tuo pačiu

laikotarpiu AB „Pieno žvaigždės“ atsargos sudarytos iš 23,92 procento žaliavų, 75,74 procento pagamintos produkcijos ir nebaigtos gamybos ir 0,34 procento prekių skirtų perparduoti. AB „Žemaitijos pienas“ 2012 metais atsargos sudarytos iš 10,82 procento žaliavų, 88,43 procento pagamintos produkcijos ir nebaigtos gamybos ir 0,75 procento prekių skirtų perparduoti. Tais pačiais metais AB „Pieno žvaigždės“ atsargos sudarytos iš 34,60 procento žaliavų, 64,40 procento pagamintos produkcijos ir nebaigtos gamybos ir 1 procento prekių skirtų perparduoti. 2013 metais AB „Žemaitijos pienas“ atsargos sudarytos iš 8,43 procento žaliavų, 91 procento pagamintos produkcijos ir nebaigtos gamybos bei 0,57 procento prekių skirtų perparduoti. 2013 metų AB „Pieno žvaigždės“ atsargos sudarytos iš 22,58 procento žaliavų, 75,46 procento pagamintos produkcijos ir nebaigtos gamybos bei 1,96 procento prekių skirtų perparduoti.

Prie vidinių veiksmų taip pat priskiriamos ir pagamintų prekių savikaina bei pardavimo ir administracinės sąnaudos. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pardavimų savikainos pokytis pavaizduotas 2.8 paveikslėlyje.

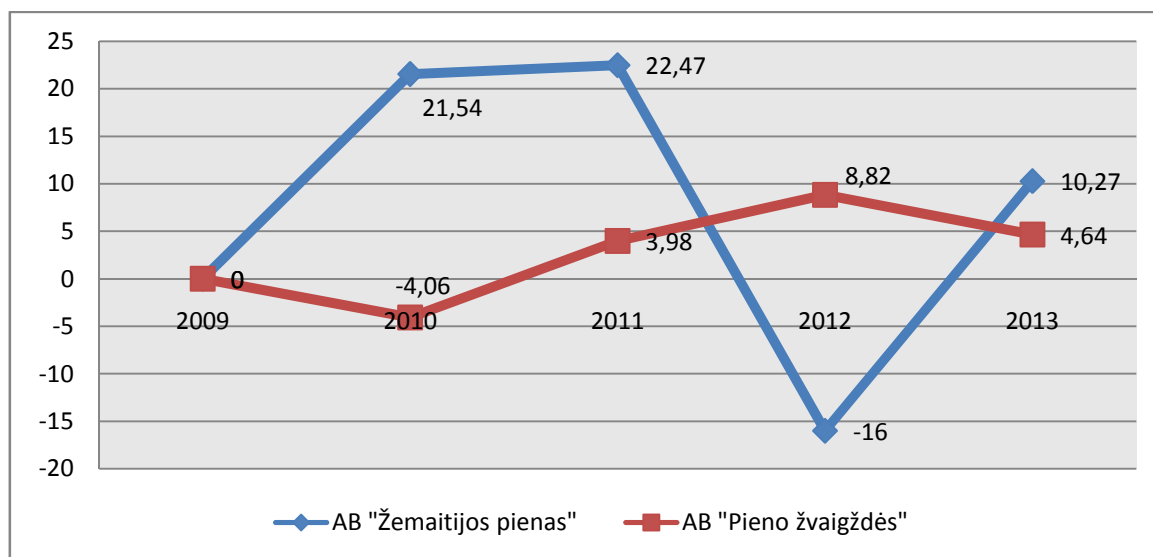

2.8 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo savikainos pokytis 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

Lyginant AB „Žemaitijos pienas“ pardavimų savikainą 2009 metais su 2010 metais yra 13 procento augimas, nes tuo pačiu laikotarpiu didėja ir pardavimo pajamos. AB „Pieno žvaigždės“ tuo pačiu laikotarpiu pardavimo sąnaudos didėja 0,69 procento, o pardavimo pajamos mažėja. Lyginant 2010 metus su 2011 metais AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo sąnaudos didėja 17,03 procento, nes didėja pardavimo pajamos. AB „Pieno žvaigždės“ tuo pačiu metu pardavimo sąnaudos didėja 13,57 procento, nes taip pat didėja pardavimo pajamos. Lyginant AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo sąnaudas 2011 metais su 2012 metais matomas 0,01 procento mažėjimas, nors pardavimo pajamos tuo pačiu metu didėja. Tuo pačiu metu AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo

sąnaudos didėja 9,55 procento, nes didėja ir pardavimo pajamos. AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo sąnaudas lyginant 2012 metais su 2013 metais matomas 7,44 procento didėjimas, kaip ir pardavimo pajamose. AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo savikaina didėja 1,75 procento, nors pardavimo pajamos mažėja. Apibendrinant galima teigti, kad didėjant pardavimo pajamoms didėja ir pardavimo savikaina, išskyrus AB „žemaitijos pienas“ 2010 metus ir AB „Žemaitijos pienas“ 2012 metus.

2.9 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo ir administracinių sąnaudų pokytis 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

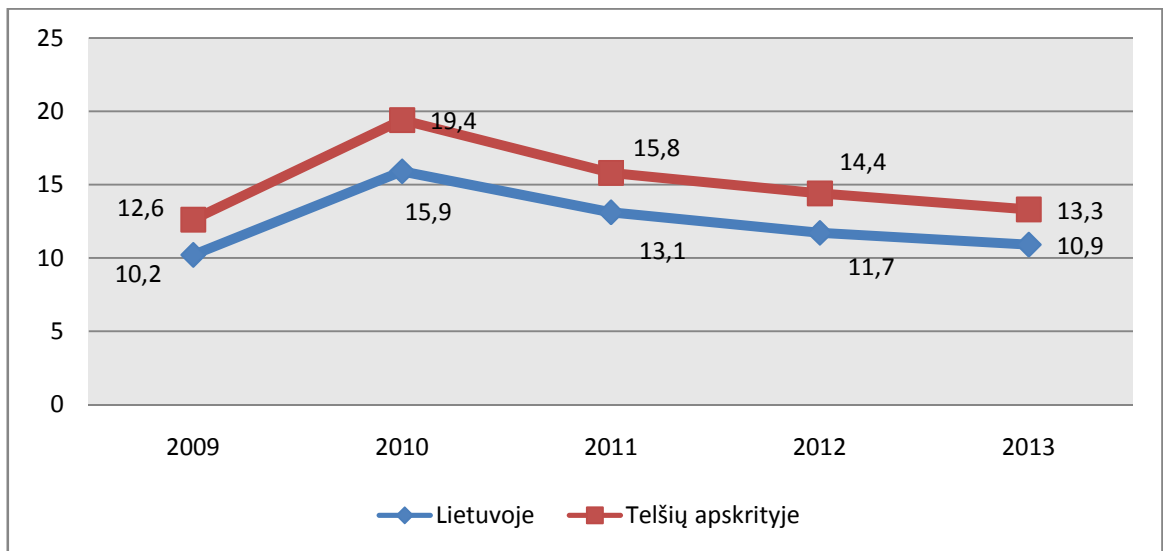
Lyginant pardavimo ir administracines sąnaudas AB „Žemaitijos pienas“ 2009 metus su 2010 metais, taip pat matomas 21,54 procento didėjimas, kaip ir pardavimo savikainos. Tuo pačiu metu AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo ir administracinės sąnaudos mažėja 4,06 procento, kaip ir pardavimo savikaina. 2010 metus lyginant su 2011 metais AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo ir administracinės sąnaudos didėja 22,47 procento, kaip ir pardavimo savikaina. AB „Pieno žvaigždės“ tuo pačiu metu pardavimo ir administracinės sąnaudos taip pat didėja 3,98 procento, kaip ir pardavimo savikaina. Lyginant 2011 metus su 2012 metais AB „Žemaitijos pienas“ turėtomis pardavimo ir administracinėmis sąnaudomis matomas 16 procento mažėjimas, kaip ir pardavimo savikainos. Tuo pačiu metu AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo ir administracinės sąnaudos didėja 8,82 procento, kaip ir pardavimo savikaina. AB „Žemaitijos pienas“ lyginant 2012 metus su 2013 metais patirtomis pardavimo ir administracinėmis sąnaudomis matomas 10,27 procento didėjimas, kaip ir pardavimo savikainos. AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo ir administracinės sąnaudos taip pat didėja 4,64 procento kaip ir pardavimo savikaina. Apibendrinant galima pasakyti, kad nors AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo pajamos yra mažesnės nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu nuo 31 iki 41 procento nei AB „Pieno žvaigždės“

gaunamas pelnas prieš apmokestinimą skiriasi nežymiai, o lyginant 2010 ir 2013 metus yra net didesnis.

2.5 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ išorinių pelną(nuostolį) lemiančių veiksnių analizė

Įmonių gaminamos produkcijos konkurencingumą užimamoje rinkoje veikia išorinių ir vidinių ekonominių, socialinių, politinių, technologinių ir kt. veiksnių visuma. Labai didelę įtaką įmonės veiklos rezultatams turi išoriniai veiksniai, tokie kaip šalies ekonominė politinė padėtis ir jos nestabilumas, mokesčių ir finansinių sistemų kaita, teisės aktų dviprasmiškumas, valiutų kursų skirtumai, infliacija, gamtos sąlygos ir pan. Įmonių vadovų priimami strateginiai sprendimai yra vienos iš kelių galimų alternatyvų pasirinkimas, vertinant įmonės pelningumą, veiklos rizikingumą bei prognozuojant išorinių veiksnių poveikį konkrečiai veiklai. Ne išimtis ir AB „Žemaitijos pienas“ bei AB „Pieno žvaigždės“, kurių finansiniai rezultatai priklauso nuo išorinių veiksnių pokyčių. Išoriniai veiksniai Z. Lydekos, B. Drilingo (2002) teigimu tiesiogiai nepriklauso nuo gamintojų veiksmų, nes gamintojai nepajėgia šių veiksnių valdyti, tiesiogiai paveikti. Tačiau autorių nuomone, gamintojai privalo įdėmiai juos sekti, fiksuoti, analizuoti bei tinkamai į juos sureaguoti – priimdami sprendimus.

2008 metų gale žlugus didžiausiam investiciniam bankui „Lehman Brothers“ Jungtinėse Amerikos Valstijose krizė apėmė visą pasaulio finansų sektorių. Prasidėjusi krizė neaplenkė nei Europos Sąjungos valstybių, nei Lietuvos. Mažėjant pasauliniam aktyvumui ir mažėjant žaliavų kainoms, atsirado didelis spaudimas gaminių gamintojams mažinti produkcijos kainas. Taip pat sumažėjo kapitalo ir darbo jėgos poreikis, nes sumažėjo vartotojų perkamoji galia. Darbo rinkos nuosmukis buvo skaudžiausias jaunesnio amžiaus darbuotojams, dirbantiems pagal laikino darbo sutartis ir žemesnės kvalifikacijos darbuotojams. Vidutinis metinis bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų Šalyje ir Telšių apskrityje, kurioje ir randasi nagrinėjamos akcinės bendrovės „Žemaitijos pienas“ ir „Pieno žvaigždės“, 2009 m. – 2013 m. nagrinėjamu laikotarpiu pavaizduotas 2.10 paveikslėlyje.

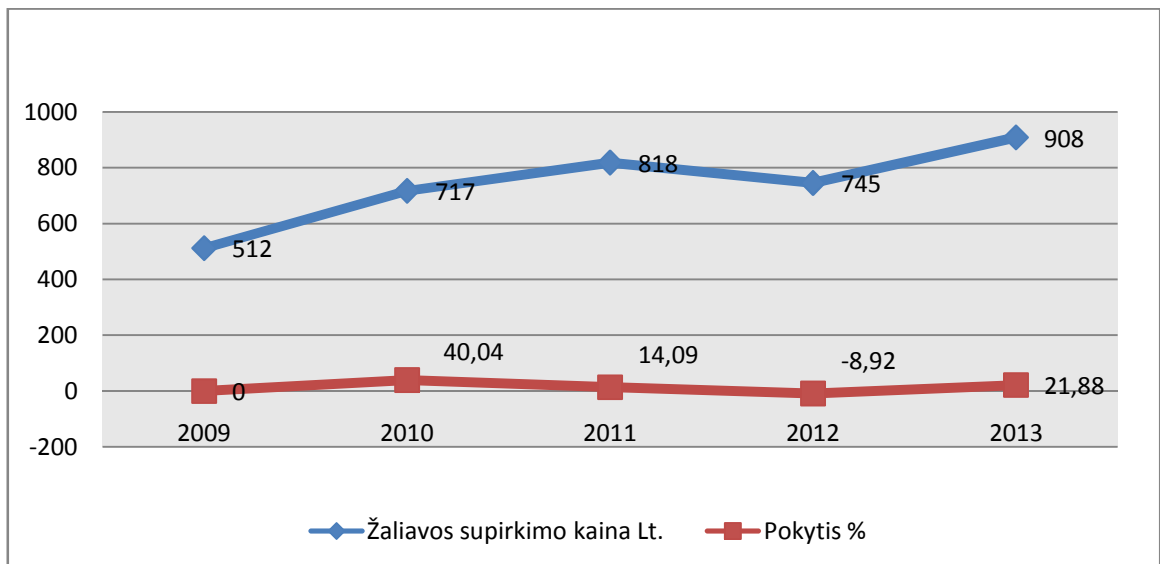

2.10 pav. Nedarbo lygis Lietuvoje ir Telšių apskrityje 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenimis

Vidutinis metinis bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų 2009 metais buvo 10,2 procento, o Telšių apskrityje siekė 12,6 procento arba 2,4 procentinio punkto didesnis nei šalyje. Nedarbas augo visoje šalies teritorijose. 2010 metais vidutinis metinis bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų buvo 15,9 procento, Telšių apskrityje siekė net 19,4 procento arba 3,5 procentinio punkto didesnis nei šalyje. 2011 metais nedarbo lygis ėmė nuosekliai mažėti iki 13,1 procento, Telšių apskrityje iki 15,8 procento arba 2,7 procentinio punkto didesnis nei šalyje. 2012 metais ir 2013 metais nedarbo lygis taip pat nuosekliai mažėja. 2012 metais šalyje sumažėjo iki 11,7 procento, o Telšių apskrityje iki 14,4 procento, 2013 metais šalyje mažėja iki 10,9 procento, o Telšių apskrityje iki 13,3 procento arba 2,4 procento didesnis nei šalyje. Didelis nedarbo lygis šalyje leidžia įmonėms turėti didesnę darbo jėgos pasirinkimą ir galimybę už darbo jėgą mokėti mažesnę atlygį. Taip yra sutaupomos darbuotojų darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudos.

Žaliavos supirkimo kaina taip pat turi didelę įtaką siekiant pelno. Lietuvos Respublikos Statistikos departamento duomenis nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu žaliavinio pieno supirkimo kainos kas met didėjo, tai parodyta 2.11 paveikslėlyje.

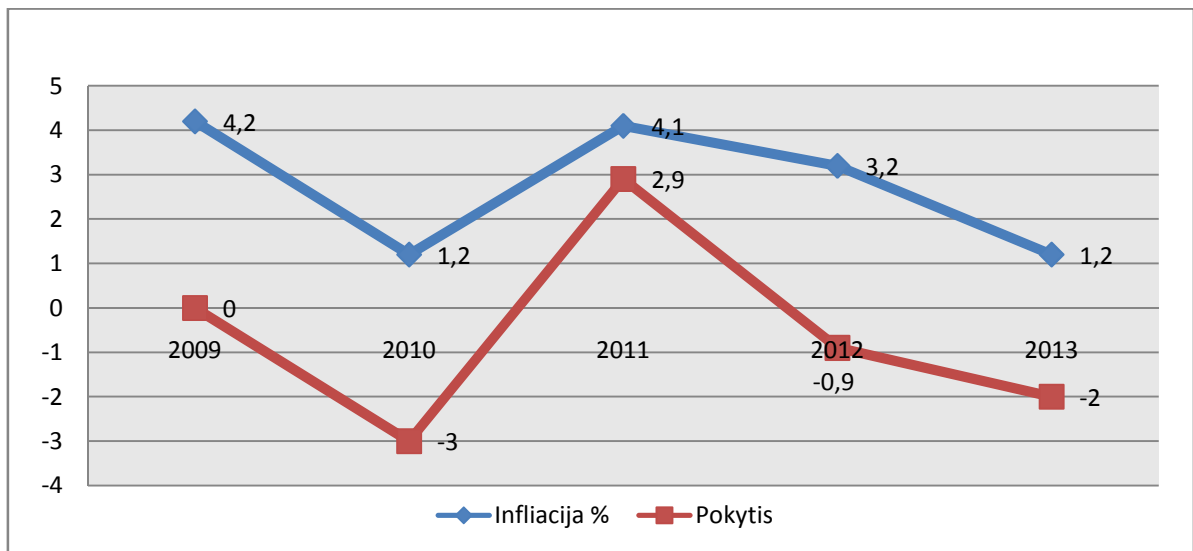

2.11 pav. Supirkimo kainos perskaičiuotos į bazinį riebumą litais už toną 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenimis

Lyginant pieno supirkimo kainas nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu matomas žaliavinio pieno brangimas, išskyrus 2012 metus lyginant su 2011 metais matomas kainos kritimas 8,92 procentinio punkto. 2010 metus lyginant su 2009 metais matomas 40,04 procento kainos kilimas, 2011 metus lyginant su 2010 metais yra 14,09 procento kilimas, 2013 metus lyginant su 2012 metais matosi taip pat padidėjimas 21,88 procento. Kadangi pieno perdirbimo įmonės apie 50 procentų savo produkcijos eksportuoja į kitas šalis, pieno supirkimo kaina greitai reaguoja į ekonomikos pokyčius tiek Lietuvoje, tiek ir visama pasaulyje.

Rinkos ekonomikoje prekių ir paslaugų kainos yra kintamos, vienos kyla, kitos krenta. Infliacija svarbus išorinis veiksnys, galintis paveikti įmonės veiklos pelną (nuostolį). 2.12 paveikslėlyje matomas infliacijos, paskaičiuotos pagal suderinto vartotojų kainų indeksą (SVKI), kitimas Lietuvoje (žr. 4 priedą).

2.12 pav. Infliacija Lietuvoje ir jos pokytis 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Lietuvos Banko metinių ataskaitų duomenimis

Lyginant infliaciją 2009 metais su 2010 metais matomas spartus mažėjimas 3 procentais, Lietuvos banko metinių ataskaitų duomenimis tai lėmė sulėtėjęs pagrindinių prekių ir paslaugų grupių, išskyrus degalus, kainų augimas. Esant dideliame nedarbe ir sumažėjus darbo užmokesčiui, vidaus paklausa tebebuvo maža ir neskatinė kainų augti. 2011 metus lyginant su 2010 metais matomas 2,9 procento infliacijos augimas, tai lėmė Lietuvos banko duomenimis su išorės veiksniais susijusios kainos, tai yra pasaulinėje rinkoje didėjančios maisto, žaliavos bei degalų kainos. Mažėjo nedarbo lygis, augo užimtumas ir darbo užmokestis, tai skatino privatų sektorių didinti vidaus vartojimą. Namų ūkių pajamos augo sparčiau nei infliacija ir tai didino perkamąją galią. Lyginant 2012 metus su 2011 metais matomas nežymus infliacijos mažėjimas 0,90 procento. Tai lėmė lėčiau kylančios maisto ir degalų kainos, susijusios su pokyčiais tarptautinėse žaliavų rinkose. Pasaulinių žaliavų kainų kaita buvo palankesnė vartotojams. Lyginant 2013 metų infliaciją su 2012 metų taip pat matomas infliacijos mažėjimas 2 procentais. 2013 metais Lietuvos banko metinės ataskaitos duomenimis infliacijos mažėjimą lėmė atpigusios naftos ir maisto žaliavų kainos. Gamintojų kainos vidaus rinkoje ir importo kaina 2013 metais buvo mažesnė nei 2012 metais. Nors 2013 metias buvo pakeltas minimalus mėnesinis darbo užmokestis, vietinių darbo sąnaudų didėjimas, apskaičiuotas kaip bruto darbo užmokesčio kilimo ir darbo našumo augimo skirtumas, nebuvo didelis. Kainas 2013 metais taip pat sumažino kai kurios PVM lengvatos.

2.6 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansinių ataskaitų rodiklių dinamikos ir struktūros analizė

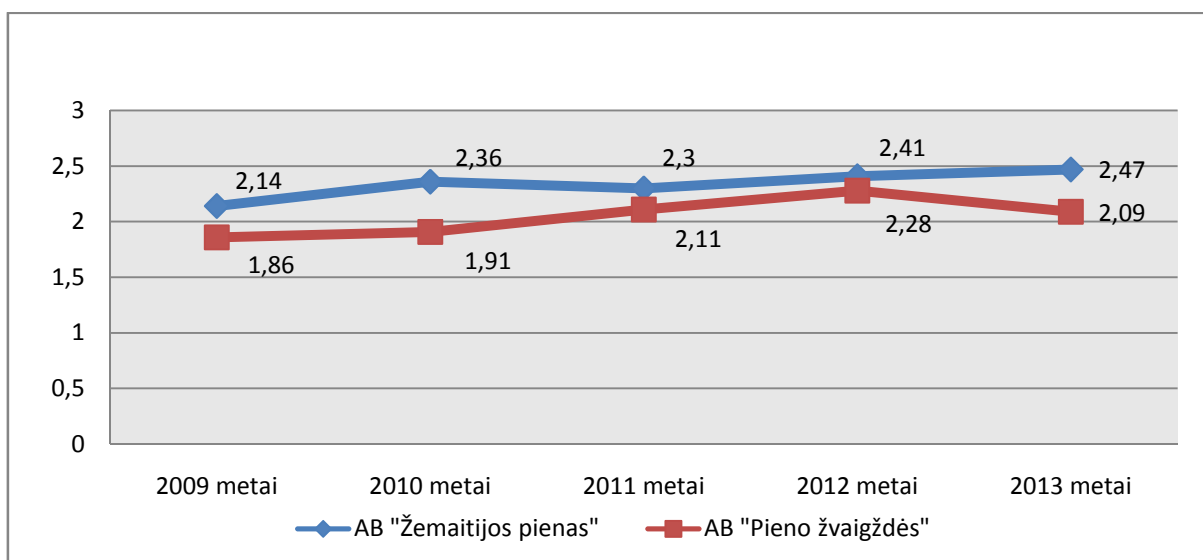
Išorinių veiksnių numatymas ir kontroliavimas yra gana sudėtingas uždavinys vadovams, o juos paveikti įmonių vadovai neturi jokių galimybių. Tačiau vidinius veiksnius lemiančius įmonių pelną (nuostolį) vadovai geba paveikti, juos numatyti ir kontroliuoti, tai turėtų būti svarbi užduotis kiekvienam vadovui kasdieniuose darbuose. Manoma, jog daugelis aukščiausiųjų vadovų sugriauna savo bendrovių gerovę, jeigu siekia tikslų, nesusijusių su pelnu. Toks tikslas turi valdyti ir aukščiausių ir žemesnio rango vadovų mastyseną, kuri vertinama kaip įsipareigojimas bendradarbiams, klientams ir visuomenei (Jensen M., 2000).

Analitinėje šio darbo dalyje įmonių pelningumo analizei atlikti naudojami 2009 – 2013 metų finansinių ataskaitų duomenys (žr. 1 priedą). Finansinė analizė padeda išanalizuoti įmonės finansinių ataskaitų duomenis, apskaičiuoti rodiklių struktūrinius bei dinامينius pokyčius ir pelningumo rodiklius, nurodančius įmonės veiklos efektyvumą. Analizė yra viena iš aktyviausių įmonės valdymo sistemos funkcijų. Vidinių veiksnių, kurie veikia pelną (nuostolį), analizė įmonių vadovams padeda priimti teisingus sprendimus, analizuojant apskaitos duomenis laiku nustatyti atskirų veiklos sričių ir įmonės padalinių darbo trūkumus, numatyti darbo trūkumų ir veiklos efektyvumo didinimo priemones.

Įmonėje sukaupta informacija turi būti objektyviai įvertinta, nes tik tada bus galima priimti teisingus valdymo sprendimus bei išlikti konkurencingiems rinkoje. Finansinė analizė yra vienas iš objektyviausių būdų tinkamai įvertinti sukaupią informaciją. Svarbiausi finansų analizės tikslai yra įvertinti įmonės stabilumą, turimų išteklių naudojimo efektyvumą, išsiaiškinti neigiamų pokyčių gilumines priežastis, tirti vidaus ir aplinkos veiksnių įtaką verslo rezultatams, išsiaiškinti įmonės veiklos gerinimo galimybes, įvertinti įmonės veiklos efektyvumą, suformuoti normatyvinę finansinių rodiklių sistemą, kuri leistų prognozuoti įmonės veiklą, įvertinti priimtų vadovų sprendimų efektyvumą bei teisingumą.

2.6.1 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ turto rodiklių dinamikos ir struktūros analizė

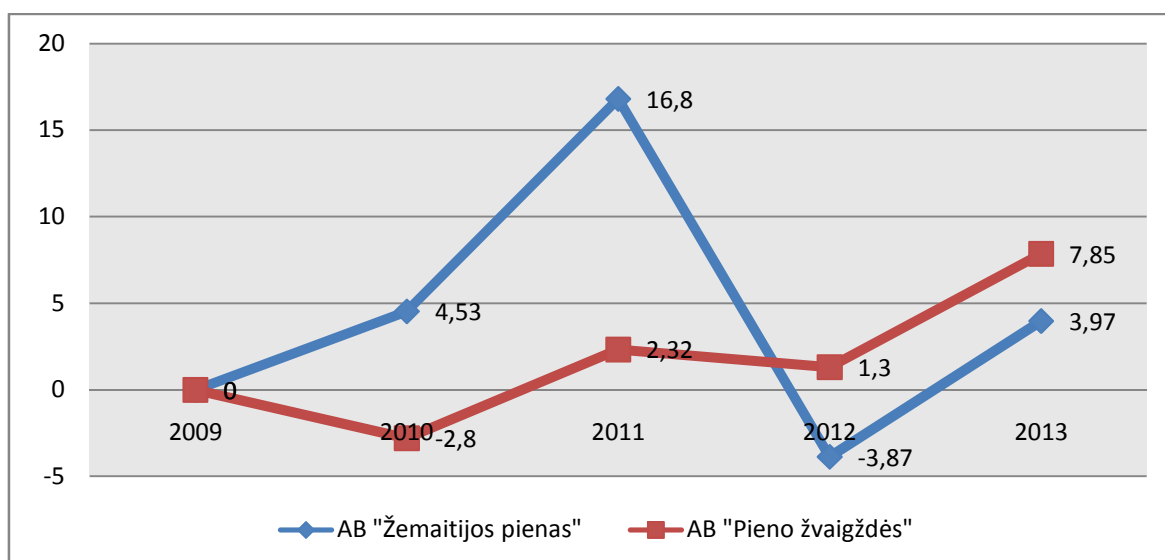
Įmonės turtas kaip teigiama 2-ame verslo apskaitos standarte – tai materialios, nematerialios ir finansinės vertybės, kurias valdo ir naudoja ir (arba) kuriomis disponuoja įmonė, ir kurias naudojant tikimasi gauti ekonominės naudos. Įmonės turtas yra skirstomas į ilgalaikį ir trumpalaikį turtą, priklausomai nuo jo vertės ir tarnavimo laiko įmonei gaunant ekonominę naudą. Analizuojant įmonių turto dinamiką buvo naudota horizontalioji analizė (žr. 5 priedą).

2.13 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ turto apyvartumas 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

Pajamų ir turto santykis parodo kiek pardavimo pajamų uždirba vienas investuotas į turtą litas. Kuo rodiklis didesnis, tuo įmonė savo turtą valdo efektyviau. Kaip matyti 2.13 paveikslėlyje savo turimą turtą efektyviau naudoja AB „Žemaitijos pienas“. 2009 metais AB „Žemaitijos pienas“ turto apyvartumo koeficientas buvo 2,14 procento ir palaipsniui nagrinėjamoju laikotarpiumi didėja iki 2,47 procento 2013 metais, išskyrus 2011 metus kai efektyvumo koeficientas yra 2,30 procento ir lyginant su 2010 metais buvusiu 2,36 procentu efektyvumo koeficientu mažėja 0,06 procento. AB „Pieno žvaigždės“ turto efektyvumo koeficientas yra mažesnis ir nuo 2009 metų palaipsniui didėja nuo 1,86 procento, 2010 metais – 1,91 procento, 2011 metais – 2,11 procento, 2012 metais – 2,28 procento. 2013 metais turto apyvartumo rodiklis mažėja iki 2,09 procento.

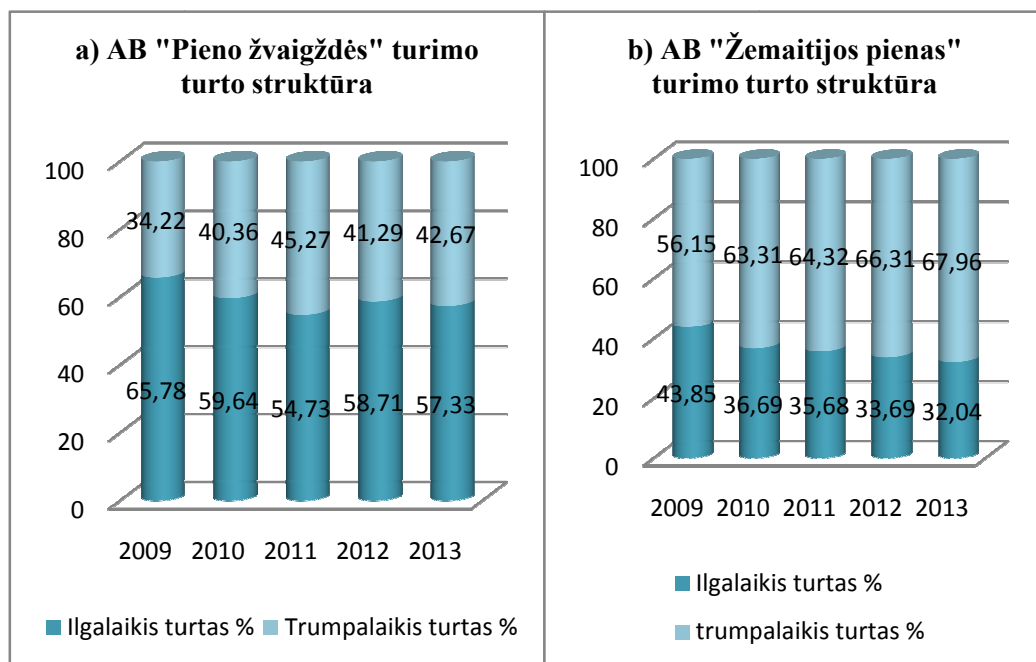
2.14 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ viso turto pokytis 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

Atlikta AB „Žemaitijos pienas“ turto iš viso horizontalioji analizė rodo, kad įmonės turtas iš viso nuo 2009 metų iki 2011 metų ir 2013 metais didėjo, išimtis tik 2012 metai kai įmonės turtas lyginant su 2011 metais turētu turtu sumažėjo 8230 tūkst.lt. arba 3,87 procentinio punkto. Lyginant 2009 metus su 2010 metais įmonės turtas padidėjo 7882 tūkst.lt. arba 4,53 procento, 2010 metus lyginant su 2011 metais turtas didėja 30713 tūkst.lt. arba 16,88 procento. Lyginant 2012 metus su 2013 metais įmonės turtas taip pat didėja 8124 tūkst. lt. arba 3,97 procento. Galima sakyti, kad 2012 metais turto sumažėjimas 3,87 procento buvo kompensuotas 2013 metais, kai įmonės turtas didėja 3,97 procento.

Atlikta AB „Pieno žvaigždės“ turto iš viso horizontalioji analizė, iš kurios matyti, kad įmonės turtas iš viso nuo 2011 metų iki 2013 metų didėja, išimtis tik 2010 metai kai įmonės turtas lyginant su 2009 metais turētu turtu sumažėjo 9387 tūkst.lt. arba 2,8 procentinio punkto. Lyginant 2010 metus su 2011 metais įmonės turtas padidėjo 7568 tūkst.lt. arba 2,32 procento, 2011 metus lyginant su 2012 metais turtas didėja 4318 tūkst.lt. arba 1,30 procento. Lyginant 2012 metus su 2013 metais įmonės turtas taip pat didėja 26519 tūkst. lt. arba 7,85 procento ir tai yra ryškus turto iš viso didėjimas įmonės veikloje nagrinėjamuoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu.

Kadangi rodiklių pokyčiai savaime neatskleidžia pokyčio priežasčių, naudinga yra naudoti ir vertikalią finansinių ataskiatų analizę. Atlikus AB „Žemaitijos pienas“ finansinių rodiklių vertikalią analizę pastebėta, kad įmonės turto struktūroje per 2009 – 2013 metų laikotarpį įvyko tam tikri pasikeitimai. AB „Žemaitijos pienas“ viso turto struktūra pavaizduota 2.15 paveikslėlio b) dalyje.

2.15 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ ilgalaikis ir trumpalaikis turtas (%) 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

Atlikus viso AB „Žemaitijos pienas“ vertikalią turto analizę pastebimas ilgalaikio turto mažėjimas nagrinėjamu laikotarpiu ir trumpalaikio turto didėjimas. 2009 metais ilgalaikis turtas visame turte sudarė 43,85 procento, o trumpalaikis – 56,15 procento. 2010 metais ilgalaikis turtas visame turte sudarė 36,69 procento, tai yra lyginant su 2009 metais sumažėjo 7,15 procento, o trumpalaikis turtas 2010 metų visame turte sudarė 63,31 procentą ir atitinkamai lyginant su 2009 metais padidėjo 7,15 procento. 2011 metus lyginant su 2010 metais stebimas ne toks didelis pasikeitimas struktūroje viso turto, tik 1,01 procento. Ilgalaikis turtas tuo metu visame turte sudarė 35,68 procento, o trumpalaikis turtas atitinkamai 64,32 procento. Lyginant 2012 metus su 2011 metais ilgalaikio turto visame turte buvo 33,69 procento, o trumpalaikio – 66,31 procentas, pokytis 1,99 procentinio punkto. 2013 metus lyginant su 2012 metais ilgalaikio turto visame turte buvo 32,04 procento, o trumpalaikio 67,96 procento, pokytis 1,65 procentinio punkto. Atlikus ilgalaikio turto vertikalią analizę pastebėta, kad ilgalaikio turto struktūroje mažėjimo tendenciją turi ilgalaikis materialus turtas. Lyginant 2010 metus su 2009 metais mažėja nuo 75,68 procento iki 69,05 procento, arba mažėjimas 6,63 procento. 2011 metus lyginant su 2010 metais ilgalaikis materialus turtas nuo 69,05 procento ilgalaikiame turte mažėja iki 66,76 procento arba mažėjimo pokytis 2,29 procento. Lyginant 2012 metus su 2011 metais ilgalaikis materialus turtas visame turte mažėja nuo 66,76 procento iki 64,73 procento arba 2,03 procento. Lyginant 2013 metus su 2012 metais ilgalaikis materialus turtas visame turte mažėja nuo 64,73 procento iki 63,44 procento arba mažėjimo pokytis 1,30 procento. Ilgalaikio materialaus turto mažėjimas viso turto struktūroje gali būti susijęs su ilgalaikio turto, tokio kaip pieno perdirbimo mašinų ir įrengimų, amortizacija ir nusidėvėjimo atėmimo iš jo bendrosios vertės. Atlikus trumpalaikio turto vertikalią analizę pastebėta, kad didžiausią poveikį trumpalaikio turto didėjimui turi atsargų didėjimas viso trumpalaikio turto struktūroje. Lyginant 2010 metus su 2009 metais atsargos trumpalaikiame turte padidėjo nuo 33,98 procentų iki 46,37 procento arba pakito 12,40 procento. Lyginant 2010 metus su 2011 metais pokytis yra nuo 46,37 procento iki 58,61 procento atsargų trumpalaikio turto struktūroje. 2012 metų atsargos trumpalaikiame turte sudarė 66,55 procentus ir lyginant su 2011 metais pakito 7,94 procento. 2013 metais atsargos trumpalaikime turte sudarė 69,09 procento ir lyginant su 2012 metais padidėjo 2,55 procento. Didžiausias atsargų didėjimas trumpalaikiame turte matomas 2010 ir 2011 metais atitinkamai 12,40 ir 12,24 procento.

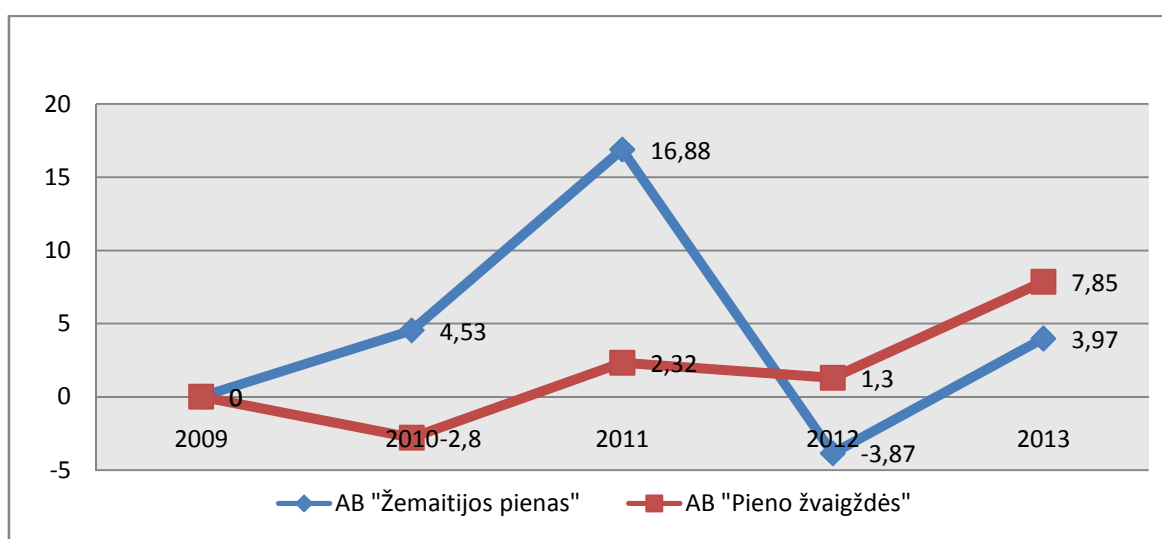
Atlikus AB „Pieno žvaigždės“ finansinių rodiklių vertikalią analizę pastebėta, kad įmonės turto struktūroje per 2009 – 2013 metų laikotarpį taip pat įvyko tam tikri pasikeitimai. AB „Pieno žvaigždės“ viso turto struktūra pavaizduota 2.15 paveikslėlio a) dalyje.

Atlikus viso AB „Pieno žvaigždės“ vertikalią turto analizę pastebimas ilgalaikio turto mažėjimas nagrinėjamu laikotarpiu ir trumpalaikio turto didėjimas, išskyrus 2012 metus, kuriais didėjo ilgalaikis turtas ir mažėjo trumpalaikis viso turto struktūroje 3,98 procentinio punkto. Tai

galėjo paveikti ilgalaikio turto remontas ženkliai pagerinantis ilgalaikio turto tarnavimo laiką ir kokybę arba naujo ilgalaikio turto įsigijimas. 2009 metais ilgalaikis turtas visame turte sudarė 65,78 procento, o trumpalaikis – 34,22 procento. 2010 metais ilgalaikis turtas visame turte sudarė 59,64 procento, tai yra lyginant su 2009 metais sumažėjo 6,13 procento, o trumpalaikis turtas 2010 metų visame turte sudarė 40,36 procentą ir atitinkamai lyginant su 2009 metais padidėjo 6,13 procento. 2011 metus lyginant su 2010 metais stebimas pasiekimas struktūroje viso turto 4,92 procento. Ilgalaikis turtas tuo metu visame turte sudarė 54,73 procento, o trumpalaikis turtas atitinkamai 45,27 procento. Lyginant 2012 metus su 2011 metais ilgalaikio turto visame turte buvo 58,71 procento, o trumpalaikio – 41,29 procentas, pokytis 1,99 procento. Kaip jau buvo minėta anksčiau tai ilgalaikio turto padidėjimas viso turto struktūroje. 2013 metus lyginant su 2012 metais ilgalaikio turto visame turte buvo 57,33 procento, o trumpalaikio 42,67 procento, pokytis 1,37 procento. Atlikus ilgalaikio turto vertikalią analizę pastebėta, kad ilgalaikio turto struktūroje didžiąją dalį užima ilgalaikis materialus turtas (nuo 98,67 iki 99,5 procento), kuris palaipsniui mažėja, išskyrus 2012 metus. Lyginant 2010 metus su 2009 metais ilgalaikis materialus turtas mažėja nuo 99,02 procento iki 98,67 procento, arba mažėjimas 0,34 procento. 2011 metus lyginant su 2010 metais ilgalaikis materialus turtas nuo 98,67 procento ilgalaikiame turte didėja iki 99,29 procento arba didėjimo pokytis 0,62 procento. Ilgalaikio materialaus turto padidėjimas 2011 metais ilgalaikio turto struktūroje susijęs su investicijų pardavimui mažėjimu ilgalaikio turto struktūroje nuo 2010 metais buvusių 0,62 procentų iki 2011 metais – 0,49 procento. Lyginant 2012 metus su 2011 metais ilgalaikis materialus turtas visame turte vėl didėja nuo 99,29 procento iki 99,50 procento arba 0,21 procento. Lyginant 2013 metus su 2012 metais ilgalaikis materialus turtas visame turte mažėja nuo 99,50 procento iki 99,25 procento arba mažėjimo pokytis 1,37 procento. Kaip ir minėta buvo anksčiau, ilgalaikio materialaus turto mažėjimas viso turto struktūroje gali būti susijęs su ilgalaikio turto, tokio kaip pieno perdirbimo mašinų ir įrengimų, amortizacija ir nusidėvėjimo atėmimo iš jo bendrosios vertės. Atlikus trumpalaikio turto vertikalią analizę pastebėta, kad trumpalaikio turto didėjimo priežastis gali būti atsargų didėjimas viso trumpalaikio turtostruktūroje. Lyginant 2010 metus su 2009 metais atsargos trumpalaikiame turte padidėjo nuo 34,21 procentų iki 45,88 procento arba pakito 11,67 procento. Lyginant 2010 metus su 2011 metais pokytis yra nuo 45,88 procento iki 50,17 procento atsargų trumpalaikio turto struktūroje. 2012 metų atsargos trumpalaikiame turte sudarė 39,54 procentus ir lyginant su 2011 metais pakito į mažąją pusę 10,63 procento. Tai vieninteliai metai nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu, kai atsargos trumpalaikio turto struktūroje sumažėjo. 2013 metais atsargos trumpalaikiame turte sudarė 63,30 procento ir lyginant su 2012 metais padidėjo 23,76 procento. Didžiausias atsargų didėjimas trumpalaikiame turte matomas 2013 metais net 23,76 procento.

2.6.2 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų rodiklių dinamikos ir struktūros analizė

Atlikus AB „Žemaitijos pienas“ ir „Pieno žvaigždės“ horizontalią ir vertikalią ilgalaikio ir trumpalaikio turto analizę yra tikslinga atlikti ir nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų horizontalią ir vertikalią analizę. Turtas ir nuosavas kapitalas bei įsipareigojimai įmonių balanse yra lygūs.

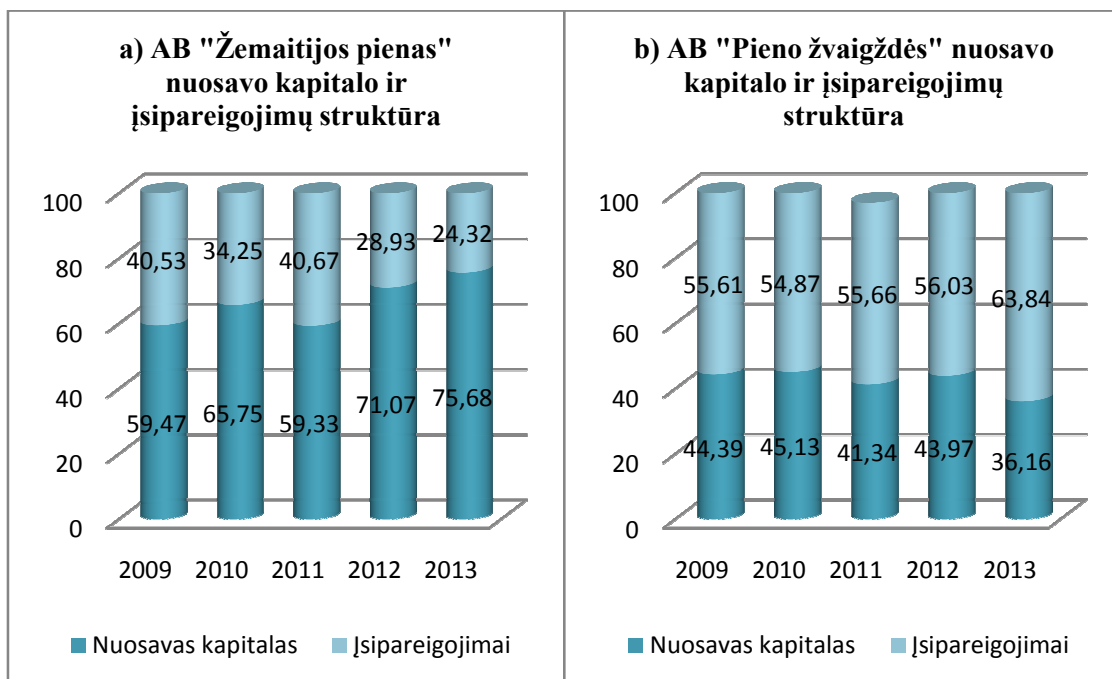
2. 16 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų pokytis 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

2.16 paveikslėlyje matyti AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso pokytis 2009 – 2013 metais. Lyginant 2009 metus su 2010 metais AB „Žemaitijos pienas“ nuosavas kapitalas didėjo 16119 tūkst.lt arba didėjo 15,57 procento. AB „Pieno žvaigždės“ tuo pačiu laikotarpiu atvirkščiai, mažėjo 1,19 procento arba 1769 tūkst. lt. AB „Žemaitijos pienas“ 2010 metus lyginant su 2011 metais nuosavo kapitalo pokytis nėra toks didelis kaip praėjusiais metais tik 5,45 procento arba didėjo 6525 tūkst. lt. AB „Pieno žvaigždės“ tuo pačiu metu taip pat nežymiai didėjo nuosavas kapitalas 0,54 procento arba 788 tūkst. lt. Lyginant 2012 metus su 2011 metais AB „Žemaitijos pienas“ nuosavas kapitalas didėjo 19124 tūkst. Lt. arba 15,15 procento. AB „Pieno žvaigždės“ nuosavas kapitalas tuo pačiu metu didėjo vėlgi nežymiai tik 0,45 procento arba 667 tūkst. lt. 2013 metais nuosavas kapitalas lyginant su 2012 metais AB „Žemaitijos pienas“ turėtų nuosavu kapitalu taip pat didėjo 15588 tūkst. lt. arba 10,73 procento. Tuo pačiu metu AB „Pieno žvaigždės“ nuosavas kapitalas mažėjo 11,32 procento arba 16807 tūkst. lt. AB „Žemaitijos pienas“ įsipareigojimų dalyje pokytis kintantis, lyginant 2010 metus su 2009 metais

matomas yra mažėjimas 8237 tūkst. lt. arba 11,67 procento. AB „Pieno žvaigždės“ įsipareigojimų skiltyje matomas didėjimas, išskyrus 2009 metus lyginant su 2010 metais matomas įsipareigojimų mažėjimas 4,09 procento arba 7618 tūkst. lt. AB „Žemaitijos pienas“ 2011 metus lyginant su 2010 metais matomas įsipareigojimų didėjimas 24187 tūkst. lt. arba 38,81 procento. AB „Pieno žvaigždės“ taip pat tuo pačiu metu matomas įsipareigojimų didėjimas 6780 tūkst. lt. arba 3,79 procento. 2012 metus lyginant su 2011 metais AB „Žemaitijos pienas“ vėl matomas įsipareigojimų mažėjimas 31,62 procento arba 27353 tūkst. lt. AB „Pieno žvaigždės“ tuo pačiu metu matomas įsipareigojimų didėjimas 3651 tūkst. lt. arba 1,97 procento. AB „Žemaitijos pienas“ 2013 metais taip pat įsipareigojimais mažėja 7464 tūkst. lt. lyginant su 2012 metais mažėja 12,62 procento. AB „Pieno žvaigždės“ įsipareigojimais lyginant 2013 metus su 2012 metais didėja 43326 tūkst. lt. arba 22,90 procento. Lyginant AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pokytį nuosavo kapitalo ir įsipareigojimus iš viso, yra pastebimas tik nežymus kitimas. AB „Žemaitijos pienas“ lyginant 2009 metus su 2010 metais turētu nuosavu kapitalu ir įsipareigojimais iš viso matyti 4,53 procento arba 7882 tūkst. lt. didėjimas, o AB „Pieno žvaigždės“ tuo pačiu metu yra mažėjimas 2,80 procento arba 9387 tūkst. lt. Lyginant AB „Žemaitijos pienas“ 2010 metus su 2011 metais matyti nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso didėjimas 16,88 procento arba 30713 tūkst. lt., kaip ir AB „Pieno žvaigždės“ nuosavas kapitalas ir įsipareigojimais didėja 2,32 procento arba 7568 tūkst. lt. 2011 metus lyginant su 2012 metais turimu nuosavu kapitalu ir įsipareigojimais iš viso AB „Žemaitijos pienas“ matomas mažėjimas 3,87 procento arba 8230 tūkst.lt, o AB „Pieno žvaigždės“ matomas padidėjimas 1,30 procento arba 4318 tūkst. lt. Lyginant 2012 metus su 2013 metais abiem atvejais matomas nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso didėjimas, AB „Žemaitijos pienas“ didėja 3,98 procento arba 8214 tūkst. lt., o AB „Pieno žvaigždės“ - 7,85 procento arba 26519 tūkst. lt.

Norint sužinoti pokyčių priežastis nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų skiltyse yra būtina atlikti vertikalią nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų analizę. AB „Žemaitijos pienas“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų struktūra visame nuosavame kapitale ir įsipareigojimuose pavaizduota 2.17 paveikslėlyje.

2.17 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai (%) 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

Kaip matyti 2.17 paveikslo a) dalyje AB „Žemaitijos pienas“ nuosavame kapitalale ir įsipareigojimuose visada didesnę dalį nagrinėjamuoju 2009 – 2013 metų laikotarpyje užima nuosavas kapitalas. 2009 metais nuosavas kapitalas nuosavame kapitale ir įsipareigojimuose viso užima 59,47 procento, o įsipareigojimai 40,53 procento. 2010 metais nuosavas kapitalas buvo 65,75 procento, o įsipareigojimai 34,25 procento, lyginant 2010 metus su 2009 metais nuosavas kapitalas padidėjo 6,28 procento, o įsipareigojimai atitinkamai sumažėjo 6,28 procento. 2011 metais nuosavas kapitalas buvo 59,33 procento, o įsipareigojimai 40,67 procento, šiais metais nuosavas kapitalas mažėja 6,43 procento, o įsipareigojimai didėja taip pat 6,43 procento. Tai vieninteliai metai per nagrinėjamą 2009- 2013 metų laikotarpį, kai nuosavas kapitalas mažėja nuosavamo kapitalo ir įsipareigojimų struktūroje iš viso. 2012 metais nuosavas kapitalas sudaro 71,07 procento, o įsipareigojimai 28,93 procento nuosavame kapitale ir įsipareigojimuose iš viso. Ir lyginant 2012 metus su 2011 metais nuosavas kapitalas didėja 11,74 procento, o įsipareigojimai mažėja. 2013 metais nuosavas kapitalas sudaro 75,68 procento, o įsipareigojimai 24,32 procento, pokytis 4,61 procento.

Analizuojant AB „Žemaitijos pienas“ nuosavo kapitalo struktūros pokyčius matyti, kad įstatinis kapitalas (48375 tūkst.lt.) ir privalomasis rezervas (4838 tūkst.lt.) nei didėja nei mažėja vertinant išraišką tūkst. lt. Procentinis pokytis atsiranda kai lyginant 2010 metus su 2009 metais įmonyje suformuojamas kitas rezervas ir kiekvienais metais jis vis didėja, taip pat didėjant nepaskirstytam pelniui nuosavo kapitalo struktūroje kiekvienais metais mažėja įstatinio kapitalo ir privalomojo rezervo procentinis santykis nuosavame kapitale iš viso.

Įsipareigojimų struktūroje ženklus pokytis matyti lyginant 2010 metus su 2009 metais. 2009 metais ilgalaikiai įsipareigojimai visų įsipareigojimų struktūroje sudarė 62,07 procento, o trumpalaikiai įsipareigojimai 46,34 procento. Nuo 2010 metų ir kitais metais didžiąją dalį visų įsipareigojimų sudaro trumpalaikiai įsipareigojimai. 2010 metai ilgalaikių įsipareigojimų visuose įsipareigojimuose buvo 28,38 procentai, o trumpalaikių – 71,62 procentai, 2011 metai atitinkamai ilgalaikiai – 10,67, trumpalaikiai – 99,52, 2012 metais ilgalaikių – 4,33 procento, o trumpalaikių 95,67 procento ir atitinkamai 2013 metais ilgalaikiai – 7,81 procentai, o trumpalaikiai – 92,19 procento. Nuo 2009 metų iki 2012 metų pastebimas ilgalaikių įsipareigojimų mažėjimas ir trumpalaikių įsipareigojimų didėjimas visų įsipareigojimų struktūroje, tik 2013 metais lyginant su 2012 metais ilgalaikių įsipareigojimų dalis visų įsipareigojimų struktūroje didėja 3,48 procento, nes 2013 metai buvo gauta 20,53 procento daugiau dotacijų nei 2012 metais.

AB „Pieno žvaigždės“ nuosavame kapitalale ir įsipareigojimuose (žr. 2.17 paveikslo b) dalis), atvirkščiai nei AB „Žemaitijos pienas“ visada didesnę dalį nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu užima įsipareigojimai. 2009 metais nuosavas kapitalas nuosavame kapitalale ir įsipareigojimuose viso užima 44,39 procento, o įsipareigojimai 55,61 procento. 2010 metais nuosavas kapitalas buvo 45,13 procento, o įsipareigojimai 54,87 procento, lyginant 2010 metus su 2009 metais nuosavas kapitalas padidėjo vos 0,74 procento, o įsipareigojimai atitinkamai sumažėjo 0,74 procento. 2011 metais nuosavas kapitalas buvo 44,34 procento, o įsipareigojimai 55,66 procento, šiais metais nuosavas kapitalas mažėja 0,79 procento, o įsipareigojimai didėja taip pat 0,79 procento. 2012 metais nuosavas kapitalas sudaro 43,97 procento, o įsipareigojimai 56,03 procento nuosavame kapitalale ir įsipareigojimuose iš viso. Ir lyginant 2012 metus su 2011 metais nuosavas kapitalas mažėja 0,37 procento, o įsipareigojimai didėja. 2013 metais nuosavas kapitalas sudaro 36,16 procento, o įsipareigojimai 63,84 procento, pokytis didžiausias per nagrinėjamąjį laikotarpį 7,82 procento. Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų santykis nuosavame kapitalale ir įsipareigojimuose iš viso kinta labai nežymiai iki 1 procento, išskyrus 2013 metus, kai kinta 7,82 procento.

Analizuojant AB „Pieno žvaigždės“ nuosavo kapitalo struktūros pokyčius matyti, kad akcijų priedai (27246 tūkst.lt.) nei didėja nei mažėja vertinant išraišką tūkst. lt. Įstatinis kapitalas 2009 – 2011 metais vertinant tūkst. lt. nekinta ir išlieka 54205 tūkst. lt., o 2012 metais mažėja 4571 tūkst. lt. ir yra 49634 tūkst. lt. ir nekinta iki 2013 metų. Rezervai ir nepaskirstytas pelnas nagrinėjamoju 2009 -2013 metų laikotarpiu taip pat nežymiai svyruoja. Didžiąsiai pokyčiai stebimi 2013 metais, kai nepaskirstytas pelnas lyginant su 2012 metais mažėja 8,86 procentinio punkto.

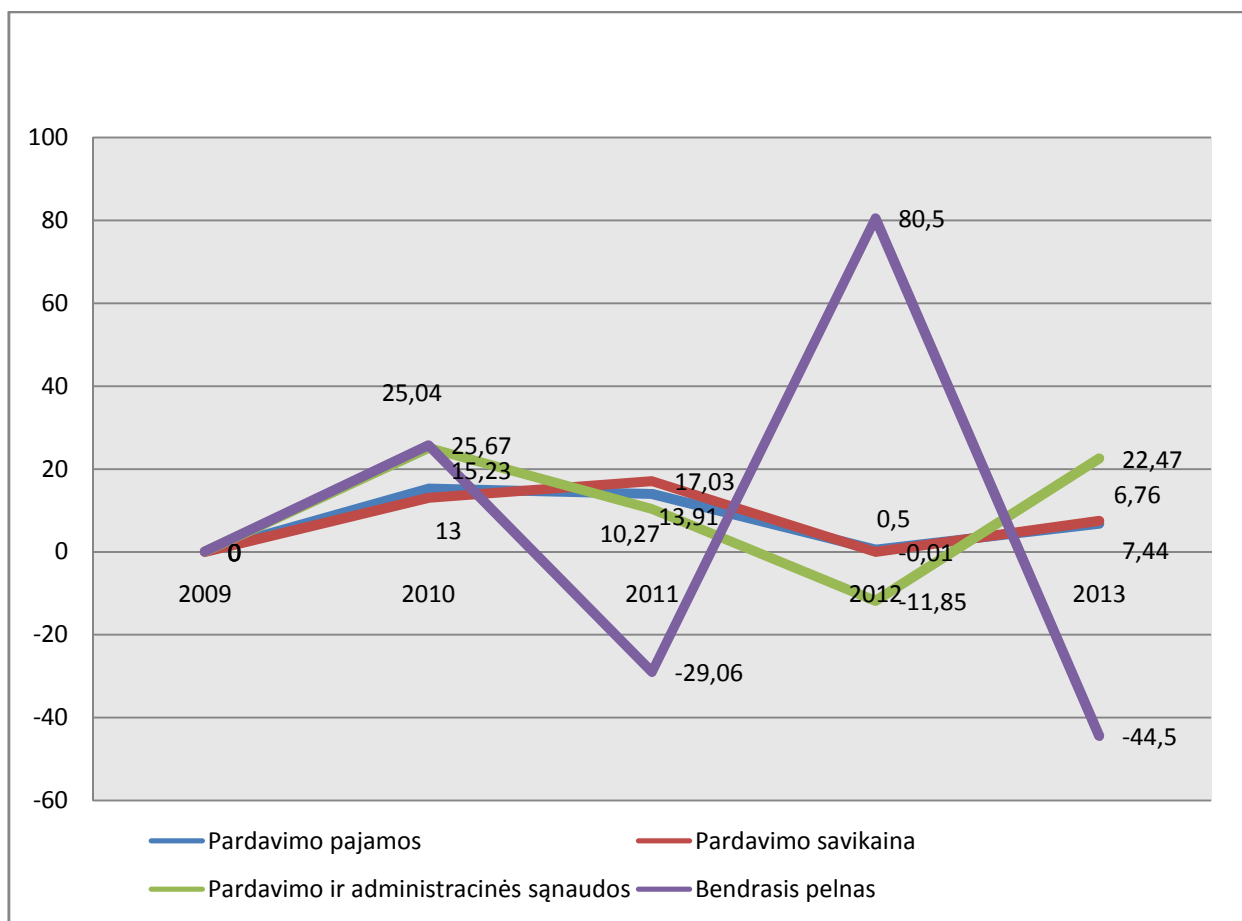
Įsipareigojimų struktūroje ženklus pokytis matyti lyginant 2011 metus su 2010 metais. 2010 metais ilgalaikiai įsipareigojimai visų įsipareigojimų struktūroje sudarė 27,11 procento, o trumpalaikiai įsipareigojimai 72,89 procento, o 2011 metais ilgalaikiai įsipareigojimai –

52,80 procento, o trumpalaikiai įsipareigojimams – 47,20 procento. Taip pat kartojais ir 2013 metais, kai ilgalaikiai įsipareigojimams užima didesnę procentais dalį visuose įsipareigojimuose nei trumpalaikiai, tai yra ilgalaikiai – 51,49 procento, trumpalaikiai – 48,51 procento. 2009 metais ilgalaikiai įsipareigojimams – 19,15 procento, o trumpalaikiai 80,85 procento visuose įsipareigojimuose. 2012 metais taip pat didesnė dalis visuose įsipareigojimuose tenka trumpalaikiams įsipareigojimams – 65,34 procento, o ilgalaikiams – 34,66 procento. 2013 metais pokytis atsiranda dėl ilgalaikių mokėtinų paskolų ir skolintų lėšų padidėjimo lyginant su 2012 metais, kurios didėja 53,88 procento.

2.6.3 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pelno (nuostolio) rodiklių dinamikos ir struktūros analizė

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pelno (nuostolio) ataskaitų horizontalioji ir vertikalioji analizės yra tikslingos norint sužinoti pelno (nuostolio) kitimą ir jo priežastis. Atlikus įmonės pardavimo pajamų, pardavimo savikainos, pardavimo ir administracinių sąnaudų bei bendrojo pelno horizontalią analizę pastebėta, kad pardavimo pajamos kiekvienais metais didėja. Lyginant AB „Žemaitijos pienas“ 2010 metus su 2009 metais pardavimo pajamos didėja 56546 tūkst. lt. arba 15,23 procento, 2011 metus lyginant su 2010 metais pardavimo pajamos taip pat didėja 59483 tūkst.lt. arba 13,91 procento, 2012 metus lyginant su 2011 metais matomas nežymus pardavimo pajamų didėjimas 2441 tūkst.lt arba 0,50 procento, 2013 metus lyginant su 2012 metais pardavimo pajamos didėja 33124 tūkst.lt. arba 6,76 procento. Pardavimo sąnaudų didėjimas susijęs su didesnėmis gaunamomis pardavimopajamomis. 2010 metus lyginant su 2009 metais pardavimo sąnaudos didėja 39435 tūkst. lt. arba 13 procento, 2011 metus lyginant su 2010 metais pardavimo sąnaudos didėja 58368 tūkst. lt. arba 17,03 procento, 2012 metus lyginant su 2011 metais pardavimo sąnaudos mažėja 42 tūkst. lt. arba 0,01 procento, nors pardavimo pajamos didėja 0,5 procento. Lyginant 2013 metus su 2012 metais pardavimo sąnaudos vėl ima didėti 29822 tūkst. lt. arba 7,44 procento. Pardavimo ir administracinių sąnaudų kitimas priklauso nuo dirbančių darbuotojų skaičiaus bei darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudų kitimo. Lyginant 2009 metus su 2010 metais pardavimo ir administracinės sąnaudos didėja 13152 tūkst. lt. arba 25,04 procento, taip pat didėja 2011 ir 2013 metais atitinkamai 6747 tūkst. lt. arba 10,27 ir 14344 tūkst. lt. arba 22,47 procento. Pardavimo ir administracinės sąnaudos mažėja tik 2012 metais 8583 tūkst. lt. arba 11,85 tūkst. lt. Bendrojo pelno kitimo dinamika netolygi, 2010 ir 2012 metais bendrasis pelnas didėja atitinkamai 3958 tūkst. lt. arba 25,67 procento ir 11066 tūkst. lt. arba 80,50 procento, o 2011 ir 2013 metais pelnas mažėja atitinkamai 5631 tūkst. lt. arba 29,06 procento ir 11042 tūkst. lt. arba 44,50 procento. AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo pajamų, pardavimo savikainos, pardavimo

ir administracinių sąnaudų bei bendrojo pelno kitimas nagrinėjamoju laikotarpiu 2009 -2013 metais parodytas 2.18 paveikslėlyje.

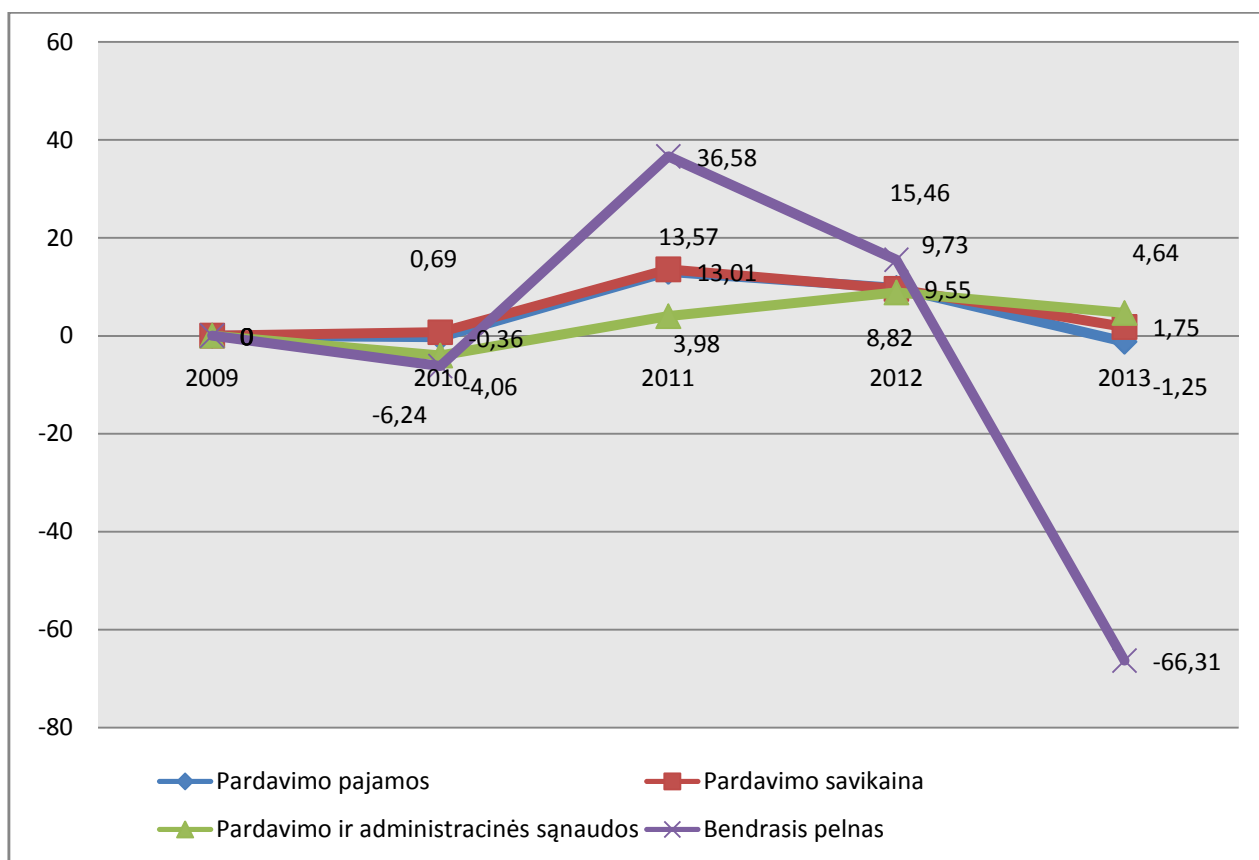

2.18 pav. AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo pajamų, pardavimo savikainos, pardavimo ir administracinių sąnaudų ir bendro pelno pokyčiai 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ finansines ataskaitas

Nagrinėjant AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo pajamų, pardavimo savikainos, pardavimo ir administracinių sąnaudų ir bendrojo pelno dinamiką pastebėti nevienodi svyravimai (žr. 4 priedą). 2012 metais įmonės pardavimo pajamos (769089 tūkst. lt.) ir bendrasis pelnas (38558 tūkst. lt.), 2013 metais pardavimo savikaina (633893 tūkst.lt.) ir pardavimo ir administracinės sąnaudos (112553 tūkst. lt.) per nagrinėjamąjį laikotarpį buvo didžiausi. Lyginant 2010 metus su 2009 metais pastebimas pardavimo pajamų mažėjimas 2212 tūkst. lt arba 0,36 procento, o pardavimo savikaina didėja 3435 tūkst.lt. arba 0,69 procento, o pardavimo ir administracinės sąnaudos mažėja 4020 tūkst. lt arba 4,06 procento, bet bendrasis įmonės pelnas mažėja 1627 tūkst. lt. arba 6,24 procento. 2011 metais lyginant su 2010 metais pardavimo pajamos didėja 80669 tūkst. lt. arba 13,01 procento, taip pat didėja pardavimo savikaina bei pardavimo ir administracinės sąnaudos atitinkamai 67939 tūkst. lt. arba 13,57 procento ir 3786 tūkst. lt. arba 3,98 procento, kaip ir bendrasis pelnas didėja 8944 tūkst. lt. arba 36,58 procento. Lyginant 2013 metus su 2012 metais taip kaip ir 2012 metus lyginant su 2011 metais pardavimo pajamos mažėja 9642 tūkst. lt. arba 1,25 procento, o pardavimo savikaina ir pardavimo ir administracinės sąnaudos didėja atitinkamai

10929 tūkst. lt. arba 1,75 procento ir 4986 tūkst. lt. arba 4,64 procento, dėl to mažėja bendrasis pelnas 25567 tūkst. lt. arba 66,31 procento. AB „Pieno žvaigždės“ pardavimų pajamų, pardavimų savikainos, pardavimų ir administracinių sąnaudų bei bendrojo pelno pokyčiai pavaizduoti 2.19 paveikslėlyje.

2.19 pav. AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo pajamų, pardavimo savikaina, pardavimo ir administracinių sąnaudų ir bendrojo pelno pokytis 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

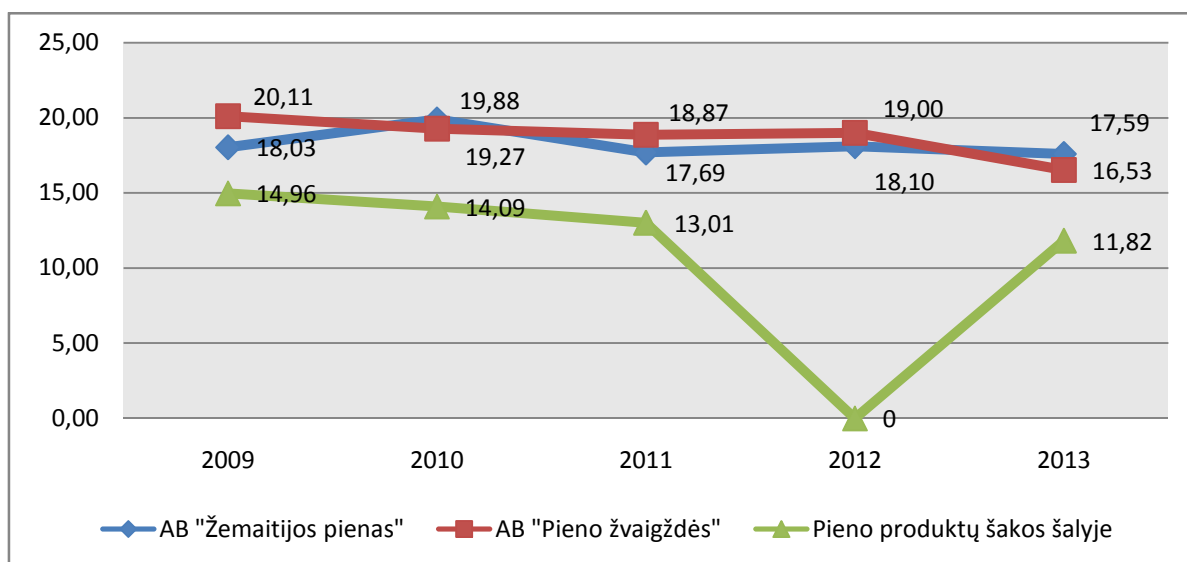
Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

Akcinių bendrovių „Žemaitijos pienas“ ir „Pieno žvaigždės“ veikla tiriamuoju 2009 -2013 metų laikotarpiu buvo pelninga. Labai svarbu įmonėms kuo geriau valdyti ir išnaudoti turimus išteklius. Įmonės yra sėkmingai veikiančios ir kuriančios pridėtinę vertę, kai diegia rinkos sąlygas atitinkančias strategijas, išmintingai naudojant vidinius išteklius. Norint geriau įvertinti įmonės veiklos rezultatus ir palyginti juos su tos pačios veiklos sritys įmonėmis tikslinga yra atlikti pelningumo analizės.

2.7 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ bendrojo pardavimų pelningumo analizė

Įmonės bendrasis pardavimų rodiklis apskaičiuojamas iš pardavimų pajamų atėmus pardavimų savikainą ir gautą rezultatą padalijus iš įmonės pardavimų pajamų. Rodiklis išreiškiamas

procentais ir parodo santykinę gamybinės veiklos efektyvumą. 2.20 lentelėje atvaizduotas AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ bendrojo pardavimo pelningumo rodiklio pokytis nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu. Abiejų įmonių atveju rodiklis yra labai panašus, svyruoja nuo mažiausios reikšmės abiemis įmonėms 16,5312 % (AB „Pieno žvaigždės“) arba 17,5893 % (AB „Žemaitijos pienas“) iki didžiausios 20,1074 % (AB „Pieno žvaigždės“) arba 19,8847 % (AB „Žemaitijos pienas“).

2.20 pav. AB „Žemaitijos pienas“, AB „Pieno žvaigždės“ ir pieno produktų šakos šalyje bendrasis pardavimo pelningumo rodiklis % 2009 – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“, AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas ir Lietuvos Statistikos departamento duomenis

AB „Žemaitijos pienas“ bendrasis pelningumo rodiklis lyginant 2010 metus su 2009 metais padidėjo nuo 18,3044 procento iki 19,8847 procento arba pakito į didžiąją pusę 1,5804 procento. Tai reiškia, kad 2009 metais vienas pardavimų litas uždirbo 0,1830 lt. bendrojo pelno, o 2010 metais jau uždirbo 0,1988 Lt. bendrojo pelno. Lyginant 2011 metus su 2010 metais bendrasis pelningumorodiklis mažėja iki 17,6861 procento arba 2,1986 procento. Ir vienas pardavimo litas uždirbo 0,1768 lt. bendrojo pelno. 2012 metais rodiklis pasiekia 18,1048 procento arba padidėja 0,4187 procento lyginant su 2011 metais. 2012 metais vienas pardavimų litas uždirbo 0,1810 lt. bendrojo pelno. 2013 metais rodiklis vėl mažėja iki 17,5893 procento arba 0,5155 procento lyginant su 2012 metais. Šiais metais vienas pardavimų litas uždirbo 0,1758 bendrojo pelno.

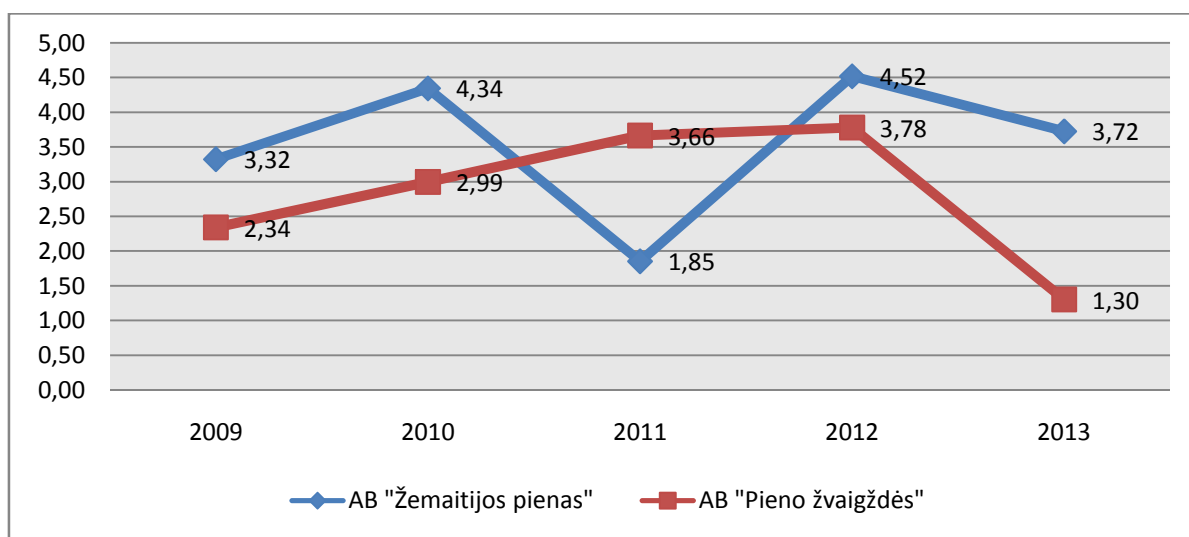
AB „Pieno žvaigždės“ 2009 metais turi aukščiausią bendro pelningumo rodiklį, kuris siekia 20,1074 procento, 2010 metais rodiklis mažėja iki 19,2687 procento arba 0,8387 procento, lyginant su 2009 metais. 2009 metais vienas pardavimų litas įmonei uždirbo 0,2010 bendrojo pelno, o 2010 metais – 0,1926 lt. bendrojo pleno. 2011 metais rodiklis vis dar mažėja ir yra 18,8672 procento arba lyginant su 2010 metais mažėja 0,4014 procento ir įmonė uždirba 0,1886 lt. bendrojo pelno. 2012

metais rodiklis didėja iki 18,9998 procento arba lyginant su 2011 metais didėja 0,1325 procento. 2013 metais bendrasis pardavimų rodiklis mažėja iki 16,5312 procento arba lyginant su 2012 metais mažėja 2,4686 procento. 2012 metais iš vieno pardavimo lito uždirba 0,1899 lt. bendrojo pelno ir 2013 metais – 0,1653 lt. bendrojo pelno.

AB „Pieno žvaigždės“ bendras pelningumo rodiklis nagrinėjamoju 2009 -2013 metų laikotarpiu lyginant su AB „Žemaitijos pieno“ bendro pelningumo rodikliu buvo nežymiai didesnis, išskyrus 2010 metus, kai jis yra didesnis 0,6161 procentinio punkto ir 2013 metus, kai rodiklis yra didesnis 1,0581 procentinio punkto. Nagrinėjamo laikotarpiu abiejų įmonių bendrojo pelningumo rodikliai yra didesni už šalies pieno perdirbimo šakos rodiklį. Net ir 2013 metais, kai abiejų įmonių rodiklis yra mažiausias nagrinėjamoju laikotarpiu šalies rodiklį viršija AB „Žemaitijos pienas“ 5,7693 procentinio punkto, o AB „Pieno žvaigždės“ – 4,7112 procentinio punkto. Šio rodiklio didėjimas rodo įmonės vadovų gebėjimą priimti tinkamus sprendimus kainų ir konkurencijos politikoje ir mažėjimas atvirkščiai.

2.8 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ grynojo pelningumo analizė

Grynasis pelningumo rodiklis – tai įmonės veiklos finansinis rezultatas, vienas iš svarbiausių dydžių įmonės akcininkams. Tai rodiklis padedantis akcininkams arba potencialiems investuotojams įvertinti įmonės veiklos efektyvumą. Rodiklio mažėjimas parodo įmonės vadovams, kad būtinos inovacijos, įspėja apie prekių konkurencingumo praradimą (žr. 6 priedą). Apskaičiuoti grynojo pelningumo rodikliai AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pateikti 2.21 paveikslėlyje.

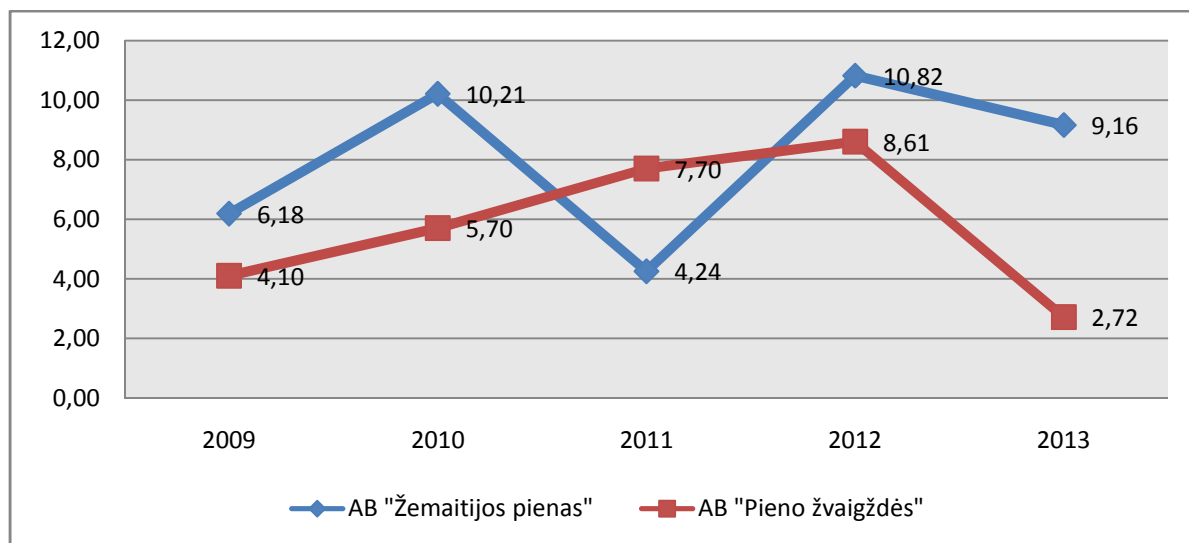
2.21 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ grynojo pelningumo rodiklis % 2009 – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

AB „Žemaitijos pienas“ didžiausią grynojo pelningumo rodiklį turėjo 2012 metais ir jis siekė 4,5178 procento. Lyginant 2009 metus, kai grynojo pelningumo rodiklis siekė 3,2260 su 2010 metais, kai rodiklis buvo 4,3443 procento, matomas rodiklio didėjimas 1,02 punkto. Lyginant 2011 metų grynojo pelningumo rodiklį, kuris siekė 1,8532 procento, su 2010 metais matomas 2,49 punkto mažėjimas. 2012 metais rodiklis siekia 4,5178 procento ir lyginant su 2011 metais jis padidėja 2,66 punkto. 2013 metais rodiklis mažėja iki 3,7245 procento ir lyginant su 2012 metais mažėja 0,79 punkto. AB „Pieno žvaigždės“ didžiausią grynojo pelningumo rodiklį turėjo taip pat 2012 metais, ir šios įmonės rodiklis ne taip smarkiai kito, išskyrus 2013 metus, kai siekė 1,3025 procento ir lyginant su 2012 metais sumažėjo 2,48 punkto. Lyginant 2009 metus, kai grynojo pelningumo rodiklis siekė 2,3399, su 2010 metais, kai rodiklis buvo 2,9939 procento, matomas rodiklio didėjimas 0,65 punkto. Lyginant 2011 metų grynojo pelningumo rodiklį, kuris siekė 3,6644 procento, su 2010 metais matomas 0,67 punkto didėjimas. 2012 metais rodiklis siekia 3,7995 procento ir lyginant su 2011 metais jis padidėja tik 0,11 punkto Lyginant AB „Žemaitijos pienas“ 2009 metus su 2013 metais matosi, kad rodiklis didėja 0,4 punkto, o AB „Pieno žvaigždės“ lyginant tuos pačius laikotarpius matosi 1,05 punkto mažėjimas.

2.9 AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ turto ir nuosavybės pelningumo analizė

Prie pelningumo rodiklių yra priskiriamas ir turto pelningumo (turto grąža – ROA) rodiklis, kuris parodo įmonės turto panaudojimo efektyvumą. Jis rodo, kiek grynojo pelno tenka kiekvienam viso turto piniginiam vienetui. Turto pelningumo rodikliui apskaičiuoti naudojamas įmonės pelno ir turto santykis. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ turto grąžos rodiklis procentais 2009 – 2013 metų laikotarpiu pateiktas 2.22 paveikslėlyje.

2.22 pav. AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ turto grąžos rodiklis % 2009 – 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: sudaryta darbo autorės pagal AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansines ataskaitas

Kuo didesnis turto gražos rodiklis, tuo turtas efektyviau naudojamas uždirbant pajamas, tuo daugiau įmonė uždirba grynojo pelno (žr. 6 priedą). AB „Žemaitijos pienas“ turto gražos rodiklis 2012 metais buvo aukščiausias ir siekė 10,8188 procento, o mažiausias buvo 2011 metais – 4,2448 procento. Nagrinėjamoju laikotarpiu AB „Žemaitijos pienas“ turto gražos rodiklio pokityje matyti gan dideli svyravimai, nuo didėjimo 4,03 punkto iki mažėjimo 2,97 punkto. 2011 metų turto gražos rodiklį veikia palyginti su kitais metais gautas mažas grynasis pelnas. Tai taip pat parodo ir 2.21 paveikslėlyje pateiktas grynojo pelningumo rodiklis, kuri yra 1,8532 procento.

AB „Pieno žvaigždės“ turto gražos rodiklio pokytis svyruoja nežymiai, išskyrus 2013 metus, kai mažėja 5,89 punkto lyginant su 2012 metais. 2013 metais, per nagrinėjamąjį 2009 – 2013 metų laikotarpį, įmonėje buvo mažiausias turto gražos rodiklis – 2,7158 procento. Tai taip pat parodo 2.21 paveikslėlyje pateiktas grynojo pelningumo rodiklis 1,3025 procento. Didžiausias turto gražos rodiklis buvo 8,6065 procento 2012 metais. Nagrinėjamoju laikotarpiu AB „Pieno žvaigždės“ turto gražos rodiklio pokityje, kaip jau minėta anksčiau, matyti nežymūs svyravimai, nuo didėjimo 2,00 punkto iki 0,9 punkto, išskyrus 2013 metus.

Lyginant AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ turto gražos rodiklius matyti, kad AB „Žemaitijos pienas“ turto gražos rodiklis, per nagrinėjamąjį 2009 – 2013 metų laikotarpį, yra visada didesnis nei AB „Pieno žvaigždės“ turto gražos rodiklį, išskyrus 2011 metus, kai AB „Pieno žvaigždės“ turto gražos rodiklis yra 7,7039 procento arba didesnis už AB „Žemaitijos pienas“ turto gražos rodiklį 3,4591 punkto.

3 AB „ŽEMAITIJOS PIENAS“ IR AB „PIENO ŽVAIGŽDĖS“ VIDINIŲ IR IŠORINIŲ VEIKSNIŲ POVEIKIO PELNUI VERTINIMAS

Atlikus mokslinės literatūros analizę, sugrupavus ir atlikus dinaminę bei struktūrinę vidinių išorinių veiksnių analizę, atrenkami svarbiausi kintamieji sudaryti matematinius modelius. Kaip endogeninis kintamasis abiejų įmonių atveju pasirenkamas pelno prieš apmokestinimą pokytis, o egzogeniniai kintamieji suskirstyti į dvi grupes: išorinius ir vidinius. Išoriniai egzogeniniai kintamieji: nedarbo lygis Lietuvoje, infliacija ir žaliavinio pieno supirkimo kainos pokytis. Vidiniai egzogeniniai kintamieji: pardavimų pajamų, kitos ir finansinės veiklų gryniejų rezultatų, pardavimų savikainos, pardavimų ir administracinių sąnaudų bei turimų atsargų pokyčiai (žr. 8 priedą).

Sudaromi du matematiniai modeliai: pirmuoju vertinamas išorinių veiksnių poveikis, antruoju – vidinių veiksnių poveikis:

$$\Delta \text{Pelnas (nuostolis)} Y = C - X_1 \Delta \text{infliacija} + X_2 \Delta \text{nedarbas} + X_3 \Delta \text{supirkimo kaina};$$

$$\Delta \text{Pelnas (nuostolis)} Y = C + X_1 \Delta \text{pardavimų pajamos} + X_2 \Delta \text{pardavimų ir administracinės sąnaudos};$$

Pagal pirmą modelį apskaičiuotų kintamųjų reikšmių rezultatai pateikti 3.1 lentelėje.

3.1 lentelė

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ koreliacijos koeficientas (Sig.) ir R² reikšmės

AB „Žemaitijos pienas“ kintamieji	Sig.	R ²	AB „Pieno žvaigždės“ kintamieji	Sig.	R ²
Infliacija	0,742	0,100	Infliacija	0,407	0,046
Nedarbas	0,578		Nedarbas	0,544	
Supirkimo kaina	0,666		Supirkimo kaina	0,989	

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal atliktus skaičiavimus su SPSS programa

Remiantis atliktais skaičiavimais galima daryti išvadą, kad R² reikšmė AB „Žemaitijos pienas“ pelno prieš apmokestinimą pokytį veikia tik 10 procentų, o AB „Pieno žvaigždės“ tik 4,6 procento. Tai rodo, kad buvo įvertinti ne visi kintamieji, kurie gali daryti poveikį pelno prieš apmokestinimą pokyčiui. Taip pat koreliacijos koeficientai yra didesnis už pasirinkto lygmens 0,05 reikšmę, todėl galima sakyti, kad netinka tolimesniam tyrimui ir regresinės lygties sudarymui. Pasirinkti išorės veiksniai neturi stipraus ryšio su endogeniniu kintamuoju, tai yra pelno prieš apmokestinimą pokyčiu, nes abi įmonės gamina ne prabangos ar laisvalaikio prekes, o pirmo būtinumo, tai yra maisto produktus. Kylant infliacijai ir didėjant nedarbo lygiui mažėja privataus sektoriaus vartojimas, bet vartotojai pirma atsisako įvairių nebūtinų paslaugų ir taip vadinamų prabangos prekių, o pirmo būtinumo produktus vis tiek perka. Norėdamos išlaikyti savo pelną

atitinkamame lygyje įmonės visų pirma mažina ne savo produkcijos kainą, o žaliavos supirkimo kainas tiekėjams. Taip yra išlaikomas pelningumas ir sumažinamos pardavimų savikainos išlaidos.

Tokiu pačiu būdu buvo tikrinami ir atrenkami ir vidiniai egzogeniniai kintamieji. Sudaryti AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ modeliai pasirenkant endogeniniu kintamuoju pelno prieš apmokestinimą pokytį ir du egzogeninius kintamuosius – pardavimų pajamų pokytį bei pardavimų ir administracinių sąnaudų pokytį (žr. 3.2 lentelę).

3.2 lentelė

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ koreliacijos koeficientas (Sig.) ir R² reikšmės

AB „Žemaitijos pienas“ kintamieji	Sig.	R ²	AB „Pieno žvaigždės“ kintamieji	Sig.	R ²
Pardavimų pajamos	0,444	0,053	Pardavimų pajamos	0,020	0,400
Pardavimo ir administracinės sąnaudos	0,617		Pardavimo ir administracinės sąnaudos	0,044	

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal atliktus skaičiavimus su SPSS programa

Kaip matome iš atliktų skaičiavimų pasirinkto stebėjimo lygmens 0,05 neviršija tik AB „Pieno žvaigždės“ pardavimų pajamų pokytis ir pardavimų ir administracinių sąnaudų pokytis, o AB „Žemaitijos pienas“ viršija stebėjimų lygmenį 0,05. Kadangi AB „Žemaitijos pienas“ parinkti kintamieji yra netinkami sudaryti modelį ir atlikus dar kelis modeliavimus, nebuvo rasta tinkamų endogeninių kintamųjų, išskirčių neskaičiuosime šiam modeliui. Galime daryti išvadą, kad nors abi įmonės ir dirba vienoje veiklos srityje, bet jų koreliacinių ryšių ir endogeninių kintamųjų negalima vertinti pagal vieną modelį.

Pirmiausia yra patikrinamas išskirčių egzistavimas AB „Pieno žvaigždės“ modelyje. Išskirtis tikriname Kuko matu, kuris apskaičiuojamas naudojantis Microsoft Exel programa pagal FINV formulę:

$$D=(1-95);(k+1);(n-k-1).$$

Čia:

D – Kuko matas;

k – nepriklausomi kintamieji;

n – stebėjimų skaičius;

Stebėjimo įtakos indeksas apskaičiuojamas pagal formulę:

$$h = 2*(k+1)/n.$$

čia:

h – stebėjimo įtakos indeksas;

k – nepriklausomi kintamieji;

n – stebėjimų skaičius;

Standartizuotos liekanos metodas: $|e| = 3$.

Analizuojant AB „Pieno žvaigždės“ modelį pagal Kuko matą nenustatyta išskirčių, nė viena reikšmė neviršija $\sim 3,2388$. Remiantis standartizuotos liekanos analize, galima teigti, kad išskirčių nėra, nes standartizuotų liekanų reikšmės absoliučiu didumu neviršija 3. Pagal stebėjimo įtakos indekso reikšmę išskirtimi galima laikyti aštuoniolikta stebėjimą, nes viršijama apskaičiuota kritinė reikšmė $\sim 0,3158$. Kadangi rasta tik viena išskirtis tiriant keliais metodais, todėl remdamiesi prielaida, kad tolimesniuose analizės etapuose bus reikalingas didesnis stebėjimų skaičius, išskirtis nešalinama (žr. 7 priedą).

Taip pat reikia prieš pradėdant regresinę analizę patikrinti liekamųjų paklaidų skirsnio normalumą. Atliekame Vilko – Šapiro testą. AB „Pieno žvaigždės“ skirsnis yra nenormalusis, nes koreliacijos koeficiento reikšmės yra $(0,005 < 0,05)$ mažesnė, todėl tolimesni skaičiavimai bus atliekami pagal Spearman‘ s koreliacijos koeficientą (žr. 3.3 lentelę).

3.3 lentelė

Tests of Normality AB „Pieno žvaigždės“

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
PelnasY	,240	19	,005	,843	19	,005

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

Labai svarbi sąlyga atliekant regresinę koreliacinę analizę yra tai, kad egzogeniniai kintamieji nedubliuotų vienas kito, tai yra duomenys neturi tarpusavyje multikoliniariuoti. Atsirenkant modeliui kintamuosius buvo daroma prielaida, kad duomenys neveikia vienas kito, šią prielaidą tikriname atlikto Durbin – Watson testu. Gauti rezultatai parodo ar nėra duomenų autokoreliacijos (žr. 3.4 lentelė).

3.4 lentelė

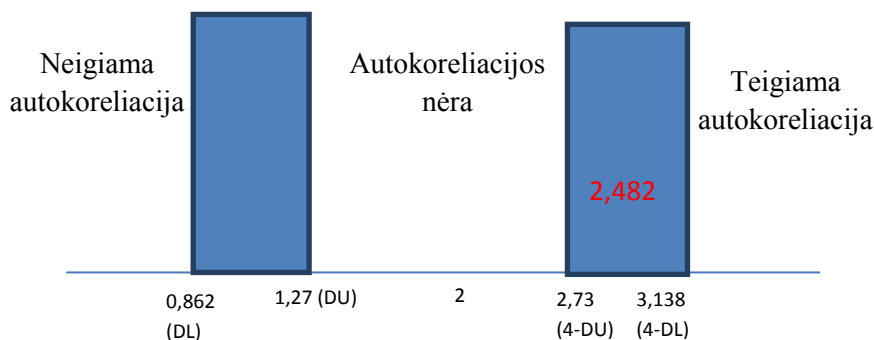
Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
AB „Pieno žvaigždės“	,633 ^a	,400	,325	120,12835	2,482

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

Iš 3.4 lentelės duomenų matyti, kad AB „Pieno žvaigždės“ modelio koreliacijos koeficientas ($R=0,633$) rodo vidutiniškai stiprų ryšį tarp pardavimų pajamų bei pardavimų ir administracinių sąnaudų pokyčio su įmonės pelnu prieš apmokestinimą pokyčiu. Vertinant determinacijos koeficientą ($R^2=0.400$) galima sakyti, kad 40,00 procentų egzogeninių kintamųjų daro poveikį pelnui prieš apmokestinimą. AB „Pieno žvaigždės“ modelio gautoji reikšmė 2,482 yra lyginama su

Durbin – Watson lentelės reikšmėmis atsižvelgiant į stebėjimų skaičių. Pagal Durbin – Watson statistikos reikšmių lentelę išrenkamos DL-0,561 ir DU-1,767 reikšmės ir apskaičiuojamos 4-DU-2,233 ir 4-DL-3,439 reikšmės (žr. 7 priedą). Iš sudaryto grafiko (žr.3.1 paveikslą) matome, kad gautoji reikšmė patenka į srity, kurioje galima daryti prielaidą ar yra ar nėra autokoreliacijos. Daroma prielaida, kad autokoreliacijos nėra, todėl duomenų transformacija nereikalinga.

3.1 pav. Autokoreliacijos diagnostika Durbin – Watson testu AB „Pieno žvaigždės“ modeliu

Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus

Surūšiuojamus duomenis pagal kiekvieną nepriklausomą kintamąjį mažėjimo tvarka, pašalinus 1 vidurinį stebėjimą modeje apskaičiuojamos šių išskaidytų duomenų eilučių regresijų paklaidų kvadratų sumos. Tam bus naudojamas Goldfieldo – Quandt testas. AB „Pieno žvaigždės“ modelio $F_{krit.} = 3,7870$ (žr. 10 priedą). Apskaičiuotos reikšmės $F_{\Delta_{pardavimų pajamų}} = 3,5353$; $F_{\Delta_{pardavimų ir administracinių sąnaudų}} = 1,2821$; F reikšmės neviršija $F_{krit.}$ reikšmės, todėl galime teigti, kad modelis pasižymi homoskedastiškumu.

Duomenų atrankos metu buvo daryta prielaida, kad pardavimų pajamų bei pardavimų ir administracinių sąnaudų pokytis neturi tiesioginės priklausomybės, pagrindžiant šią prielaidą buvo apskaičiuota porinių koreliacijų matrica. Iš 3.5 lentelės matyti, kad matrica yra simetriška. Gautosios Spearman‘s koreliacijos koeficiento reikšmės neviršija $|0,8|$, todėl galima teigti, kad abiejų modelių nepriklausomi kintamieji nepasižymi multikoliarumu.

3.5 lentelė

Correlations

			Pzpajamos	Pzpard.admin.sanaudos
Spearman's rho	PZpajamos	Correlation Coefficient	1,000	0,656**
		Sig. (2-tailed)	.	0,002
		N	19	19
	Pzpard.admin.sanaudos	Correlation Coefficient	0,656**	1,000
		Sig. (2-tailed)	0,002	.
		N	19	19

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

Norint nustatyti pasirinktų egzogeninių kintamųjų reikšmingumą modelyje yra vertinamas dispersijos daugiklis (VIF), kuris skiačiuojams atskirai kiekvienam regresoriui. VIF reikšmė neturi viršyti 4.

Iš 3.6 lentelės matyti, kad nė vienas regresorius neviršija 4 reikšmės, o tolerancijos koeficientas yra daugiau nei 0,25, tai įrodo, kad pasirinkti kintamieji modelyje nepasižymi multikoliniarumu. Kad tarp duomenų neegzistuoja išskirtys dar kartą patvirtina Beta reikšmė, kuri neviršija 1. Taip pat galime sakyti, kad pardavimų pajamų pokytis šiame sudarytame modelyje turi labai didelės reikšmės, o pardavimų ir administracinių sąnaudų pokytis turi mažesnę reikšmę. Egzistuojančių koreliacinių ryšių statistinį reikšmingumą rodo reikšmingumo stebėjimo lygmuo (Sig.). Abiejų kintamųjų reikšmės (0,005 ir 0,036) neviršija pasirinkto reikšmingumo lygmens 0,05, todėl galima sakyti, kad tarp AB „Pieno žvaigždės“ pelno prieš apmokestinimą pokyčio ir pasirinktų kintamųjų pokyčių egzistuoja statistiškai reikšmingas ryšys.

3.6 lentelė

Coefficients ^a							
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1 (Constant)	17,287	27,683		0,624	0,541		
pardav.paj.X1	8,112	2,508	0,780	3,235	0,005	0,645	1,550
admin.sąnaud.X2	-5,546	2,420	-0,553	-2,292	0,036	0,645	1,550

Šaltinis: sudaryta autorės pagal atliktus skaičiavimus

Atlikus skaičiavimus remiantis 3.6 lentelės B reikšmėmis užrašoma daugelypės tiesinės regresijos lygtis:

$$\Delta Y = 17,287 + 8,112x_1 - 5,546x_2;$$

y-pelnas; x_1 -pardavimų pajamos; x_2 -pardavimų ir administracinės sąnaudos

Modelio patikimumui įvertinti bus skaičiuojama vidutinė procentinė absoliutinė paklaida (MAPE). MAPE nusako santykinį prognozavimo tikslumą: labai tikslus <10 proc.; tikslus 10 - 20 proc.; pakankamai tikslus 20-50 proc.; nepakankamai tikslus >50 proc.

3.7 lentelė

Vidutinė procentinė absoliutinė paklaida

Kintamieji	MAPE %
AB „Pieno žvaigždės“ modelis	46,18 % pakankamai tikslus

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis atliktais skaičiavimais

Remiantis sudaryta daugialypės regresijos lygtimi galima daryti išvadą, kad pelno prieš apmokestinimą pokytis turėtų padidėti padidėjus pardavimo pajamų pokyčiui ir sumažėjus pardavimų ir administracinių sąnaudų pokyčiui. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad modelio patikimumas pagal vidutinę procentinę absoliutinę paklaidą yra 46,18 procento, galima sakyti, kad yra daug neįvertintų kintamųjų.

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ yra vienos iš didžiausių Lietuvos perdirbimo įmonių, kurios sudaro konkurenciją Baltijos šalyse ir Europos Sąjungoje veikiančioms įmonėms. Pelno prieš apmokestinimą pokyčiui turėtų daryti poveikį ir įmonių taikomos strategijos ir valdymo kultūra, diegiamos inovacijos, gaunamos pajamos investicijose iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir pan.

Sukurtas matematinis modelis, tik įrodo, kad ne vien pardavimų pajamų bei pardavimų ir administracinių sąnaudų pokyčiai veikia pelno prieš apmokestinimą pokytį. Daug reikšmės turi ir įmonių gebėjimas konkuruoti vietinėje ir tarptautinėje rinkoje, gaminti aukštos kokybės ir didesnės pridėtinės vertės produktus, kurie tenkintų vartotoją ir atneštų naudos įmonei, įmonių gebėjimas kurti socialinės įmonės įvaizdį, išnaudoti turimus žmogiškuosius išteklius, prisitaikyti prie makroaplikos ir pan.

AB „Žemaitijos pienas“ garsėja tuom, kad diegia inovacijas technologijų srityje, naudojami ES parama ir investuoja savo lėšas, efektyviai naudoja savo turimus žmogiškuosius išteklius, motyvuoja darbuotojus ir kuria savo socialiai atsakingos įmonės įvaizdį. Organizuoja renginius vaikams, tokius kaip „Pasiplėšom!“, „Kar Kar noriu dar“ ir pan.

AB „Pieno žvaigždės“ taip pat diegia inovacijas, gamina kokybišką produkciją, bet ne taip efektyviai ir motyvuotai išnaudoja savo turimus žmogiškuosius išteklius, mažiau pastangų deda socialinės įmonės įvaizdžiui kurti bei mažiau bendrauja su vartotojais organizuodama įvairius renginius. Todėl pardavimų pajamų bei pardavimų ir administracinių sąnaudų pokytis veikia pelno prieš apmokestinimą pokytį.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Pelnas vienas iš pagrindinių verslo įmonės siekių, taip pat finansinis rodiklis apibūdinantis veiklos efektyvumą. Pelnas yra susijęs su visais įmonės veiklos rodikliais: kapitalu, ilgalaikiu ir trumpalaikiu turtu, ilgalaikiais ir trumpalaikiais įsipareigojimais, pajamomis, savikaina, sąnaudomis ir kt. Tačiau vien pelno absoliutinės išraiškos vertinti įmonės efektyvumui nepakanka. Kad objektyviau atspindėti įmonės veiklos efektyvumą yra apskaičiuojami santykiniai pelningumo rodikliai: įmonės turto, kapitalo, bendrojo pardavimų, grynojo pelningumo ir kt. rodikliai.

Įmonės finansinį rezultatą veikiantys veiksniai yra skirstomi į vidinius ir išorinius veiksnius. Išoriniai veiksniai yra makroekonominio pobūdžio, susiję su politiniais, teisiniais, visuomeniniais, techniniais ir kt. procesais. Vidiniai veiksniai yra susiję su įmonės tiesiogine veikla, jos prekių savikaina, pardavimų pajamomis, darbuotojų skaičiumi ir jų kvalifikacija, vadovaujančio personalo kompetencija ir gebėjimais priimti tinkamus sprendimus ir pan.

Atlikus AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ finansinių rodiklių analizę 2009 - 2013 metų laikotarpiu buvo pastebėta, kad nepaisant AB „Žemaitijos pienas“ mažėjančio darbuotojo skaičiaus pajamos didėja, o darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudos didėja, tuo tapru AB „Pieno žvaigždės“ darbuotojų skaičius mažėja, darbo ir socialinio draudimo sąnaudos mažėja, o pardavimų pajamos auga, bet lėčiau nei AB „Žemaitijos pienas“. Galima teigti, kad AB „Žemaitijos pienas“ taikoma darbuotojų kvalifikacijos ir atlyginimo kėlimo strategija pasiteisina, nes pardavimo pajamos auga greičiau nei AB „Pieno žvaigždės“ ir pelnas nagrinėjamoju laikotarpiu kelis metus buvo didesnis AB „Žemaitijos pienas“.

Akcinių bendrovių „Žemaitijos pienas“ ir „Pieno žvaigždės“ sukauptų atsargų pinigine išraiška yra kintanti, priklausanti nuo gamybos apimtys ir lyginant tarp įmonių ypatingai didelių skirtumų nėra, kaip ir lyginant sukauptų atsargų struktūras įmonėse. Apibendrinant sukauptų atsargų struktūrą, galima sakyti, kad didžioji dalis nuo 70 iki 90 procentų turimų atsargų sudaro pagaminta produkcija ir nebaigta gamyba. Atsižvelgiant į faktą, kad abi įmonės yra perdirbančios pieną ir gaminančios išskirtinai pieno produktus, turimų neapdorotų žalaivų atsargos yra mažos.

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pardavimų savikainos pokyčiai susiję su pardavimų pajamų kitimu. Kai didėja pardavimo pajamos, didėja ir pardavimų savikaina, išskyrus kelis nežymius nukrypimus, tai yra AB „Pieno žvaigždės“ 2010 metais pardavimų savikaina didėja 0,69 procento, o pardavimų pajamos mažėja 0,36 procento. Ir AB „Žemaitijos pienas“ 2012 metais pardavimų savikaina mažėja 0,01 procento, o pardavimų pajamos didėja 0,50 procento. Galima teigti, kad AB „Žemaitijos pienas“ geba geriau kontroliuoti savo pardavimų savikainą.

Atlikus turto apyvartumo analizę nustatyta, kad įmonių turto apyvartumas nagrinėjamoju 2009 -2013 metų laikotarpiu didėja AB „Žemaitijos pienas“ nuo 2,14 iki 2,47 procento, o AB

„Pieno žvaigždės“ nuo 1,86 iki 2,09 procento. Tai susiję su ilgalaikio turto mažėjimu viso turto struktūroje ir trumpalaikio turto didėjimu. Ilgalaikio turto mažėjimas gali būti susijęs su turto amortizacija, kai kurio turto pardavimu ir pan.

Nagrinėjamoju 2009 – 2013 metų laikotarpiu akcinių bendrovių nuosavas kapitalas absoliutine išraiška nekito. AB „Žemaitijos pienas“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso struktūroje nagrinėjamoju laikotarpiu visada didesnę procentinę dalį užima nuosavas kapitalas, o AB „Pieno žvaigždės“ atvirkščiai – nuosavas kapitalas užima mažesnę dalį nei įsipareigojimai.

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ bendrasis pardavimo pelningumo rodiklis nagrinėjamoju laikotarpiu visad buvo aukštesnis už pieno produktų šakos šalyje, todėl galima daryti prielaidą, kad įmonės dirba sėkmingai. Tai taip pat parodo ir grynojo pelningumo rodiklis. Lyginant akcinių bendrovių grynojo pelningumo ir turto gražos duomenis, didesnius nagrinėjamoju laikotarpiu visad turi AB „Žemaitijos pienas“, išskyrus 2011 metus. Taigi galima sakyti, kad AB „Žemaitijos pienas“ dirba pelningiau ir efektyviau naudoja savo turimą turtą.

AB „Žemaitijos pienas“ pelno prieš apmokestinimą pokytį veikia ne tik pardavimų pajamų bei pardavimų ir administracinių sąnaudų pokyčiai, bet veikia ir daugelis kitų kintamųjų. Dėl ketvirtinių duomenų stygiaus yra neįmanoma patikrinti prielaidos, kad pelno prieš apmokestinimą pokytį gali veikti darbo ir socialinių draudimo sąnaudų pokytis, darbuotojų skaičiaus kitimo pokytis, investuojamų į darbuotojų kvalifikacijos kėlimo sąnaudų pokytis ir kt.

Remiantis gautomis daugialypės regresinės analizės rezultatais galima teigti, kad negalima vertinti panašią produkciją gaminančių ir vienoje veiklos šakoje dirbančių įmonių veiklos pelno pokyčio pagal vieną modelį. Kiekvienos įmonės veiklos pelno prieš apmokestinimą pokytį lemia skirtingi kintantys veiksniai. Tai gali būti tiek išoriniai, tiek ir vidiniai veiksniai. Ne visos įmonės geba vienodai persiorientuoti kintančiomis rinkos sąlygomis ar kriziniu laikotarpiu, taikomos strategijos priklauso ir nuo vadovo asmeninių savybių bei gebėjimo vertinti ateities perspektyvas.

AB „Pieno žvaigždės“ būtų rekomenduotina mažinant dirbančių darbuotojų skaičių įmonėje, kelti jų kvalifikaciją ir atitinkamai didinti darbo užmokestį. Darbo užmokestis, kaip motyvacinė priemonė gerina darbo našumą ir padidintų apyvartą. Taip pat keisti pardavimo savikainos kontroliavimo strategiją, kad būtų galima sumažinti sąnaudas. Taip pat siekiant pagerinti turto apyvartumo rodiklį, reiktų mažinti turimą ilgalaikį turtą.

LITERATŪRA

1. Adomavičiūtė I., (2006). Verslo finansavimo šaltinių įtaka kapitalo pelningumui. Vilniaus Universitetas, Jaunųjų mokslininkų konferencija.
2. Andrijauskienė E., (2004). Įmonių ekonomika. Vilnius.
3. Aleknavičienė V. (2005). Finansai ir kreditas. Vilnius: Enciklopedija.
4. Barkauskas V., (2009). Intelektualaus kapitalo įtaka įmonių konkurencingumui. Ekonomika ir vadyba. Nr. 14, p. 223-228.
5. Beiga, D. (2006). Verslo apskaitos standartai – įsigaliojimo priežastys, esminės naujovės ir tolesnė plėtra. E. Galvanausko tarptautinė mokslinė konferencija. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Nr.1 (6), p. 18 – 27.
6. Bermen K., Knight J., Case J. (2006) Finansinė išmونتis. Harvard Business School Press.
7. Bilevičiūtė T., Jonušauskas S., (2011). Statistinių metodų taikymas rinkos tyrimuose. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas.
8. Bivainis, J., Garškaitė, K. (2000). Įmonių bankroto grėsmės įvertinimas. Ekonomika. Nr. 51. p. 7 - 19.
9. Bogušas A., (2012). Pelno mokesčio vertinimo metodika. Studentų mokslinė konferencija. p. 162 – 166.
10. Bružauskas V., Stončiuvienė N., (2012). Lietuvos įmonių pelno mokesčio apskaitos problemų sprendimai. Apskaitos ir finansų mokslo studijos: problemos ir perspektyvos. Nr. 8, p.28-35.
11. Budrikienė R., Paliulytė I., (2012.2). Bankroto prognozavimo modelių pritaikomumas skirtingo mokumo ir pelningumo įmonėms. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Nr. 26, p. 90-103.
12. Budrytė A., Mačiulaitytė E. (2004). Pelno apmokestinimo tvarka ir veiksmingumas Lietuvoje. Pinigų studijos. Ekonomikos teorija ir praktika. Nr. 2, p. 54 – 78.
13. Buškevičiūtė E., Mačerinskienė I. (2009). Finansų analizė. Kaunas: Technologija.
14. Бланк, И. А. (2003) Управление финансовой стабилизацией предприятия. Эльга: Ника-Центр.
15. Čekanavičius V., Murauskas G. (2003). Statistika ir jos taikymas I. Vilnius: TEV.
16. Čekanavičius V., Murauskas G. (2004). Statistika ir jos taikymas II. Vilnius: TEV.
17. Černius G. (2005). Apskaitos ir mokesčių derinimas: kaip laikantis VAS, nepažeisti mokesčių įstatymų. Vilnius: Mokesčių srautas.

18. Černius G., (2013). Įmonės finansų valdymo tikslas – tvarumo reikalavimas. Business systems and economics. Nr. 3 (1).
19. Džikevičius A., Michnevič E., Ževžikova O., (2008). Stochastinis verslo vertinimo modelis. Verslas: teorija ir praktika. Nr. 9(3), p. 229-236.
20. Giriūnas L., Valkauskas R., (2011). Trumpalaikio turto sąnaudų analizės metodika: teorinis aspektas. Contemporary issues in business, management and education‘2011. P. 109 – 122.
21. Gliubicas D., (2012). Valdymo apskaitos raidos tyrimas ekonominių pokyčių kontekste. Apskaitos ir finansų mokslo studijos: problemos ir perspektyvos. Nr. 8, p. 59-66.
22. Gronskas V., (2005). Ekonominė analizė. K. Technologija
23. Gronskas V., (2006). Ekonominė analizė. K. Technologija
24. Gudaitis T., Žagūnytė U., (2013). Įmonių pelningumo vertinimo sistemos aspektai. Vadyba. Nr. 1 (22).
25. Jakeliūnas S., (2007). Infliacijos Lietuvoje priežastys ir jos „nauda“. Lietuvos rytas. [žiūrėta 2010-12-09]. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt/-11969182031196914261-p2-infliacijos-lietuvoje-prie%C5%BEastys-ir-jos-nauda.htm>
26. Jakimuk J., Žigienė G., (2011.1). Infliacijos įtaka bankroto prognozavimo modelių tikslumui. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Nr. 21, p. 26-36.
27. Janovič V., (2012). Įmonių perspektyvinė analizė esant neapibrėžtumui. Business systems and economics. Nr. 2(1), p.102-115.
28. Jense N., (2000). Value Maximization ant the Corporate Objective Function//Breaking the Code of Change- Boston: Harvard Business School Press.
29. Juozaitienė L. (2007). Įmonės finansai. Analizė ir valdymas. Šiauliai.
30. Finansinės atskaitomybės analizė (2007). [žiūrėta 2013-12-04]. Prieiga per internetą: <http://www.traders.lt/page.php?id=1329>
31. Finansinės analizės samprata. (2009). [žiūrėta 2013-12-10]. Prieiga per internetą: <http://www.traders.lt/page.php?id=6283>
32. Finansinės atskaitomybės analizė-Balansas. (2007). [žiūrėta 2013-12-10]. Prieiga per internetą: <http://www.traders.lt/page.php?id=1228>
33. Kanapickienė R., Razmutė M., (2009.2). Įmonės vidaus kontrolės vertinimas. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Nr. 15, p. 76-81.
34. Koncevičienė I., Janickaitė D., (2011). Makroekonominių veiksnių įtaka NASDAQ OMX Vilnius listinguojamų įmonių akcijų pelno normoms. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Nr. 2 (22), p. 93 – 105.

35. Kriščiukaitienė I., Tamošaitienė A., Andrikienė S., Juškevičienė D., (2010). Lietuvos žemės ūkio produktų pelno prognozės iki 2013 metų. Management theory and studies for rural business and infrastructure development. Nr. 5 (24).
36. Lakis V., (2009). Informacijos apie įmonę išskraipymo būdai ir padariniai. Informacijos mokslai. Nr. 49, p. 31 – 47.
37. Lietuvos respublikos centrinis bankas. Makroekonominės Prognozės. (2013). [žiūrėta 2013-12-10]. Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/makroekonominės_prognozes
38. Lietuvos respublikos centrinis bankas. Metų ataskaitos. (2009-2013). [žiūrėta 2015-02-28]. Prieiga per internetą: http://www.lb.lt/metu_ataskaita .
39. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas. (2002). Valstybės Žinios. Nr. 58.
40. Lietuvos respublikos statistikos departamentas. [žiūrėta 2015-03-11]. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize1?epoch=ML>
41. Lietuvos darbo birža, Statistiniai rodikliai. [žiūrėta 2014-11-25]. Prieiga per internetą: http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/statistika_tab.aspx
42. Livanas R., (2009). Pieninkystės problemos ir perspektyvos: Pakruojo rajono atvejis. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Nr. 3 (16), p. 93 – 100.
43. Lydeka Z., Drilingas B., (2002). Firmos ekonomikos pagrindai. Vilnius: Pačiolis.
44. Mackevičius J. (2005). Įmonių veiklos analizė. Vilnius.
45. Mackevičius J., Poškaitė D., (1998). Finansinė analizė. Vilnius. Katalikų pasaulis.
46. Mackevičius, J.(2006). Finansinių santykinų rodiklių skaičiavimas ir grupavimas. Ekonomika. Nr. 75, p. 20 – 33.
47. Mackevičius, J. (2006). Įmonių finansinių ataskaitų informacija: reikšmė, vertinimas, analizė. Informacijos mokslai. Nr.37, p. 53 – 63.
48. Mackevičius, J., Molienė, O., Poškaitė, D., (2008) Bendrojo pardavimų pelningumo kompleksinės analizės metodika. Ekonomika. Nr. 81, p. 74 – 90.
49. Mackevičius J. Rakšteliene A., (2005). Altman modelių taikymas Lietuvos įmonių bankrotui prognozuoti. Pinigų studijos. Nr. 1, p. 24 - 40.
50. Mackevičius J., (2008). Ilgalaikio materialiojo turto kompleksinės analizės metodika. Verslas: teorija ir praktika. Nr. 9 (4), p. 237 - 244.
51. Mackevičius j., (2008). Įmonių veiklos analizė-informacijos rinkimo, tyrimo ir vertinimo sistema. Informacijos mokslai, Nr. 46, p. 46-56.
52. Mackevičius J., (2010). Integruota įmonių bankrotų prognozavimo metodika. Verslo ir teisės aktualijos. Nr.5, p. 123-138.
53. Mackevičius J., (2006). Įmonių finansinių ataskaitų informacija. Informacijos mokslai. Nr.37, p. 53-63.

54. Mackevičius J., Valkauskas R., (2010). Integruota įmonės finansinės būklės ir verslo rezultatų analizės metodika. Verslas: teorija ir praktika. Nr. 11, p. 213-221.
55. Mackevičius, J., Moliėnė, O., Poškaitė, D., (2007) Nuosavo kapitalo kompleksinės analizės metodika. Verslas: teorija ir praktika. Nr. 2, p. 73-81.
56. Mackevičius J., (2008). Ilgalaikio materialiojo turto kompleksinės analizės metodika. Verslas: teorija ir praktika. Nr. 9, p. 237-244.
57. Marcišauskienė J., Cibulskienė D., (2013). Baltijos šalių makroekonominių rodiklių ir akcijos rinkos kainų tarpusavio ryšio vertinimas. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Nr. 1 (29), p. 51 – 61.
58. Maksvytienė I., Dapkus M., (2012). Bendrųjų makroekonominių veiksnių poveikio šalies mokesčių kultūros pokyčiams vertinimas. Economics and Management. Nr. 17 (3).
59. Matrišius A. S., (2005). Ekonominė analizė, nacionalinis ekonominis mastymas ir Lietuvos ekonominė mintis. Ekonomika. Nr. 72, p. 46-58.
60. Mockaitytė V., (2007). Finansinių rezultatų analizės problemos. Aleksandro Stulginskio Universiteto Jaunųjų mokslininkų konferencija.
61. Paliulytė I., (2009). Kapitalo struktūros įtaka įmonių pelningumo rodikliams. Vadyba. Nr. 3 (16).
62. Regelskaja E., Korsakienė R., (2011). Integruotasis požiūris į konkurencinį pranašumą. Verslas XXI amžiuje. Nr. 3, p. 70-75.
63. Rudytė D., Šalkauskienė L., Lukšienė L., (2009) Lietuvos mokesčių sistemos verinimas pagal išorės diagnostinius rodiklius. Vadyba. Nr. 3 (16).
64. Rudytė D., Bužinskienė R., (2012). Nematerialiųjų išteklių vertinimo metodai organizacijos išteklių apskaitoje. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Nr. 2 (26), p. 104 – 111.
65. Сайфиева С., Н. (2004). Влияние снижения налога на прибыль на финансовое состояние предприятий пищевой промышленности. Промышленная политика в Российской Федерации, Nr. 11.
66. Vilkė R., Bernatonytė D., (2009). Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo užsienio prekybos sąlygų pokyčiai Europos ekonominės integracijos kontekste. Ekonomika ir vadyba. Nr. 14, p. 1037-1042.
67. Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX Vilnius, Įmonių finansinės analizės rodiklių skaičiavimo metodika, 2010.
68. Tušaitė J., (2003). Naujosios mokesčių sistemos bruožai. Jurisprudencija. Nr. 48 (40), p. 107 – 121.
69. Zinkevičienė D., (2004). Pajamų samprata ekonomikoje ir apskaitoje. Tiltai Nr.1. Klaipėda.

70. Župerka A., (2009). Smulkių ir vidutinių Lietuvos verslo organizacijų verslumą sąlygojančių aplinkos veiksnių analizė. Vadyba, Nr. 14 (2).
71. Žvirblis A., Mačerinskienė I., Buračas A., (2008). Įmonių konkurentų potencialo vertinimo principai ir baziniai modeliai. Intelektinė ekonomika. Nr. 1(3), p. 82-91.
72. Žvinys J., Vabalas E., (2001). Įmonių ekonomika. Vilnius.
73. 2 – asis verslo apskaitos standartas „Balansas“, (2014). [žiūrėta 2014-12-22]. Prieiga per internetą: <http://www.aat.lt/index.php?id=14>

PRIEDAI

Balansai ir pelno (nuostolio) ataskaitos

AB „Žemaitijos pienas“ pelno (nuostolio) ataskaitos duomenys naudoti tyrime

Pajamos, sąnaudos ir pelnas tūkst. lt.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Pardavimų pajamos	371 190	427 735	487 218	489 659	522 783
Pardavimų savikaina	(303 246)	(342 681)	(401 049)	(401 007)	(430 829)
Bendrasis pelnas (nuostolis)	67 944	86 170	85 054	88 652	91 954
Pardavimų ir administracinės sąnaudos	(52 525)	(63 840)	(78 184)	(65 677)	(72 423)
Grynasis kitos veiklos rezultatas	847	649	1 613	2 332	2 733
Veiklos pelnas (nuostolis)	16 266	21 863	9 598	25 307	22 264
Grynasis finansinės veiklos rezultatas	(1 249)	250	(164)	(134)	359
Pelnas prieš apmokestinimą	15 017	22 114	9 435	25 173	22 623
Pelno mokestis	(2 684)	(3 532)	(406)	(3 051)	(3 152)
Grynasis pelnas (nuostolis)	12 333	18 582	9 029	22 122	19 471

AB „Žemaitijos pienas“ balanso duomenys naudoti tyrime

Turtas, nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai tūkst.lt.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Nematerialusis turtas	47	18	381	383	368
Materialusis turtas	57 775	46 113	50 671	44 594	43 213
Investicinis turtas	4 882	4 403	4 132	4 193	4 755
Investicijos į dukterines įmones	11 037	10 942	10 942	10 882	10 882
Suteiktos paskolos	973	3 760	7 527	6 738	5 535
Kitas finansinis turtas	-	-	10	-	-
Atidėto pelno mokesčio turtas	1629	1 545	2 236	2098	3 366
Ilgalaikis turtas	76 343	66 781	75 898	68 888	68 119
Atsargos	32 218	53 426	80 186	90 234	99 830
Išankstiniai apmokėjimai	407	618	504	1 697	1 482
Iš pirkimų gautos sumos	30 756	41 374	40 075	32 042	31 695
Kitos gautinos sumos	2 955	6 450	7 306	6 190	6 323
Suteiktos paskolos	6 161	5 000	-	-	-
Pinigai ir jų ekvivalentai	24 273	8 345	8739	5 427	5 153
Trumpalaikis turtas	97 770	115 214	136 810	135 590	144 483
Turtas iš viso	174 113	181 995	212 708	204 478	212 602
Įstatinis kapitalas	48 375	48 375	48 375	48 375	48 375
Savos akcijos	-	-	-	(3002)	(4 569)
Privalomasis rezervas	4 838	4 838	4 838	4 838	4 838
Kiti rezervai	-	10 000	17 997	15 000	15 764
Nepaskirstytasis pelnas	50 335	56 454	54 982	80 104	96 496
Nuosavas kapitalas	103 548	119 667	126 192	145 316	160 904
Gauta parama	1 235	1 002	819	1 744	3 632
Paskolos	24 474	8 838	2 885	-	-
Finansinės nuomos įsipareigojimai	10 287	5 968	3 017	796	369
Kiti ilgalaikiai įsipareigojimai	1 867	1 879	1 658	24	38
Ilgalaikiai įsipareigojimai iš viso	43 800	17 687	8 379	2 564	4 039
Paskolos	1 158	1 670	32 502	13 934	1 568
Finansinės nuomos įsipareigojimai	4 757	4 317	3 665	2 211	426
Prekybos skolos	17 704	24 619	29 458	26 600	29 726
Mokėtinas pelno mokestis	1 042	2 820	-	53	2 869
Kitos mokėtinos sumos	8 041	11 215	12 512	14 799	13 070
Trumpalaikiai įsipareigojimai iš viso	32 702	44 641	78 137	56 598	47 659
Įsipareigojimai	70 565	62 328	86 515	59 162	51 698
Nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai iš viso	174 113	181 995	212 708	204 478	212 602

AB „Pieno žaigždės“ pelno (nuostolio) ataskaitos duomenys naudoti tyrime

Pajamos, sąnaudos ir pelnas tūkst. lt.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Pardavimų pajamos	622 467	620 255	700 924	769 089	759 437
Pardavimų savikaina	(497 305)	(500 740)	(568 679)	(622 964)	(633 893)
Bendrasis pelnas	125 162	119 515	132 245	146 125	125 544
Pardavimų ir administracinės sąnaudos	(99 083)	(95 063)	(98 849)	(107 567)	(112 553)
Grynasis kitos veiklos rezultatas	677	456	777	683	980
Veiklos pelnas	26 756	24 908	34 173	39 241	13 971
Grynasis finansinės veiklos rezultatas	(7 088)	(3 095)	(4177)	(5073)	(2 421)
Pelnas prieš apmokestinimą	19 668	21 813	29 996	34 168	11 550
Pelno mokestis	(5 103)	(3 243)	(4 311)	(5 102)	(1 658)
Grynasis pelnas (nuostolis)	14 565	18 570	25 685	29 066	9 892

AB „Pieno žaigždės“ balanso duomenys naudoti tyrime

Turtas, nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai tūkst.lt.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Ilgalaikis materialus turtas	218 337	191 763	181 166	197 273	207 255
Nematerialus turtas	895	1 198	899	714	294
Investicijos pardavimui	275	276	276	276	276
Ilgalaikės gautinos sumos	1 001	1 107	126	-	998
Ilgalaikis turtas	220 508	194 344	182 467	198 263	208 823
Atsargos	39 239	60 322	75 725	55 142	98 385
Pelno mokestis	-	-	-	-	3083
Gautinos sumos	69 339	67 587	73 238	79 788	3 083
Grynieji pinigai ir jų ekvivalentai	6 136	3 582	1 973	4 528	2 355
Trumpalaikis turtas	114 714	131 491	150 936	139 458	155 417
Turtas iš viso	335 222	325 835	333 403	337 721	364 240
Akcijinis kapitalas	54 205	54 205	54 205	49 634	49 634
Akcijų priedai	27 246	27 246	27 246	27 246	27 246
Nuosavos akcijos	(6 108)	(14 349)	(14 435)	-	-
Rezervai	27 093	36 883	36 819	33 559	32 730
Nepaskirstytasis rezultatas	46 376	43 058	43 997	38 060	22 082
Nuosavas kapitalas	148 813	147 044	147 832	148 499	131 692
Subsidijos	3 394	4 859	4 422	3 187	5 663
Paskolos ir kitos finansinės skolos	32 311	41 611	92 078	60 543	112 365
Išmokos darbuotojams	-	-	-	-	1 737
Atidėtasis mokestis	2 160	2 010	1 478	1 862	1 704
Iš viso ilgalaikių įsipareigojimų	37 865	48 480	97 978	65 592	121 469
Išvestinės finansinės priemonės	-	-	147	1 530	768
Paskolos ir kitos finansinės skolos	95 451	71 590	28 578	60 975	33 811
Mokėtinas pelno mokestis	4 384	2 369	1 402	956	-
Prekybos ir kitos mokėtinos sumos	48 710	56 353	57 466	60 169	76 500
Iš viso trumpalaikių įsipareigojimų	148 545	130 312	87 593	123 630	111 079
Įsipareigojimai	186 409	178 791	185 571	189 222	232 548
Nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai iš viso	335222	325 835	333 403	337 721	364 240

2 priedas

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ darbuotojų skaičiaus ir darbo bei socialinio draudimo sąnaudų pokyčiai

a) lentelė

AB „Žemaitijos pienas“ darbuotojų skaičiaus kitimas 2009-2013 m.

2009 metai	2010 metai	Pokytis %	2011 metai	Pokytis %	2012 metai	Pokytis %	2013 metai	Pokytis %
1363	1383	1,45	1293	-6,51	1231	-4,80	1205	-2,11

b) lentelė

AB „Pieno žvaigždės“ darbuotojų skaičiaus kitimas 2009-2013 m.

2009 metai	2010 metai	Pokytis %	2011 metai	Pokytis %	2012 metai	Pokytis %	2013 metai	Pokytis %
2207	2019	-8,52	1937	-4,06	1988	2,63	2023	1,76

c) lentelė

Darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudų kitimas AB „Žemaitijos pienas“ 2009-2013 m.

2009 metai	2010 metai	Pokytis %	2011 metai	Pokytis %	2012 metai	Pokytis %	2013 metai	Pokytis %
25439	26813	5,40	28844	7,57	28562	-0,98	29529	3,39

d) lentelė

Darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudų kitimas AB „Pieno žvaigždės“ 2009-2013 m.

2009 metai	2010 metai	Pokytis %	2011 metai	Pokytis %	2012 metai	Pokytis %	2013 metai	Pokytis %
39913	34982	-12,35	34584	-1,14	37599	8,72	39150	4,13

3 priedas

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pajamų bei atsargų pokyčiai

a) lentelė

Pajamų kitimas AB „Žemaitijos pienas“ 2009-2013 m.

Pajamos tūkst.lt.	2009 metai	2010 metai	Pokytis %	2011 metai	Pokytis %	2012 metai	Pokytis %	2013 metai	Pokytis %
Pardavimo	371 190	427 735	15,23	487 218	13,91	489 659	0,50	522 783	6,76
Kitos veiklos	847	649	-23,38	1613	148,54	2332	44,58	2733	17,20
Finansinės veiklos	-1249	250	399,60	-164	-152,44	-134	-18,29	359	137,33

b) lentelė

Pajamų kitimas AB „Pieno žvaigždės“ 2009-2013 m.

Pajamos tūkst.lt.	2009 metai	2010 metai	Pokytis %	2011 metai	Pokytis %	2012 metai	Pokytis %	2013 metai	Pokytis %
Pardavimo	622467	620255	-0,36	700924	13,00	769089	9,37	759437	-1,26
Kitos veiklos	677	456	-32,64	777	70,39	683	-12,10	980	43,48
Finansinės veiklos	-7088	-3095	-56,33	-4177	34,96	-5037	20,59	-2421	-51,94

c) lentelė

AB „Žemaitijos pienas“ sukauptų atsargų pokytis 2009-2013 m.

Atsargos tūkst.lt.	2009 metai	2010 metai	Pokytis %	2011 metai	Pokytis %	2012 metai	Pokytis %	2013 metai	Pokytis %
Žaliavos	9719	10336	6,35	11051	6,92	10369	-6,17	9567	-7,73
Pagaminta produkcija ir nebaigta gamyba	26283	44906	70,86	24141	-46,24	84768	251,14	103329	21,9
Prekės, skirtos perparduoti	1490	886	-40,54	1964	121,67	721	-63,29	652	-9,57
Iš viso atsargų	37492	56128	49,71	37156	-33,80	95858	157,99	113548	18,45

d) lentelė

AB „Pieno žvaigždės“ sukauptų atsargų pokytis 2009-2013 m.

Atsargos tūkst.lt.	2009 metai	2010 metai	Pokytis %	2011 metai	Pokytis %	2012 metai	Pokytis %	2013 metai	Pokytis %
Žaliavos	14298	17140	19,88	18114	5,68	19077	5,32	22214	16,44
Pagaminta produkcija ir nebaigta gamyba	24775	43027	73,67	57356	30,30	35512	-38,08	74246	109,07
Prekės, skirtos perparduoti	166	155	-6,63	255	64,52	553	116,86	1925	248,10
Iš viso atsargų	39239	60322	53,73	75725	25,53	55142	-27,18	98382	78,42

Išorinių pelną (nuostolį) lemiančių veiksnių bei pajamų pokyčiai

a) lentelė

Pieno supirkimo kainos perskaičiuotos į bazinį riebumą litais už toną
2009-2013 m.

2009 metai	2010 metai	Pokytis %	2011 metai	Pokytis %	2012 metai	Pokytis %	2013 metai	Pokytis %
512	717	40,04	818	14,09	745	-8,92	908	21,88

b) lentelė

Infliacija procentais Lietuvoje ir jos pokytis 2009-2013 m.

2009 metai	2010 metai	Pokytis	2011 metai	Pokytis	2012 metai	Pokytis	2013 metai	Pokytis
4,2	1,2	-3	4,1	2,9	3,2	-0,90	1,2	-2

c) lentelė

Nedarbo lygis Lietuvoje ir Telšių apskrityje 2009-2013 m.

Teritorija	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai
Šalyje	10,2 %	15,9 %	13,1 %	11,7 %	10,9 %
Telšių apskrityje	12,6 %	19,4 %	15,8 %	14,4 %	13,3 %

d) lentelė

AB „Žemaitijos pienas“ pardavimo pajamų, pardavimo sąnaudų ir bendro pelno santykis
tūkst. lt. 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

	2009 metai	2010 metai	Pokytis %	2011 metai	Pokytis %	2012 metai	Pokytis %	2013 metai	Pokytis %
Pardavimo pajamos	371190	427735	15.23	487218	13.91	489659	0.50	522783	6.76
Pardavimo savikaina	303046	342681	13.00	401049	17.03	401007	-0.01	430829	7.44
Pardavimų ir administracinės sąnaudos	52525	65677	21,54	72423	22,47	63840	-16,00	78184	10,27
Bendrasis pelnas	67944	85054	25.18	86170	1.31	88652	2.88	91954	3.72

e) lentelė

AB „Pieno žvaigždės“ pardavimo pajamų, pardavimo sąnaudų ir bendro pelno santykis tūkst.
lt. 2009 m. – 2013 m. laikotarpiu

	2009 metai	2010 metai	Pokytis %	2011 metai	Pokytis %	2012 metai	Pokytis %	2013 metai	Pokytis %
Pardavimo pajamos	622467	620255	-0,36	700924	13,01	769089	9,73	759437	-1,25
Pardavimo savikaina	497305	500740	0,69	568679	13,57	622968	9,55	633893	1,75
Pardavimų ir administracinės sąnaudos	99083	95063	-4,06	98849	3,98	107567	8,82	112553	4,64
Bendrasis pelnas	125162	119515	-4,51	132245	10,65	146125	10,5	125544	-14,08

**AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ dinamikos analizės
rezultatai**

a) lentelė

AB „Žemaitijos pienas“ turto rodiklių dinamikos analizė 2009 – 2013 m., tūkst. Lt

Balanso straipsniai	2009 metai	2010 metai	(+,-)	(%)	2011 metai	(+,-)	(%)	2012 metai	(+,-)	(%)	2013 metai	(+,-)	(%)
Ilgalaikis turtas tūkst.lt	76343	66781	-9562	-12,53	75898	9117	13,65	68888	-7010	-9,24	68119	-769	-1,12
Trumpalaikis turtas tūkst. lt.	97770	115214	17444	17,84	136810	21596	18,74	135590	-1220	-0,89	144483	8893	6,56
Turtas iš viso tūkst.lt.	174113	181995	7882	4,53	212708	30713	16,88	204478	-8230	-3,87	212602	8124	3,97

b) lentelė

AB „Pieno žvaigždės“ turto rodiklių dinamikos analizė 2009 – 2013 m., tūkst. Lt

Balanso straipsniai	2009 metai	2010 metai	(+,-)	(%)	2011 metai	(+,-)	(%)	2012 metai	(+,-)	(%)	2013 metai	(+,-)	(%)
Ilgalaikis turtas tūkst.lt	220508	194344	-26164	-11,87	182467	-11877	-6,11	198263	15796	8,66	208823	10560	5,33
Trumpalaikis turtas tūkst. lt.	114714	131491	16777	14,63	150936	19445	14,79	139458	-11478	-7,60	155417	15959	11,44
Turtas iš viso tūkst.lt.	335222	325835	-9387	-2,80	333403	7568	2,32	337721	4318	1,30	364240	26519	7,85

c) lentelė

**AB „Žemaitijos pienas“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų (tūkst.lt.) horizontalioji analizė
2009 – 2013 m. laikotarpiu**

Balanso straipsniai	2009 metai	2010 metai	(+,-)	(%)	2011 metai	(+,-)	(%)	2012 metai	(+,-)	(%)	2013 metai	(+,-)	(%)
Nuosavas kapitalas tūkst.lt.	103548	119667	16119	15,57	126192	6525	5,45	145316	19124	15,15	160904	15588	10,73
Įsipareigojimai tūkst.lt.	70565	62328	-8237	-11,67	86515	24187	38,81	59162	-27353	-31,62	51698	-7464	-12,62
Nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai iš viso tūkst.lt.	174113	181995	7882	4,53	212708	30713	16,88	204478	-8230	-3,87	212602	8124	3,97

d) lentelė

AB „Pieno žvaigždės“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų (tūkst.lt.) horizontalioji analizė 2009 – 2013 m. laikotarpiu

Balanso straipsniai	2009 metai	2010 metai	(+,-)	(%)	2011 metai	(+,-)	(%)	2012 metai	(+,-)	(%)	2013 metai	(+,-)	(%)
Nuosavas kapitalas tūkst.lt.	148813	147044	-1769	-1,19	147832	788	0,54	148499	667	0,45	131692	-16807	-11,32
Įsipareigojimai tūkst.lt.	186409	178791	-7618	-4,09	185571	6780	3,79	189222	3651	1,97	232548	43326	22,90
Nuosavas kapitalas ir įsipareigojimai iš viso tūkst.lt.	335222	325835	-9387	-2,80	333403	7568	2,32	337721	4318	1,30	364240	26519	7,85

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ pelningumo rodikliai

a) lentelė

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ bendrasis pardavimų pelningumo rodiklis %

Įmonės pavadinimas	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai
AB Žemaitijos pienas"	18,3044	19,8847	17,6861	18,1048	17,5893
AB "Pieno žvaigždės"	20,1074	19,2687	18,8672	18,9998	16,5312
Pieno produktų šakos šalyje	14,96	14,09	13,01	n.d.	11,82

b) lentelė

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ grynojo pelningumo rodiklis %

Laikotarpis	AB "Žemaitijos pienas" grynojo pelningumo rodiklis %	Skirtumas	AB "Pieno žvaigždės" grynojo pelningumo rodiklis %	Skirtumas	Skirtumas tarp įmonių
2009 metai	3,3226	-	2,3399	-	-0,9827
2010 metai	4,3443	1,02	2,9939	0,65	-1,3503
2011 metai	1,8532	-2,49	3,6644	0,67	1,8113
2012 metai	4,5178	2,66	3,7793	0,11	-0,7386
2013 metai	3,7245	-0,79	1,3025	-2,48	-2,4219

c) lentelė

AB „Žemaitijos pienas“ ir AB „Pieno žvaigždės“ turto gražos rodiklis (%) ir jo pokytis 2009 – 2013 metais

Laikotarpis	AB "Žemaitijos pienas" turto graža %	Skirtumas	AB "Pieno žvaigždės" turto graža %	Skirtumas	Skirtumas tarp įmonių
2009 metai	6,1844	-	4,1003	-	-2,0842
2010 metai	10,2102	4,03	5,6992	1,60	-4,5110
2011 metai	4,2448	-5,97	7,7039	2,00	3,4591
2012 metai	10,8188	6,57	8,6065	0,90	-2,2123
2013 metai	9,1584	-1,66	2,7158	-5,89	-6,4426

Daugialypėje regresinėje koreliacinėje analizėje naudoti duomenys
Išoriniai veiksniai, lemiantys pelną (nuostyolį) prieš apmokestinimą

Laikotarpis	Infliacija	Nedarbo lygis	Pieno supirkimo kaina
2009 I	10,5	8,2	650
2009 II	8,6	9,3	545
2009 III	6,2	10,3	521
2009 IV	4,2	12,5	752
2010 I	2	14,3	850
2010 II	0,9	15	821
2010 III	0,8	14,3	805
2010 IV	1,3	14,4	980
2011 I	3,8	15,5	1007
2011 II	4,8	12	907
2011 III	4,5	11,3	1002
2011 IV	3,4	12	1024
2012 I	4,2	13,2	1039
2012 II	4,2	11,3	760
2012 III	3,4	10,9	782
2012 IV	3,4	11,4	1007
2013 I	2,7	12,4	1050
2013 II	2,5	10,4	1030
2013 III	1,8	10,4	1042
2013 IV	1,2	11,1	1250

AB „Žemaitijos pienas“ regresinėje koreliacinėje analizėje naudoti duomenys

Laikotarpis	Pelnas (nuostolis) prieš apmokestinimą	Pardavimų pajamos	Pardavimų ir administracinės sąnaudos
2009 I	-3717	90246	74655
2009 II	2321	96539	82073
2009 III	7624	90288	71528
2009 IV	8789	94117	74990
2010 I	128	91989	77309
2010 II	2506	101735	81557
2010 III	7657	117536	89459
2010 IV	11823	116475	94356
2011 I	1480	114387	96353
2011 II	2032	129565	103419
2011 III	2064	123154	101060
2011 IV	3859	120112	100217
2012 I	-230	113613	100639
2012 II	3385	123880	104622
2012 III	12109	125815	95833
2012 IV	9909	126351	99913
2013 I	1891	120172	105023
2013 II	6098	131283	109906
2013 III	6047	148193	124907
2013 IV	8587	123135	90993

AB „Pieno žvaigždės“ regresinėje koreliacinėje analizėje naudoti duomenys

Laikotarpis	Pelnas (nuostolis) prieš apmokestinimą	Pardavimų pajamos	Pardavimų ir administracinės sąnaudos
2009 I	4917	143608	23269
2009 II	3867	156284	27125
2009 III	4328	161093	25739
2009 IV	6556	161482	22950
2010 I	-5165	124392	22005
2010 II	4453	149034	23154
2010 III	12645	180204	27093
2010 IV	9880	166625	22811
2011 I	7858	165302	24140
2011 II	5146	171918	24587
2011 III	10721	187139	23591
2011 IV	6271	176565	26531
2012 I	5079	157899	24113
2012 II	2717	203014	28190
2012 III	15417	206066	25677
2012 IV	10955	202110	29587
2013 I	8125	186434	26019
2013 II	3491	212643	34976
2013 III	6592	209064	27659
2013 IV	-6658	151296	23899